

Balıkçı Gündemi

ŞUBAT 2020 Yıl: 1 Sayı: 1

sektörün güçlü sesi

www.balickigundemi.com

ALABALIĞIN GELECEĞİ İLE İLGİLİ

KİM NE DİYOR

NE DÜŞÜNÜYOR

Türkiye’de karides yetiştiriciliği
artık yapılabilir mi?

Prof.Dr.Metin Kumlu

İklim değişikliği geleceği
nasıl etkileyecek?

Prof.Dr.Mikdat Kadioğlu

Hüseyin Yıldırım:

**Su ürünleri sektörü
yol ayrımında mı?**

Birliklerin küçük üreticileri bir araya getirerek organize toplu satış ve toplu tedarik yapmalarını sağlamaları, kuruluş amaçlarının en önemli maddesidir...

**Muğla’dan
dünyaya**

balığın yolculuğu

Prof.Dr.Taçnur Baygar

NORMFEED

NORMFEED SU ÜRÜN.YEM SAN.TİC.AŞ.

"Balığınıza Değer Katar"

NORMFEED

NORMFEED SU ÜRÜN.YEM SAN.TİC.AŞ.

📍 Subaşı Mah. 229 Sok.No:12 Torbalı-İZMİR

☎ 0 232 868 50 01

✉ info@normfeed.com.tr

editörden

H. U. L. D. R. M.

Balıkçı Gündemi

Her güzel şey, her iyi sonuç, insanı mutlu eden her olay mutlak bir çabanın, verilmiş bir emeğin, özverili bir gayretin sonucudur... Biz de uzun zamandır üzerinde çalıştığımız kurumsal yayın projemizi nihayet hayata geçirip sizlerle buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Kolay olmadı elbette... Bu süreçte yüzlerce telefon görüşmesi, onlarca yüz yüze diyalog, akademisyenlerle fikir alışverişleri, sektörün duayenleriyle fikir paylaşımları ve en nihayetinde projenin gerçekleşmesi için gece gündüz üzerinde çalışılmış metinler... Devam eden süreçte editöryal işlemler, içerik analizleri, röportajlar, veri oluşturmak için titiz bir çalışma süreci, tasarım-dizayn derken en nihayetinde elinizde okumakta olduğunuz bu dergi...

Kurumsal yayın çıkarma fikrimizi şekillendiren unsurlar bir yana sektörümüzde bir boşluğu elbette dolduracağız ancak bizim asıl arzu ettiğimiz şey suyun akışına gem vurup suyun değerinden değer üretip ülke ekonomisine katkı sağlayan, istihdam kapıları açan sektörümüzün aktörleri arasında bir iletişim köprüsü görevi görmektir.

Hedeflerimizden biri de sektörümüz adına arşiv niteliğinde yayınlar çıkararak bundan 20, 30 yıl sonra bu sektörün yıllar içerisinde geçirmiş olduğu evreleri, su ürünleri yetiştiriciliğinin ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişimine etkilerini incelemek isteyen kimselere sektörümüz adına doğru bilgi aktarımına öncülük etmektir.

Bu gününü anlamlı kılamayanların yarınlarına anlam katamayacakları inancından yola çıkarak aylardır verdiğimiz emeğe son şeklini verip sizlerin ürettiği değerleri, başarıları, oluşturduğunuz etki alanlarını sayfalara döküp daha geniş kitlelere ulaştırarak geleceğimize anlam katmanın gayreti ve inancıyla bu çalışmayı hayata geçirmiş bulunmaktayız.

Üç ayda bir periyodik olarak yayınlamayı planladığımız bu dergiyle gerçekleştirmek istediğimiz temel hedeflerimizden biri de dünden bu güne su ürünleri sektörüne hizmet vermiş, bu sektörün gelişimine öncülük etmiş sektörümüzün duayenlerinin hayat hikayelerini, başarı öykülerini, tecrübe ve deneyimlerini sayfalara taşıyarak gelecek kuşaklara aktarmak ve bu tecrübe ve deneyimlerden olabildiğince fazla sayıda kimsenin haberdar olmasını sağlamaktır.

Hayatın her alanında her yola çıkış, her atılmış ilk adım büyük başarıların zorlu başlangıçları olarak kayda geçmiştir. Ve yine biliyoruz ki her başarılı çalışma mutlak eleştirilerden nasibini almadığı sürece hak ettiği etkiyi oluşturamaz ve var oluş felsefesine uygun bir aidiyet duygusunu sağlayamaz. Bu nedenle yaptığımız bu çalışma sizlerin önerileri ve yapıcı eleştirileriyle çok daha güçlü etki alanlarına ulaşacaktır.

Bu duygu ve düşüncelerle emeği bilen, değer üretmenin saygınlığını koruyan ve kazandığını paylaşmayı evrensel bir prensip olarak hayata uyarlayan sektörümüzün tüm aktörlerini saygıyla selamlıyoruz.

Ayrıca dergimize yazılarıyla değer katan akademisyenlerimize, fikir ve önerileriyle çabamızı daha da anlamlandıran duayenlerimize ve tabii ki dergimizin finansmanı için katkı sunan, reklam veren herkese ayrı ayrı teşekkürlerimizi sunuyoruz.

içindekiler

ŞEMSi BAYRAKTAR
ÖREN HAVZASINDAKİ
İŞLETMELERDE
İNCELEMELERDE
BULUNDU

SU ÜRÜNLERİ
YETİŞTİRİCİLİĞİNDE
ELLİ YIL
SONRA
YENİ FIRSATLAR

99

99

Kapak Dosyası

ALABALIĞIN GELECEĞİ İLE İLGİLİ KİM NE DİYOR?

Faruk Coşkun
Su Ürünleri Yetiştiricileri
Merkez Birlik Yönetim
Kurulu Başkanı

**SU ÜRÜNLERİ
YETİŞTİRİCİLİĞİNE
GENEL BAKIŞ**

99

Hüseyin YILDIRIM
Muğla Alabalık Yetiştiricileri
Üretici Birliği Başkanı

**SU ÜRÜNLERİ
SEKTÖRÜNÜN
GELECEĞİ İÇİN
ÖNERİLER**

99

Hüseyin Salihoğlu
Trabzon İç Su Ür.Üretici
Birliği Genel Koordinatörü

**Tarihin Akışı
içerisinde Su
Ürünlerinin
Dünü Bugünü**

99

Muğla Alabalık Yetiştiricileri Üretici Birliği
adına **İmtiyaz Sahibi**
Hüseyin Yıldırım

Yayın Danışmanları
Prof.Dr.Ayşegül Kubilay
Doç.Dr.Tülin Arslan

Genel Yayın Yönetmeni
H.Yıldırım

Yayın Kurulu
Prof.Dr.Atilla Alpbaz
Prof.Dr.Ayşegül Kubilay
Prof.Dr.Celal Ateş
Prof.Dr.Metin Kumlu
Prof.Dr.Taçnur Baygar
Prof.Dr.O.Tufan Eroldoğan
Doç.Dr.Sibel Özesen Çolak
Doç.Dr.Tülin Arslan
Doç.Dr.Hüseyin Sevgili
Tamer Demirkan
A.Haydar Aşkın
Serhan Toptaş

Editörler
Semiha Yıldırım
Demet Eker
Sinan Yaman

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Zeynep Yıldız

Tasarım
Çizgi Medya Tanıtım Hizmetleri

Baskı
Başak Matbaa

AKDENİZ'DEN DÜNYAYA

LEVREK, ÇİPURA, MAVİ YÜZGEÇLİ ORKİDOS

Tazelik, Lezzet ve Kalite ...

2019 TÜRKİYE'NİN DENİZ ÜRÜNLERİ
İHRACAT ŞAMPİYONU

GLOBALG.A.P.

Sedex² Member

TÜRKİYE'NİN
500 BÜYÜK SANAYİ
KURULUŞU
2019

www.kilicdeniz.com.tr

TZOB BAŞKANI ŞEMSi BAYRAKTAR ÖREN HAVZASINDAKİ İŞLETMELERDE İNCELEMELERDE BULUNDU

TÜRKİYE'DE ALABALIK ÜRETİMİ DENİNCE İLK AKLA GELEN ÜRETİM HAVZALARINDAN BİRİ OLAN SEYDİKEMER-ÖREN'DE BALIK ÜRETİCİLERİYLE BİR ARAYA GELEN TÜRKİYE ZİRAAT ODALARI BİRLİĞİ BAŞKANI ŞEMSi BAYRAKTAR ÜRETİM ÇİFTLİKLERİNDE VE PAKETLEME TESİSİNDE BİR DİZİ İNCELEMELERDE BULUNDU.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkanı Şemsi Bayraktar balık üretim çiftliklerinde bir dizi incelemelerde bulunmak üzere Seydikemer'e geldi. Muğla Alabalık Yetiştiricileri Birliği Başkanı Hüseyin Yıldırım ve birlik yönetim kurulu üyelerimizin eşlik ettiği ziyaret kapsamında balık üretim çiftliklerini gezen Şemsi Bayraktar hem üreticilerin sorunlarını dinledi hem de tesislerde incelemelerde bulundu. Birlik Başkanı Hüseyin Yıldırım'dan üretim çiftliklerindeki yenilikler başta

olmak üzere çeşitli konularda bilgi alan Bayraktar balık üreticilerinin yaşadıkları bazı problemlere rağmen ekonomiye yaptıkları katkıyı övdü.

“Sorunların çözümü için gereken adımları atacağız”

Balık üreticilerinin sorunlarının farkında olduklarını fakat bu sorunların çözümü için de başta birlikler olmak üzere sektör temsilcileriyle daha sıkı bir işbirlik mekanizması oluşturarak çözüm üreteceklerini belirten Şemsi Bayraktar, birlik başkanı Hüseyin Yıldırım'dan Ören havzasındaki üretim kapasitesi, ihracat rakamları ve küçük işletmelerin yaşadığı sorunlar hakkında bilgi aldı. Yönetim Kurulu Üyemiz Tamer Demirkan'ın da eşlik ettiği ziyarette balık sağlığı ve mevcut havuzlarda alınan önlemlerle ilgili bilgi alan Şemsi Bayraktar'ın inceleme gezisinde ziraat odaları başkanları da hazır bulundular.

Yılda 1600 ton balığın işlendiği, üretiminin yüzde 70'ini Avrupa, Amerika ülkeleri başta olmak üzere Japonya ve Baltık ülkelerine ihraç eden üretici firmaların

temsilcileriyle de bir araya gelen Şemsi Bayraktar gezisinin kendisi açısından oldukça verimli geçtiğini belirterek “Bu gün burada tesisleri yerinde görmüş olduk. Sizlerin sorunlarınızı dinledik, notlarımızı aldık. Biz her zaman üreticimizin yanındayız. Sizlerin sorunlarının çözümü için de her türlü desteği vereceğiz” dedi.

Muğla Alabalık Yetiştiricileri Birliği Başkanı Hüseyin Yıldırım da TZOB Başkanı Şemsi Bayraktar ve beraberindekilere gerçekleştirdikleri ziyaret için teşekkür ederek “TZOB bu ülkenin gelişmesi için itici güç konumundadır. Bizler bu yapı içerisinde ülke ekonomisine katkı sunmak için durmaksızın çalışıyoruz. Bu

meşakkatli bir iş, bir kere bunun bilincinde olmamız gerekiyor. Biz yaptığımız işin hassasiyetinin farkındayız, insan sağlığına doğrudan etki eden bir sektörün temsilcileri olarak hem bölgenin kalkınmasına hem de ülke ekonomisine özellikle ihracat noktasında önemli katkılar sunuyoruz. Birlik ve beraberlik içerisinde çözemeyeceğimiz bir sorunumuz olduğunu düşünmüyorum. Ben bir kez daha bu ziyaret için başta TZOB Başkanımız Sayın Şemsi Bayraktar Bey ve beraberindekiler olmak üzere katkı sunan herkese birlik yönetimim ve sektörde faaliyet gösteren tüm arkadaşlarım adına teşekkür ediyorum” dedi.

sektördenhaberler

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ ÜZERİNE ETKİLERİ ÇALIŞTAYI YAPILDI

Ülkemizi temsilen "Sanayi Ortağı" olarak KILIÇ Deniz Ürünleri A.Ş. ve "Araştırmacı" olarak Mersin Üniversitesinin dâhil olduğu CERES Projesi (İklim Değişikliği ve Avrupa Ürünleri Üzerine Etkisi) ile ülkemizi temsilen Doğal Hayatı Koruma Vakfı'nın (WWF-Türkiye) dâhil olduğu FISH FORWARD 2 Projesi'nin (İnsanlar, Okyanuslar ve İklim Yararına Sorumlu Su Ürünleri Tüketimi) sonuçlarını paylaşmak amacıyla 14 Şubat 2020 tarihinde, RAMADA Resort Bodrum Otelde "İklim Değişikliği ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Üzerine Etkileri: CERES ve FF2 Projelerinin Çıktılarının Paylaşılması" konulu bir çalıştay gerçekleştirilmiştir.

KILIÇ Deniz Ürünleri A.Ş., WWF Türkiye ve Mersin Üniversitesi'nce ortaklaşa düzenlenen söz konusu çalıştaya, proje uzmanları, ilgili kamu kurum ve kuruluş yetkilileri, su ürünleri üreticileri, üretici örgütü temsilcileri, üniversite ve araştırma enstitülerinden araştırmacılar ve medya mensupları katıldılar.

Açılış konuşmalarına müteakip sabah oturumunda, ülkemiz su ürünleri yetiştiriciliği, CERES Projesi sonuçlarından olan İklim Değişikliğinin Avrupa ve Ülkemiz Su Ürünleri Yetiştiriciliği Üzerine Etkileri ile İnsanlar, Okyanuslar ve İklim Yararına Sorumlu Su Ürünleri Tüketimi Projesi'nin iklim değişikliği ve gıda güvenliği açısından su ürünleri sektörüne bakışı konularında sunumlar gerçekleştirilmiştir.

Öğleden sonraki oturumda ise Muğla Alabalık Yetiştiricileri Üretici Birliği Başkanı Hüseyin Yıldırım'ın da konuşmacı olarak yer aldığı oturumda ise iklim değişikliğinin Avrupa ve ülkemiz su ürünleri sektörü üzerine etkileri ile iklim değişikliğine karşı alınması gereken önlemler gündeme getirilerek detaylı olarak tartışılmıştır.

Oğulcan Sagun: "Tüm Dünya İle Rekabet Ediyoruz"

Büyük bölümü Japonya ve Güney Kore'ye gönderilen Orkinosta 2019 ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 53 artarak 97 milyon 400 bin dolara ulaşmış durumda.

Akdeniz açıklarında avlandıktan sonra çiftliklerde büyütülen orkinos, ihracatıyla ülke ekonomisine önemli katkı sunuyor. Orkinos, Uluslararası Atlantik Orkinoslarını Koruma Komisyonu (ICCAT) tarafından belirlenen kota çerçevesinde avlanıyor. Japonların çığ balık eti ve pirinç kullanarak yaptığı suşinin ham maddesi olan orkinos, zorlu bir avcılık ve yetiştiricilik süreci sonrası mutfaklara giriyor.

AA muhabirinin Ege İhracatçı Birliklerinden ve önemli üretici firma yetkililerinden derlediği bilgiye göre, Orkinosta 2019 ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 53 artarak yaklaşık 100 milyon dolara ulaşmış durumda.

Türkiye'nin en önemli su ürünleri şirketlerinden Group Sagun'un Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Oğulcan Sagun da orkinosun hasat dönemi yılsonuna geldiği için bazı yıllarda Japon gemilerinin geliş tarihine göre ihracat rakamlarının değiştiğini belirterek şunları söyledi: "Malum ICCAT tarafından ülkelere belirli kotalar veriliyor. Türkiye'ye verilen orkinos avcılık kotasında geçen yıl artış yaşandı. Ancak bu Türkiye için yeterli değil. Avrupa Birliği ülkeleri bu kotaların yüzde 60'ına hakim. Biz orkinos işini Türkiye'de ilk yapanlardan biriyiz. O zaman kimse yoktu ancak bugün sektör çok büyüdü. Tüm dünyayla rekabet ediyoruz."

sektördenhaberler

Su ürünleri ihracatı Ocak ayında 90 milyon doları geçti

Türkiye'den yılın ilk ayında 50 ülkeye 90 milyon 526 bin dolarlık su ürünleri ihracatı gerçekleştirildiği belirtildi. Anadolu Ajansı tarafından derlenen bilgilere göre Ocak 2020 itibariyle yaklaşık 50 ülkeye 90 milyon dolardan fazla bir rakama tekabül eden ihracatın gerçekleştiği belirtiliyor. Söz konusu dönemde en fazla ihracat gerçekleştiren ülkeler ise Hollanda, İtalya ve Japonya oldu.

Doğu Karadeniz'den 676 tonluk ihracat Yine bu dönemde balıkçılığın son yıllarda önemli bir ivme kazandığı Doğu Karadeniz'den gerçekleşen ihracat ise yüzleri güldürdü. 2020'nin ocak ayında 8 ülkeye 676 tonluk su ürünleri ihracatı gerçekleştirildiği belirtildi. Söz konusu ih-

racattan 3 milyon 648 bin 45 dolar kazanç sağlandı. Bölgeden yapılan ihracatta da 2 milyon 898 bin 769 dolarlık pay ile Rusya

Federasyonu birinci sırada yer alırken, bu ülkeyi 289 bin 726 dolarla Vietnam ve 218 bin 136 dolarla Gürcistan takip etti.

Denizi olmayan kentten 80 ülkeye alabalık ihracatı!

ÖZPEKLER Rusya'dan sonra gözünü uzak doğuya çevirdi

Yıllardır tekstil sektöründe gösterdiği atılımlarla adından söz ettiren Denizli şimdi de alabalık ihracatıyla ön plana çıkıyor. Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın 80 ülkesine ihracat

gerçekleştiren ÖZPEKLER Rusya'nın ardından şimdi de Uzak Doğu ülkelerine ihracat yapmaya başladı.

Denizli'de kendi çiftliklerinde ürettiği alabalıkları tütsüleyerek Avrupa ülkeleri

başta olmak üzere dünyanın 80'ne yakın ülkesine ihracat gerçekleştiren ÖZPEKLER rotasını uzak doğu ülkelerine çevirmiş durumda. Yıllık 6 bin ton alabalık ihracatı gerçekleştiren ÖZPEKLER tütsülenmiş alabalık ihracatında da önemli adımlar atıyor.

Pamukkale İlçesi'nin Güzelpınar Mahallesi'nde, toplamda 10 çiftlikle yılda yaklaşık 6 bin ton alabalığı tesislere getirip işleyen ÖZPEKLER, balıkları 250 kişi ile işleyerek zahmetli bir sürecin ardından ihracata hazır hale getiriyor.

Çiftliklerde büyütülen balıklar temizlendikten sonra tesislere getirilip salamuraya yatırılan ardından da meşe dumanında tütsülenip paketlenerek ihracata hazır hale getirilen balıklar buradan dünyanın 80 ülkesinde nihai tüketiciyle buluşuyor.

TARIM VE ORMAN BAKANI BEKİR PAKDEMİRLİ;

“SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ÇEVRE DOSTU ÜRETİM MODELİNE GEÇİYORUZ”

Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli Rusya’da düzenlenen Üçüncü Küresel Balıkçılık Forumu ve Deniz Mahsulleri Fuarı açılışında yaptığı konuşmada “Günümüzde; teknolojik gelişmeler ve Bakanlığımızca sektöre verilen desteklemeler sayesinde bir taraftan üretim artarken diğer taraftan da tesislerin modernize edilmesiyle çevre dostu üretim modeline geçilmiştir” dedi.

“Yetiştiricilik Üretimimiz Avcılık Üretimimizi Geçti”

Tarım ve Orman Bakanı Pakdemirli, su ürünleri üretiminde avcılık ve yetiştiricilikten sağlanan miktarlara ilişkin yaptığı açıklamada “2018 yılı verilerine göre 314 bin tonu avcılıktan, 314 bin 500 tonu yetiştiricilikten olmak üzere toplamda yaklaşık 629 bin ton su ürünleri üretimi gerçekleşmiş ve yetiştiricilik üretimimiz ilk defa avcılık üretimini geçmiştir” dedi. Üretimde yaşanan bu gelişmelere paralel olarak su ürünleri ihracatının da oldukça iyi bir seviyede olduğunu belirten Pakdemirli, “İhracatımız 2002 yılında 27 bin tondan, 2018 yılında 178 bin tona, değer olarak

ise 97 milyon dolardan, yaklaşık 952 milyon dolara yükselmiştir” ifadelerini kullandı.

“2023 su ürünleri yetiştiricilik hedefimiz 600.000 ton”

Ürünlerimizin 100’e yakın ülkeye ihraç edildiğini söyleyen Pakdemirli, 2018 yılı ihracatının 1 milyar dolara ulaşmasının ardından 2023 hedefinin de yükseltildiğini belirterek “Ülkemizin 2023 yılı su ürünleri yetiştiricilik üretimi hedefi 600.000 ton, ihracatımız da 2 milyar dolar olarak belirlenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için planlamalarımıza, kaliteyi ve çevreyi gözeterek şekilde devam ediyoruz” diye konuştu.

Bakan Pakdemirli, Türkiye’nin su ürünleri yetiştiriciliğindeki kararlılığını ise “Dünyada doğal kaynaklardan etkin ve rasyonel biçimde faydalanmak artık ekonomik bir zorunluluk olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı olarak, deniz ve iç sularımızdaki su ürünleri stoklarımızı koruyarak sürdürülebilirliği sağlamak ve su ürünleri yetiştiriciliğindeki gelişimimizi artırarak devam ettirme yönünde kararlıyız” sözleri ile ifade etti.

TÜRKİYE SU ÜRÜNLERİ İHRACATINDA 2023 HEDEFİNİ ŞİMDİDEN YAKALADI

TARIM VE ORMAN BAKANI BEKİR PAKDEMİRLİ, SU ÜRÜNLERİ İHRACATINDA 1 MİLYAR DOLAR OLARAK BELİRLENEN 2023 YILI HEDEFİNİN GEÇEN YILSONU İTİBARIYLA YAKALANDIĞINI BELİRTEREK “YENİ HEDEFİMİZİ 2 MİLYAR DOLAR OLARAK BELİRLEDİK” DEDİ.

Anadolu Ajansı’nda Editör Masası programının konuğu olan Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, su ürünleri sektöründeki gelişmelere ilişkin önemli açıklamalarda bulundu.

Kişi başı tüketim 6 kilogram

Balığın sağlıklı beslenme için vazgeçilmez bir besin olduğunu ve sağlıklı nesiller yetiştirebilmek için balık tüketiminin daha da artırılması gerektiğini ifade eden Bakan Bekir Pakdemirli, Türkiye’de kişi başına balık tüketiminin geçen yıl itibarıyla 6 kilogram olduğunu söyledi.

Balığın mutlaka daha fazla tüketilmesi gerektiğini vurgulayan

Pakdemirli, şöyle konuştu: “Balığı mevsiminde uygun fiyatlara alabiliyoruz. Su ürünlerinde geçen yıl 760 bin ton üretim gerçekleştirdik. Tüketimde artışımız fazla değil ama güzel haber şu, Cumhuriyetimizin 100’üncü yılı olan 2023 için belirlediğimiz 1 milyar dolarlık ihracat hedefini geçen yılsonu itibarıyla gerçekleştirdik. Yeni hedefimizi 2 milyar dolar olarak belirledik.”

“İhracattaki payımızı artırmamız gerekiyor”

Türkiye’nin balıkçılık alanında üretimde iyi olduğunu dile getiren Pakdemirli “Yurt dışı piyasalara

baktığımda, iş adamlarıyla yaptığım görüşmelerde de gördüğüm, bizim balığımızı Fransa, Yunanistan pazarlıyor. Kime? Hollanda’ya, Almanya’ya. Bizim ettiğimiz karın üstüne bir kar daha koyup veriyorlar. Bu tabii ki ticaretin de doğal neticesinden olabilir ama ana eksenin o taraftan gitmemesi lazım” diye konuştu.

Pakdemirli, Su Ürünleri Kanunu’nun yılbaşında güncellenerek yürürlüğe girdiğini anımsatarak, bununla gerçek balıkçıların hakkının korunacağını ve yasa dışı avcılıkla etkin mücadele edileceğini kaydetti.

Bölge Birlik Başkanları Toplantısı Fethiye'de yapıldı

Hem sektörün sorunlarını değerlendirmek hem de karşılıklı görüş alışverişinde bulunmak için Genel Merkez Birlik Başkanımız Faruk Coşkun Başkanlığında Fethiye Ticaret ve Sanayi Odası Likya Toplantı Salonu'nda gerçekleştirdiğimiz toplantıya Muğla ve Antalya birlik başkanları başta olmak üzere Burdur, Isparta, Çameli, Kütahya, Malatya, Samsun-Sinop ve Milas Bölge Birlik Başkanları katıldılar.

Toplantıda söz alan bazı birlik başkanları aşağıdaki hususlarda görüşlerini dile getirdiler.

Hüseyin Yıldırım: “Bizim önümüzdeki en büyük engellerden biri sektördeki tekelleşme riskidir. Bunu her ortamda dile getiriyorum çünkü sektörün bu açmaza düşmemesi gerektiğine samimiyetle inanıyorum. Bir kere takas yöntemi küçük işletmelerin ürettikleri balıkların satışına engel olmaktadır ve bu nedenle de

küçük işletmeler her geçen gün yavru üretiminden de vazgeçmektedirler. Bu vazgeçişlere sebep olan sorunların çözümü için mutlaka adım atmamız gerekir. Merkez birlik ve bölge birlikleri olarak küçük aile işletmelerinin desteklememiz gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca iktisadi işletmemiz olan ALBİRLİK'in desteklenerek küçük işletmelere fayda sağlamanız gerektiğini düşünüyoruz.”

Hakan Açar: “Biz balıkçıların geleceği için ortak hareket alanlarımızı genişletmemiz gerektiğini düşünüyorum. Yeni açılan üretim alanlarında birliğimizin mutlaka söz sahibi olması gerektiğine inanıyorum. Birlikler olarak gerek balığın pazarlanmasında araçları ortadan kaldırmak gerekse de maliyetlerin yüksek oluşunu engellemek için gerekli adımların bu günden atılması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca orman kiralamalarında maliyetler

oldukça yüksek ve bunun için bir çözüm bulmamız elzemdir. Ayrıca gelecekte yetişmiş kalifiye eleman sıkıntısı yaşamamak ve teknik personel ihtiyacı açığı sıkıntısı çekmemek için bu günden harekete geçmemiz gerekir.”

Turgay Özdemir: “Öncelikle atıl durumda bulunan üretim alanları için acilen yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca bu atıl durumdaki yerlerde üretim yapamayan düşük kapasiteli yerleri üretim yapabilecek üreticilere verilmesine öncülük edilmelidir. Ayrıca Malatya'daki 12.000 ton/ yıl kapasitesi bulunan Karakaya Bölge Barajına üretim yapmak isteyen üreticilerin yönlendirilmesi uygun olacaktır.”

Osman Parlak: “Sektörümüzde yaşanan sıkıntıların en başında gelen balık sağlığı konusunda yaşadığımız sıkıntıların aşılabilmesi için çalışmamız gerekiyor. Bu sektörümüzün geleceği açısından da son derece önemlidir. Özellikle gelecekte yaşamamız muhtemel olan viral hastalıkların önlenmesi için de bu günden gerekli önlemleri almamız gerekmektedir. Sürdürülebilir alabalık üretiminin devam etmesi için yaşadığımız diğer bir sıkıntı da yem temini sorunudur. Bu sorunun çözümü

in de Tarım Kredi Kooperatifi tarafından Fethiye, Samsun ve Elazığ Bölgelerinde modern yem fabrikaları kurulması, orta ve küçük işletmelere yem desteği verilmesi oldukça önemlidir.”

Ahmet Ateştepe: “Su ürünleri denince aklımıza ilk gelen mevzular şüphesiz su ve çevre kirliliğidir. Bize düşen sorumluluklardan biri de bu algıyı değiştirmektir. Suyun ulusal veya uluslararası öneminin yanında balıkçılık merkezli su ürünleri yetiştiriciliğinin de ne kadar meşakkatli bir iş olduğunu anlatmalıyız. Bizler ne kadar özverili bir şekilde çalıştığımızı, yaptığımız işin sadece suya balık salmak olmadığını, disiplinler arası dengeleri gözeterek üretim yaptığımızı anlatabilmeliyiz. Her çevre kirliliğinde, her körfez kirliliğinde çevreyi kirleten etken olarak ilk bizim gösterilmemizi yadırgıyorum ve doğru bulmuyorum. Bu meselenin kolayına kaçmak evet, bunu biz biliyoruz ancak bunu başta yetkili merciler olmak üzere herkese anlatabilecek iletişim araçlarını da kullanmalıyız. Ayrıca Ziraat Bankası'ndan kredi kullanabilmek için mecbur kılındığımız sigorta maliyetinin yüksekliği için de

bir çalışma yapılmalıdır ve kredi alma şartlarının iyileştirilmesi için gerekli adımları atmamız gerekir.”

Mehmet Aras: “Bu gün küçük aile işletmelerine baktığımızda yılda 29 tonluk bir üretime sahip olduklarını görüyoruz. Biz bu üretim çiftliklerinin de desteklenmesi için gerekli şartların oluşmasına zemin hazırlamalıyız. Onların kademeli prim sistemiyle desteklemelerden yararlanmalarının önünü açmalıyız.”

Muhammet Toğuç: “Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun güneş enerjisi ile ilgili hibelerinin 100 ton/yıl olması kısıtlaması nedeniyle üretimleri 100 ton/yıl altındaki işletmelerin yararlanamamasına neden olmaktadır. Bu nedenle üretim kapasite sınırlamasının kaldırılması için gerekli adımlar atılmalıdır.

Şükrü Toklu: “Birliklerimin bulunduğu illerdeki büyükşehir belediyelerinden hayvancılıkla uğraşan vatandaşların girdi maliyetini azaltmak amacıyla yerel fabrika kurulmasını talep etmeliyiz. Ayrıca hepimizin malumu olan bir gerçek var; son günlerde yavru temininde ciddi sıkıntılar yaşıyoruz, bu sıkıntının giderilmesi için yeniden destek verilmesi yönünde talepte bulunmamızın doğru olacağına inanıyorum. Ayrıca balıkçılıkta üretim kadar tüketimin de desteklenmesi önemlidir, bu nedenle tüketimin artırılması için balık çiftliklerinde balık pişirilmesine Orman Genel Müdürlüğü'nün bu hususa karışmaması yönünde yetkili mercilere bir öneri sunmamız gerektiğini düşünüyorum.”

Balık Yemi Üreticileri Değerlendirme Toplantısı **BODRUM'DA YAPILDI**

Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü ile Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından Bodrum'da düzenlenen "Balık Üreticilerinin Yem Sektöründe Karşılaştığı Sorunlar" konulu toplantı gerçekleştirildi. Toplantıda daha çok alabalık yeminin temininde yaşanan sıkıntılar dile getirilerken katılımcılar bu sıkıntının nasıl aşılması gerektiği yönünde kişisel düşüncelerini de dile getirdiler.

M

Nisan 2019'da Muğla'nın Bodrum ilçesinde Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü ile Gıda Kontrol Genel Müdür-

lüğü'nün ev sahipliğinde gerçekleştirilen ve yem sektöründe yaşanan sıkıntıların ele alındığı "Balık Üreticilerinin Yem Sektöründe Karşılaştığı Sorunlar" konulu toplantıya Muğla Alabalık Yetiştiricileri Birliği adına Başkanımız Hüseyin Yıldırım katıldı.

"Yem Üretimini Düşük Olduğunu Biliyoruz"

Toplantının açılışında bir konuşma yapan Su Ürünleri Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Nuri YILMAZ istatistiklerde balık yemi üretiminin düşük olduğuna dikkat çekti. Yılmaz konuşmasını şu ifadelerle sürdürdü: "Dünya yem üretimine dair en kapsamlı istatistik çalışmaları gerçekleştiren Alltech, hazırladığı Global Feed Survey 2017 raporunda dünyadaki toplam yem üretiminin 2016 yılında 1 milyar 32 milyon ton olduğunu açıkladı. Söz konusu rapora göre toplam yem üretiminde balık yemi grubu, yaklaşık 40 milyon tonla dördüncü sırada yer alıyor. 451 milyon tonla en yüksek üretim miktarına sahip kanatlı yem grubu düşünüldüğünde, balık yeminin üretim miktarının son derece düşük olduğu görülüyor."

"Kaliteli Yem Kaliteli Ürün Demektir"

Uzmanların balık yeminin önümüzdeki yıllarda sektördeki hızlı büyümenin de etkisiyle üretim kapasitesinin artacağına dikkat çektiklerini belirten Mehmet Nuri Yılmaz sözlerini şöyle tamamladı: "Yetiştiriciliği yapılacak balık türüne ve yetiştiricilik yapılacak lokasyona göre farklı yemlerin üretilmesinin önemi her geçen gün artmaktadır. Öyle görünüyor ki gelişen ve değişen şartlar nedeniyle yem tiplerinde ve yem yapım tekniklerinde de önümüzdeki süreçte farklı gelişmeler olacaktır. Ancak ne olursa olsun mutlaka yetiştiricilik için bir yem kullanımı olacaktır ve üretim için bu şarttır. Yem üretiminde asıl amaç kaliteli, sindirilebilirliği yüksek ürün hedeflenmektedir. Bu nedenle yem yapım sanayi, çok sayıdaki yem

hammaddelelerini en ekonomik, kısa sürede en iyi verimi sağlayacak şekilde kullanarak, yüksek kalitedeki yem üretimini hedeflemektedir."

"Karma tekel oluşumu piyasaya olumlu yansımaz"

Muğla Alabalık Yetiştiricileri Birliği Başkanı Hüseyin Yıldırım toplantıda yaptığı konuşmada balık yemi sanayiinde karma tekel (Oligopol) oluşumunun getireceği risklere dikkat çekti. Karma tekel oluşumunun sektöre olumlu yansımayaacağına dikkat çeken Hüseyin Yıldırım "Tekelleşme sadece bizim sektörümüzün bir sorunu değil. Başka sektörlerde de gözlemliyoruz tekelleşmenin olumsuzluklarını. Bu nedenle yem sanayiinde gerçekleşmekte olan tekelleşmenin yaşanan problemlerin bir parçası olduğunu düşünüyorum. Karma tekel oluşumu üreticileri baskı altında tuttuğu gibi finansman sorununu da beraberinde getirmektedir. Bunun aşılabilmesi için devletin balık yemi fabrikası kurarak sektöre destek sağlamasıdır" dedi.

Toplantıya Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Nuri Yılmaz'ın yanı sıra Daire Başkanı Özerdem MALTAŞ, Gıda ve Kontrol Müdürlüğü Yem Daire Başkanı Kayahan KAYHAN, Su Ürünleri Üreticileri Merkez Birliği Başkanı Faruk ÇOŞKUN, yem üreticileri temsilcileri ve balık üreticileri de katıldılar.

Toplantının değerlendirme bölümünde, özellikle balık yemlerinde sindirilebilirlik ve proteinin hayvansal kaynaklı mı bitkisel kaynaklı mı anlaşmasını sağlayacak menşei ve miktar analizlerinin gerçekleştirilmesi için donanımlı bir laboratuvarın gerekliliği ve önemi de masaya yatırıldı.

Faruk Coşkun

Merkez Birlik Yönetim Kurulu Başkanı

SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNE GENEL BAKIŞ

Küreselleşen Dünya'nın tüketiciye sağladığı en büyük avantaj üretim kalitesinin artmasıdır. Tüketici memnun kalmadığı ürünün muadilini kolaylıkla bulabilmekte ve ulaşabilmektedir. Tabi tüketiciye fayda sağlayan bu olumlu gelişmeler üreticiye kaliteyi artırma ve kendini geliştirme zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir.

Bu kapsamda, su ürünleri yetiştiriciliğini geliştirmek ve daha ileriye taşımak amacıyla Tarım ve Orman Bakanlığı'nın desteği ile 2004 yılında kabul edilen 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu ile ülkemizde üretici birlikleri kurulmaya başlanmış ve Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği 26 Ocak 2009 yılında 7 üye ile kurulmuştur.

Üye firmaların rekabet piyasasında varlıklarını devam ettirmeleri ve uluslararası arenada başarı sağlamaları için oluşturulan birlikleri bir araya getiren Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği; tek başına, bireysel olarak taleplerini duyuramayan üretici-

leri, birlik çatısı altında bir bütün olarak yetkili kuruluşlara sesini duyurabilen ve çözüm bulabilen bir noktaya getirilmiştir.

Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği kurulan birlikler arasında işbirliğini sağlamak, sektörün gelişmesine katkıda bulunmak, su ürünlerinin ulusal düzeydeki üretim planlaması ve pazarlamasında üyelerine yardımcı olmak, üyelerini bilgilendirme ve yönlendirme ilkeleriyle var olmaktadır. Tüm bunlar ile birlikte, Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği, Bakanlığımız ve Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü ile koordineli ve uyumlu bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir.

nı sürdürmektedir.

Bugün, Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliğine bağlı 18 Birlik ve 1000'in üzerinde üreticisiyle sektörün tüm paydaşlarını kucaklayan katılımcı ve paylaşımcı yaklaşımı sayesinde sektör sorunlarının çözümünde önemli ve büyük rol oynamaktadır. Bu amaçla artık geleneksel hale gelen Su Ürünleri Yetiştiricileri Çalıştayları, sektörün tüm paydaşlarını bir araya getirmeye ve birbirleri arasında iletişim ağı oluşturmayı hedeflemektedir.

FAO verilerine göre ülkemiz Avrupa'da Alabalık, Çipura ve Levrek üretiminde birinci sırada

yer almaktadır. Bu başarının arkasında destekleme ve teşviklerin yanı sıra modern ve ileri teknolojilerin kullanılmaya başlanması ve her şeyden önce de girişimcilerin büyük çabaları bulunmaktadır. 2018 TÜİK verilerine göre ülkemizde toplam 628.631 ton su ürünleri üretilmekte bunun 314.537 tonu yetiştiricilikle elde edilmektedir. Bir başka ifade ile toplam su ürünleri üretimimizin %50,03'ü i kültür balıkçılığında sağlanmaktadır. 2000'li yılların başında yetiştiriciliğin toplam üretim içerisindeki oranının %10 civarında olduğu dikkate alınır ise gelişmenin ne kadar hızlı olduğu görülmektedir.

En fazla yetiştirilen su ürünleri türü denizlerde çipura (76.680 ton) ve levrek (116.915 ton); iç sularda alabalıktır (104.887 ton). Ayrıca pazara alternatif ürünler sunmak amacıyla sinarit, fangri, mercan, granyöz, lahoz, kalkan ve yayın balığı gibi yeni türlerinde yetiştiriciliğine başlanmıştır. Orkinos besiciliği ise başarılı bir şekilde sürdürülmektedir.

Ülkemizde 2280 civarında balık çiftliği bulunmaktadır. Balık çiftlikleri gelişmiş teknolojileri kullanmaya başlamakta, çevre dostu üretim yaklaşımıyla faaliyetlerine diğer sektörlerle barışık olarak sürdürmektedir. Denizlerde çevreyi koruyan önlemlerin alınması, çevre ve kalite yönetim uygulamalarının devreye girmesi ve yaygınlaşması en önemli göstergesidir. Kültür balıkçılığının temel girdisi yavru balıktır. Doğaya zarar vermemek için sektör yavru balık ihtiyacını kuluçkahanelerden sağlamaktadır.

Su ürünleri yetiştiriciliğinin bir diğer temel girdisi yemdir. 2017 verilerine göre 23 adet yem

fabrikasında ortalama 500 bin ton balık yemi üretilmiştir. Bu fabrikalar dünya standartlarında besin değeri yüksek sindirilebilir ve çözünme özelliği fazla ekstruder yemler üretmektedir. Diğer taraftan ağ fabrikaları, yetiştiricilik araç ve gereçlerini üreten yan sanayi imalat boyutuyla kültür balıkçılığında büyük rol oynamaktadır. Bir tarafta ise sağlıklı su ürünleri yetiştirilmesine aşı, ilaç ve benzeri ürünleri üreterek yardımcı bir sağlık sektörü bulunmaktadır. Sektörün üretim aşamasında rol oynayan tüm bu hizmet alanlarının birer paydaş olarak ekonomiye ve istihdama katkıları unutulmamaktadır.

Su ürünleri ihracatımız her geçen gün artmaktadır. 2018 yılında su ürünleri ihracatı 952 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve sektörün 2023 ihracat hedefi olan 1 milyar dolar neredeyse yakalanmıştır. 2023 yılında ise 2 milyar dolara ulaşılması hedeflenmektedir. Bu rakama ulaşmak için hali hazırdaki tesislerin tam kapasite ile kullanılması ve yeni kullanım alanlarının açılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede, ihracatı desteklemek amacıyla Karadeniz bölgesinde de büyük alabalık yetiştiriciliği yapılmaya başlanmış olup, başarılı bir şekilde ilerlemektedir.

Bilindiği gibi ülkemizde kişi başı balık tüketimi 5-6 kg civarında olup Avrupa ve Dünya ülkelerindeki balık tüketim miktarlarına bakıldığında çok gerilerde kalmaktadır. İnsan beslenmesinde önemli bir yer tutan hayvansal proteinler balıkta oldukça zengindir ve bu özelliği nedeniyle de önemli bir besin kaynağıdır. Elbette ki ülkemizde de balık

tüketimimizin artması yurdun her yerinde balığın tüketilmesi, insanların sağlıklı yaşamasını sağlama-sındaki önemli unsurlardan biridir. Amacımız ülkemizdeki balık tüketimini arttırmak için tüketime yönelik faaliyetlerde bulunmak ve bu amaçla balık tüketimini özendirici balık tanıtım faaliyetlerinde bulunarak sosyal medya başta olmak üzere birçok alanda tanıtıcı reklamların yapılması, balık pişirme teknikleri ile pazara sunum gibi unsurların öne çıkarılması yararlı olacaktır. Bu sebeple, çocuklarımıza ve gençlerimize sağlıklı ve dengeli beslenmede balığın ve balık tüketiminin önemi ile ilgili bilinci yerleştirmeliyiz. Sektörün temel hedeflerinden biride ülkemizdeki bu tüketimi dünya ortalamasını yakalayacak noktaya getirmektir.

Bir başka önemli unsurda ülke genelinde yetiştiricilik potansiyeli olan illerimizde üreticilerimizin örgütlenmesidir. Su Ürünleri Yetiştiricilik potansiyeli olan yerlerde yeni birliklerin kurulması için gerekli girişimler yapılarak güçlü bir örgütlenmeye doğru gidilmelidir.

Su Ürünleri Yetiştiricilik sektörü su kaynaklarını en doğru şekilde değerlendiren ve alt yapısı olmayan alanlara yatırım yaparak üretmektedir. Ürettiği balığı hijyenik şartlarda işleyerek ve değerlendirerek halkımıza sunmakta aynı zamanda ürettiği balığı ihraç ederek ülkemize döviz kazandırmaktadır. Ve sonuçta üretim, istihdam, ihracat ve tüketim boyutuyla ülkemiz ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle su ürünleri yetiştiriciliği tüm dünyada olduğu gibi ülkemizin de gelecekteki sektörü olmaya devam edecektir.

UZUN ZAMANDIR ÜZERİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI İÇİN ÇABA GÖSTERİLEN SU ÜRÜNLERİ KANUNU'NDA 50 YIL SONRA ÖNEMLİ DEĞİŞİKLİKLER YAPILARAK TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDE KABUL EDİLEREK 22 KASIM 2019 TARİH VE 30596 SAYILI RESMİ GAZETEDE YAYIMLANMIŞTIR.

SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNDE ELLI YIL SONRA YENİ FIRSATLAR

Yeni Su Ürünleri Kanunu Değişikliği 1 Ocak 2020 yılında yürürlüğe girecek olup kanun değişikliği temel olarak balık varlığını sürdürülebilir hale getirilmesi ve gelecek nesiller açısından deniz varlıklarının korunması, su ürünlerinin sürdürülebilir yönetimi ve balıkçılık kaynaklarımızın korunmasını hedeflemektedir. Bakanlık ve sektör konunun takipçisi olarak yoğun emek ve zaman harcamıştır.

Yapılan Başlıca Değişiklikler:

1. Yapılan değişiklik ile ticari amaçlı su ürünleri avcılık faaliyetinde bulunacak gerçek ve tüzel kişilerin yanı sıra ticari amaçlı su ürünleri avcılık ya da yetiştiricilik faaliyetinde kullanılacak gemiler ve diğer su vasıtaları için de Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan ruhsat tezkeresi veya izin alınması zorunlu hale getirilmiştir. Böylece kaçak ruhsatsız gemilerle gırgır, trol, algarna ile avcılık yapanlara, deniz patlıcanı veya midye gibi su ürünlerini illegal yollarla dalarak avlayanlara ve Marmara, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarıyla, Karadeniz'de ışıkla avcılık yapanlara 50 bin TL'ye kadar idari para cezası getirilmiştir. Ayrıca gemiler dâhil tüm av araçlarına ve yakaladıkları ürünlere el konulacak, gemiler ve av araçları kamu kurumları veya bilimsel kuruluşlara bağışlanacak, bağışlanamayanlar ise imha işlemi uygulanacaktır. Ayrıca Marmara'da, Boğazlarda kaçak trol çekenlerin bu fiili iki yıl içerisinde tekrar işlemeleri halinde ise Kanunda sayılan cezalara

ilave olarak 1 ila 3 yıl hapis cezası uygulanacaktır.

2. Ülkemizde sportif balık avcılığına yönelik belirli kurallar uzun zamandır mevcuttur. Kanunda yapılan değişiklik ile oltasıyla aile veya arkadaş ortamında veya Galata Köprüsü gibi yerlerde amatör balıkçılık yapan vatandaşlarımıza bir zorluk çıkarmadan, amatör avcılık faaliyetlerini suiistimal ederek bu faaliyetleri ticari yapanların önlenmesi amacıyla düzenleme yapılmıştır.

3. Hazinesinin veya Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetinde veya devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan deniz ve iç sularda veya bu yerlerden su alınarak karada yapılacak su ürünleri üretim tesislerinde veya bu alanları ıslah etmek suretiyle projeye dayalı olarak yapılacak su ürünleri yetiştiriciliği yatırımlarında, ihtiyaç duyulan su ve su alanlarıyla deniz ve iç sulardaki su ürünleri istihsal hakkının kira yöntem ve teknik şartları, süreleri ve yıllık bedelleri, üretim yerlerinin özellikleri dikkate alınarak Tarım ve Orman Bakanlığı'na tespit edilecektir. Yıllarca su ürünleri yetiştiricilerinin büyük sıkıntısı olan yüksek kira bedellerinin belirlenmesi ile ilgili problemlerdeki çözüm kalıcı hale getirilmiştir.

4. Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığı'na belirlenen alanlarda avcılık yoluyla istihsal hakkı, başkalarına devredilmemesi şartıyla, öncelikle istihsalın yapılacağı yerde kurulan, üyeleri 5 yıldan az olmamak üzere üretim bölgesinde ikamet eden, münhasıran su ürünleri istihsalı veya pazarlaması ile iştiğal eden su ürünleri kooperatifler-

ine veya birliklerine, bunların kiralamaması halinde ise gerçek veya tüzel kişilere Tarım ve Orman Bakanlığı'na kiralanabilecektir.

5. Deniz ve iç sularda veya bu yerlerden su alınarak karada su ürünleri yetiştiricilik bölgeleri belirlenirken Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uygun görüşü alınma zorunluğu getirilerek, adı geçen Bakanlıkça 60 gün içinde cevap verilmemesi halinde o yer için uygun görüş verilmiş kabul edilecektir.

6. İstihsal hakkı kiraya verilen alanlarda yapılacak ticari, amatör, rekreasyon amaçlı avcılık ve yetiştiricilik faaliyetleri ile istihsal hakkı kiraya verilen türler ile ilgili usul ve esaslar Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenecektir.

7. Su ürünleri yetiştiriciliğinde verilen izinler günün şartlarına göre düzenlenmekte, kültür balıkçılığında bizlerin şiddetle ihtiyaç duyduğu ve sürecin uzamasından sıkıntı çektiği su alanı ve suyun kiralanmasında ilgili kurumların yetkileri belirleyerek kolaylık getirmektedir. Sürekli büyüyerek halkın 12 ay boyunca sağlıklı balık arzını sağlayan ve yaklaşık 100 ülkeye 1 milyar \$ ihracat hacmine ulaşan su ürünleri yetiştiricilik çiftliklerinin kurulacakları bölgeler, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının ortak çalışmasıyla çevre ve turizm hassasiyeti de gözetilerek belirlenebilecektir. Bu güne kadar kurallara uymayan balık çiftliklerine uygulanan 3.292 TL idari para cezası yeni düzenleme de aykırılığın

niteliğine göre 10 bin TL'den 100 bin TL'ye kadar uygulanacak ve masrafları kendilerine ait olmak üzere yaptıkları aykırı faaliyetler düzeltilirecek, aykırılığın tekrarı durumunda ise para cezası katlanarak uygulanacaktır.

8. Baraj, regülatör ve HES'lerde, yapımı ve işletmesi sırasında can suyunun bırakılması zorunlu hale getirildi. Su ürünlerinin göç etmesine, üremesine imkân sağlayacak su yapılarının yapılması ve işler durumda tutulması zorunlu olmasına rağmen kurallara uymayanlara ceza yok denilecek kadar azdı ve uygulanamaz şekildeydi. Yeni düzenlemede verilen sürede aykırılığın giderilmemesi halinde uygulanan idari para cezası 100 bin TL'den 250 bin TL'ye kadar artırılmakta ve üstelik tekrarında katlamalı olarak uygulanacaktır. Diğer taraftan akarsuları kirletenlere veya su ürünlerinin yaşaması için gerekli olan can suyu bırakmayanlara da 50 bin TL'ye kadar idari para cezası uygulanacaktır.

9. Balıkçı gemilerinin barınma, av araç ve gereçlerini depolama, tamir ve bakımlarını yapma, avlanılan veya yetiştirilen ürünleri karaya çıkarma, depolama, kontrol, veri toplama gibi avcılık ve yetiştiricilikle ilgili hizmetlerin yürütülmesi amacıyla ihtiyaç duyulan kıyılarda, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın teklifiyle Çevre ve Şehircilik ile Kültür ve Turizm Bakanlıklarının uygun görüşü alınarak, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nca balıkçı barınakları artık üst yapılarıyla birlikte yapılma zorunluluğu getirilmiştir. Böylece yetiştiricilerin yaşadığı sorunların kalıcı çözümü sağlanacaktır. Balıkçı barınaklarından yararlanma hakkı öncelikli olarak

ev sahibi olan ticari balıkçılar ve su ürünleri yetiştiricilerine verilecektir.

10. Ülkemiz su kaynaklarından doğal göllerimize, akarsularımıza hatta denizlerimize yabancı tür canlıları (Pirana, Amerikan veya Avrupa levreği, çim sazı, havuz sazı vb.) izinsiz bırakan, gerçek kişilere 10 bin TL, kurumsal olarak izinsiz balıklandırma yapanlara ise 20 bin TL idari para cezası uygulanacaktır.

11. Kanuna eklenen yeni bir madde ile su ürünleri avcılık ve yetiştiricilik faaliyetlerinin uzaktan algılama sistemleri ve teknolojik imkânlarla izlenmesi, denetlenmesi ve kayıt altına alınması zorunlu hale getirilmiştir. Getirilen kurallara aykırı hareket edenlere 5 bin TL ile 25 bin TL arası idari para cezası uygulanacaktır.

12. Kanuna eklenen diğer bir yeni madde ile balıkçı gemilerimizin başka ülke karasularına ve uluslararası sulara avcılık amaçlı gidişleri kurala bağlanmaktadır. Böylece izinsiz olarak uluslararası sulara veya başka ülke karasularında avcılık yapan gemilerin önüne geçilerek ilgili ülkelerle oluşabilecek sorunların önüne geçilecektir.

13. Özellikle son zamanlarda artan ülkemizde tüketimi az olan deniz patlıcanı veya akivades gibi su ürünlerini, hatta sülük gibi ülkemize ait yerli türlerimizi ve biyolojik zenginliklerimizi kaçak yollarla izinsiz yurt dışına çıkararlara, ilk seferinde, 5 bin TL'den 100 bin TL'ye kadar idari para cezası getirilmekte ayrıca nakil vasıtalarına ve av araçlarına el konulmakta, aykırılığın iki yıl içerisinde tekrarı halinde ise 1-3 yıl hapis cezası uygulanacaktır.

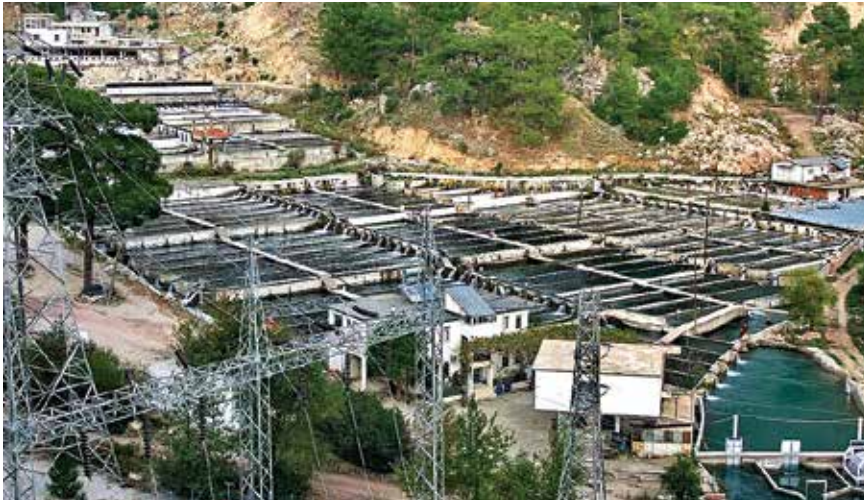
14. Dinamitle, zehirli kimyasal maddelerle veya elektrik ile balık avcılığı yapanlara uygulanacak ceza arttırılarak 3.292 TL olan para cezası 10 bin TL'ye çıkarılmıştır.

15. Tarım ve Orman Bakanlığı teşkilatında ve bakanlığa bağlı su ürünleri ile ilgili birimlerde su ürünlerinin, deniz ve iç suların koruma ve kontrolü ile görevlendirilen personel ile emniyet, jandarma, sahil güvenlik, gümrük ve orman muhafaza teşkilatları mensupları, belediye zabıtası amir ve mensupları, kamu tüzel kişilerine bağlı muhafız, bekçi ve korucular ile emniyet ve jandarma teşkilatının bulunmadığı yerlerde köy muhtarı ve ihtiyar heyeti üyeleri kanun kapsamına giren kabahatler ve suçlar hakkında zabıt varakası tutmak, kabahatin ve suçun işlenmesinde kullanılan istihsal vasıtalarına ve elde edilen su ürünlerine el koymak ve idari para cezalarını kesmekle vazifeli ve yetkili hale getirilerek uygulamada karşılaşılan zayıf yöneler güçlendirilmiştir.

16. Ayrıca, teklifle el konulan canlı olmayan su ürünlerinden insan tüketiminde veya sanayide kullanılması mümkün ancak muhafaza edilmesi mümkün olmayanlar, el koyma işlemini gerçekleştiren görevlilerin ihtiyaç duyması halinde en yakın Bakanlık laboratuvarında veya kamu kuruluşlarında görevli veteriner hekim, hükümet, belediye veya sağlık merkezi tabiplerinden birine muayene ettirilecek, tüketiminde veya kullanılmasında sakınca görülmeyenler, Tarım ve Orman Bakanlığı'nca açık artırma yöntemiyle satılabilecektir. Su ürünlerinden asgari avlanılabilir ağırlıktan ve boy uzunluğundan

küçük olanlar ile av yasağı döneminde avlanmış olanlar perakende değil, yem sanayi ham maddesi olarak satışa sunulacak. Avlanması tamamen yasak olan türler ise kamu kurum ve kuruluşlarına, bilimsel kuruluşlara ya da sosyal yardım kuruluşlarına bağışlanacaktır. Satılmayan veya muhammen bedel üzerinden alıcı bulamayanlardan insan tüketiminde kullanılması mümkün olanlar Bakanlıkça belirlenen kamu kurum kuruluşları veya sosyal yardım kurumlarına bağışlanabilecektir. Diğer taraftan, Sahiplenilmeyen veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı kesilen istihsal vasıtaları satılmayacak; kamu kurum ve kuruluşlarına veya bilimsel kuruluşlara bağışlanabilecektir.

17. Su Ürünleri Kanunu'na aykırı fiiller sonucunda istihsal vasıtaları, su ürünleri ve diğer su vasıtalarına uygulanan el koyma, yediemin, bekletme, muhafaza, imha, sökme, nakliye ve diğer işlemlere ait masraflar aykırılığı işleyenden, gemi sahibi veya donatandan tahsil edilecektir. Daha önce Kabahatler Kanunu nedeniyle uygulanamayan mülkiyetin kamuya geçirilmesi kararı artık mahkemelerce değil vali tarafından verilecektir.

18. Su ürünleri Kanununun yanı sıra aktif olarak katkı sağlayan sektörümüzün de katılımıyla 15 yıldır yapılmayan Tarım Şurasının 3'üncüsü yapılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın açıkladığı şura sonuçları arasında sektörümüz önemli sonuçlar arasında yer almıştır. Bu sonuçlardan sektörümüzü de kapsayan;

- Tarım ve orman politikalarının; stratejik üretim ve sürdürülebilirlik ilkeleri temel alınarak oluşturulması, bütüncül ve entegre bir yöntemle hayata geçirilmesi.

- Tarım sektörünün yapısını iyileştiren, doğal kaynakları ve çevreyi koruyan, en az üç yıllık dönemi kapsayacak, aktif çiftçi odaklı, üretim, kalite, ulaşılabilir fiyatlar ve sürdürülebilirliği esas alan yönlendirici bir destekleme sisteminin oluşturulması,

- Tarımsal işletmelerde küçük, orta ve büyük ölçekli işletme tanımlarının yapılarak faaliyetlerin planlanması,

- **Su ürünlerinde balık işleme sektörünün geliştirilmesi, pazarlama ve marka tescilinin desteklenmesi, ihracatın ve yerli tüketimin artırılması,**

- **Yetiştiricilikte ve avcılıkta alternatif su ürünleri türleri ile üretim ve verimliliğin sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde artırılması,**

eri ile üretim ve verimliliğin sürdürülebilirlik ilkeleri çerçevesinde artırılması,

- Ar-Ge ve inovasyonda kaynakların daha etkin kullanılması için kamu, özel sektör ve üniversiteleri de kapsayacak yeni bir kurumsal altyapının oluşturulması,

- Tarım ve orman ürünlerinde kalite ve standardizasyon çalışmalarının tamamlanması, sertifikasyon çalışmalarının yaygınlaştırılması,

- Ülkemizde yetiştirilen ve uluslararası piyasalarda yüksek oranda talep gören tarım, gıda ve ormancılık ürünlerinde ihracat gelirlerini arzu edilen seviyelere çıkarmak için marka, kalite, standardizasyon, tanıtım ve özendirme çalışmalarının desteklenmesi, dünya üretiminde lider konumda bulunduğumuz ürünlerin tanıtım faaliyetlerinin profesyonel düzeyde yapılması ve pazar paylarının artırılması,

- Tarım ve ormancılıkta iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının yaygınlaştırılması,

- Üretici Örgütlerinin girdi temini, üretim ve pazarlama aşamalarında etkinliklerinin artırılması için yönlendirilmesi kararları çıkmıştır.

Ayrıca tarım şuralarının 5 yıllık periyodlarla yapılması alınan kararlara arasında yerini almıştır.

Su ürünleri sektöründe özellikle yetiştiricilik faaliyetleri 2023 hedefleri doğrultusunda 600 bin ton üretime odaklanmış olarak top yekûn emek sarf etmektedir. Bu emeklerin pazarlamada rekabet etkisinin azaltılması itici güç olacaktır.

SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜNÜN GELECEĞİ İÇİN ÖNERİLER

■ ■ YURTDIŞI VE YURTIÇI PAZAR GELİŞİMİNİN DİKKATE ALINMASI VE ARZ
■ ■ TALEP DENGESİNİN GÖZETİLMESİ SEKTÖRÜMÜZÜN GELİŞİMİ İÇİN
EN ÖNEMLİ KONULARDIR. 2 MİLYAR DOLARLIK HEDEF OLDUKÇA
YÜKSEKTİR. BU ÜRETİMİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN ALINACAK ÖNLEMLER
VE KARARLARLA İLGİLİ DÜŞÜNCELERİME GEÇMEDEN ÖZELLİKLE PAZAR
OLMADAN BAŞARININ MÜMKÜN OLMADIĞI GERÇEĞİNİ UNUTMAMALIZ.

S

u ürünleri sektörü 1 milyar dolarlık ihracatıyla ciddi bir büyüme sağlayarak birçok tarımsal sektörün önüne geçmiştir. Bu gelişme her türlü övgüye değerdir. Ancak sektörümüzün dinamik ve girişimci yapısı bu gelişmeyi yeterli bulmayacaktır. 2018 yılı ihracat başarısı Bakan Sayın Bekir Pakdemirli'nin koyduğu 2023 yılı 2 milyar dolarlık su ürünleri ihracatı hedefi, su ürünleri üreticileri için yeni olanaklar sunmaktadır. Ancak üretim artışı ve yeni ihracat hedefleri konulurken dikkate ele alınması ve ihmal edilmemesi gereken konular vardır. Bunlar "üretim planlaması" ve "pazarlamadır. Yurtdışı ve yurtiçi pazar gelişiminin dikkate alınması ve arz talep dengesinin gözetilmesi sektörümüzün gelişimi için en önemli konulardır. 2 milyar dolarlık hedef oldukça yüksektir. Bu üretimin gerçekleşmesi için alınacak önlemler ve kararlarla ilgili düşüncelerime geçmeden özellikle pazar olmadan başarının mümkün olmadığı gerçeğini

unutmamalıyız. İç ve dış pazar için özel bir çalışmaya ihtiyaç vardır. 2018 yılı ihracat rakamlarına göre 2019 yılında su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinde %16,02 miktar artışı olmasına rağmen %8,93 toplam gelir artışı olmuştur (İhracatçılar Birliği verileri 2019). Tablo 1 de görüleceği gibi özellikle deniz balıklarında değer değişimi negatiftir. Ucuz satarak hedefe ulaşmak mümkün olmadığından 2 milyar dolarlık hedef oldukça uzak görünüyor.

Bu sorunlara çözüm ararken esas olan bu üretimin önündeki yapısal engellerin kaldırılmasıdır. Bu engeller;

- 1- Balık sağlığı ile ilgili risklerin giderilememesi.
- 2- Plansız üretim.
- 3- Kaliteli yavru ve yumurta temininin zorluğu.
- 4- Su ürünleri üretiminin finansmanının yetersizliği ve ihracatta "yıkıcı rekabet".
- 5- Yem teminindeki zorluklar. Balık yemi sanayinin karma tekel (oligopol) yapısı.
- 6- Atıl ve yetersiz kapasite kullanımı.

7- İç piyasada balık tüketiminin yetersiz olması.

Bu engellerin aşılması mümkündür ama sektör de bulunan tüm paydaşların ortak çabası gerekmektedir.

1-BALIK SAĞLIĞI

Yapılan bir çok bilimsel araştırma ve sahadaki verilerin birleştirilmesiyle varılan sonuca göre Alabalık Sektöründe yumurtadan porsiyon alabalık hasatına kadar geçen üretim süreçlerinde balık ölüm oranı %70 civarındadır. Bu rakam çok yüksektir. Yumurta dan 350 gram ortalamalı balıklara kadar olan ölümlerde hasat edilen balık sayısının yaklaşık 400 milyon adet olduğu kabul edilirse ölen yumurta, yavru ve balıkların toplam miktarının 950 milyon adet civarında olduğunu tahmin edebiliriz. Bu da alabalık üretiminde ortaya çıkan bu firenin finale gitse teorik olarak 237.500 tonluk alabalık üretimine karşılık geleceğini göstermektedir. Olağanüstü yüksek bir zarar. Bunun çözüm isteyen en acil sorunumuz olduğu gerçeğini unutmamalıyız.

Hüseyin YILDIRIM

Muğla Alabalık Yetiştiricileri Üretici Birliği Başkanı

Çözüm için;

a) Mevzuat altyapısında revizyon (Havza bazında üretici birliklere yetki verilmesi.)

b) Hastalıktan Ari Kuluçkahanelerin yaşama geçmesi

c) Üretim yoğun yerlerde hastalık ön teşhis laboratuvarlarının kurulması.

d) Yumurta sağım ve yavru bakım eğitimleri

e) Aşı uygulamalarının yaygınlaştırılması ve devlet tarafından desteklenmesi.

f) Bölge bazında hijyen ve sanitasyon tedbirleri

g) İslah çalışmaları ve ar-ge.

Kayıpların en aza inmesi, ülkemiz ve üreticimizin zarar etmesi için balık ölümlerine karşı her türlü tedbiri almak gerekir.

2-PLANSIZ ÜRETİM

Diğer tarım ürünleri üretimlerinde olduğu gibi Alabalık üretiminde de plansız üretim birçok soruna sebep olmaktadır. Arz talep uyumsuzluğu, fiyat dalgalanmaları, balık sağlığı sorunları bu sorunların en önemlileridir. Yıllık pazar büyüme oranı dikkate alınmadan yapılan üretim artışları ya da azalışları yumurta, yavru ve porsiyon balık arzının aşırı artmasına; bazen de azalmasına neden olmaktadır. Ekonomik olarak fiyatta dalgalanmalara neden olan bu durum aynı zamanda yüksek stok, kalitesiz yumurta ve yavru üretimi gibi nedenlerle ölüm oranlarının artmasına neden olmaktadır. Bazen de üreticinin düşük fiyatlar ve yüksek maliyetler nedeniyle üretimden uzaklaşmasına neden olmakta, dolayısıyla yumurta, yavru ve porsiyon balık üretiminde arz düşmektedir. 2019 böyle bir yıl olmuştur. 2019 yılı üretiminde finansman ve yem tedarik sorunlarının yanı sıra yavru balık ölümlerinin de yüksek

■ ■ 2019 yılı üretiminde finansman ve yem tedarik sorunlarının yanı sıra yavru balık ölümlerinin de yüksek olması yumurta ve yavru arzında ciddi düşüslere neden olmuştur. Bu durum genel olarak fiyatların artmasını sağlamış, düşük miktarlarda üretim yapmalarına rağmen özellikle yavru üreticilerinin kazançlarının geçmiş yıllara göre yüksek olmasına neden olmuştur.

olması yumurta ve yavru arzında ciddi düşüslere neden olmuştur. Bu durum genel olarak fiyatların artmasını sağlamış, düşük miktarlarda üretim yapmalarına rağmen özellikle yavru üreticilerinin kazançlarının geçmiş yıllara göre yüksek olmasına neden olmuştur.

Balık üreticileri mevcut piyasa fiyatına bakarak gelecek için üretim kararlarını almaktadırlar. Buna göre, bu yılın arzı, geçen yılın fiyatına veya gelecek yılın arzı bu yılın fiyatına bağlıdır. Tarımsal ürünlerde uzun dönemde denge fiyatını belirleyen etkin faktör arz olmaktadır. **Ancak üretim yılı başlangıcında üreticilerimizin yıllık üretim hedefleri hakkında veri değerlendirmesi yapabilecekleri bir altyapının olmaması nedeniyle, sektöre üretimini planlamasını sağlayacak bir kestirim sunulamamaktadır.**

Bu konu ile ilgili veri tabanı oluşturulup, üreticilere erken uyarı sağlayacak; işletmelerin üretimlerini yönlendirilebileceği bir veri akışı sağlanmalıdır. Bu bakanlık ve üretici birliklerinin ortak çalışmasıyla gerçekleştirilebilir.

3-KALİTELİ YAVRU VE YUMURTA TEMİNİNDEKİ SORUNLAR

Ülkemizde tahmini olarak 1,35 milyar alabalık yumurtası sağlanmaktadır. Ancak 400 milyonun

finale ulaşabildiği gerçeği endişe verici olmakla birlikte mevcut üretimin kalitesinin düşüklüğü bu sonuçta etkili olmaktadır. Mevcut kuluçkahanelerimizin balık hastalıklarına karşı savunmasız olduğu gerçeğini hepimiz biliyoruz ancak önlemler konusunda kararlı bir duruş sergileyemiyoruz. Hastalıktan ari kuluçkahaneler için destekleme sağlanmasına rağmen bu konuda adım atmakta üreticilerimiz isteksiz görünmektedir. Bu yumurta ve yavru üreticilerinin dikkatle araştırmaları gereken bir konudur. Ayrıca foto periyot uygulamalarında başarılı olmamıza rağmen, dişi yumurta üretiminde olması gerekenin çok gerisinde kaldık. Triploid yumurta temini konusunda neredeyse başlangıç noktasında duruyoruz. Balık ıslahı ve arge çalışmaları yok sayılır. Bu durum özellikle alabalık üretiminde dünyanın en önemli ülkesine yakışmayan bir durumdur. Başta üreticiler olmak üzere, üretici örgütleri ve bakanlık kendini sorgulamalıdır.

Kaliteli yumurta ve yavru üreticilerin yıllarca desteklemeden mahrum olması; dişi, triploid ve hastalıktan ari, ıslah edilmiş vb. yumurta ve yavrunun gelişmesi önündeki engellerden biri olmuştur. Özellikle dişi olarak üretilen yumurta ve yavrular gereken değeri hiçbir zaman görmemiş-

lerdir. Bu durum firmaların ar-ge yatırımlarından vazgeçmelerine neden olmuştur. Bu sonuç olarak yavru üretiminde yozlaşmaya yol açmıştır. Yozlaşma, ihtiyaç arttığı dönemlerde rasgele alınan iri balıklarından yumurta üretilerek piyasaya sürülmesini sağlamış kolay yoldan elde edilen yumurtalar ile yapılan üretimin sonucu olarak yüksek fire oranları, verimsizlik, deformasyonlar, geç gelişme ve erkek balık artışı gibi olumsuzluklar üreticinin maliyetlerini yükseltmiştir. Yumurta ve yavru üreticisinin desteklenerek üretim kalitesini yükseltmenin ve nitelikli ürünün teşvik edilmesinin zamanı gelmiştir. Ülkemiz alabalık yumurta ve yavru üreticileri hak ettikleri yere gelmelidirler. Onları yüreklendirmek görevimizdir.

4-SU ÜRÜNLERİ ÜRETİMİNDE FİNANSMAN YETERSİZLİĞİ VE İHRACATTA YIKICI REKABET

Her yıl %20 ler civarında büyüyen böylesine girişken ve dinamik bir yapıya sahip sektörümüzün bu büyüme hızını öz sermayesiyle gerçekleştirmesi olanaksızdır. Devlet destekleri, ziraat bankası kredileri ve yem sanayinin uzun vadeli tedarik imkânları üreticimizi bugünlere taşımıştır. Son 30 yıllık sermaye birikim sürecinde üreticilerimizi en önemli sorunlardan biri ürününü sattığı bazı firmalardan iflas veya dolandırıcılık gibi nedenlerle tahsilat yapamamasıdır. Bundan kaynaklı zararın sadece alaba-

Her yıl %20 ler civarında büyüyen böylesine girişken ve dinamik bir yapıya sahip sektörümüzün bu büyüme hızını öz sermayesiyle gerçekleştirmesi olanaksızdır. Devlet destekleri, ziraat bankası kredileri ve yem sanayinin uzun vadeli tedarik imkânları üreticimizi bugünlere taşımıştır.

lıkta 100 milyon dolar civarında olduğunu sanıyorum. Ancak esas önemli sermaye kaybı bin bir emekle ürettiğimiz ürünlerin özellikle Avrupa pazarında hak ettiği fiyatı bulamamasından kaynaklanmaktadır. Bunun başlıca nedenleri; ihracatçı firmalarımızın birbiriyle olan yıkıcı rekabeti ve ürünlerimizin marka değerinin düşük olmasıdır.

İhraç ürünlerimizin değer kaybı 2019 yılında 2018 yılına göre 81.000.200 dolar olarak gerçekleşmiştir. 2017 fiyatlarına göre 2019 yılı ihracat fiyatları ele

alınırsa 190 milyon dolarlık bir değer kaybı söz konusudur. (Bkz. İhracatçılar Birliği İstatistikleri.)

Alabalık ve Türk Somonu ihracatında 2018 yılına göre 4.873.630 dolar değer artışı olduğundan üzerinde durmayacağım. Ancak füme gibi katma değeri yüksek ürünlerin ihracat fiyatlarının artışa neden olduğunu belirtmek isterim. Oysa deniz balıkları ihracatında durum vahimdir. Sektör bir meçhule doğru gitmektedir. Bunun sonuçları tartışılmalıdır.

Firmalarımız sermayelerini tüketmekte oldukları gerçeğini görmek ve buna göre önlem almak zorundadırlar.

Ayrıca ihracatçı firmalarımızın fiyat rekabeti kendi aralarında olduğundan sadece kendi sermayelerini tüketmekle kalmayıp ucuz ürün satarak ülke kaynaklarının Avrupalı müşteriler tarafından

2018 ve 2019 Yılı Kültür Balığı İhracatının Değer Analizi (Tablo 1)

TOPLAM DEĞERLER	2018 Miktar (KG)	2019 Miktar (KG)	B.Fiyat 2018 (\$)	B.Fiyat 2019 (\$)	Fiyat Farkı (\$)	Kar/Zarar Değişimi (\$)
ALABALIK	20.588.704	22.547.367	5,00	5,18	0,18	3.949.072,66
LEVREK	55.346.336	64.237.479	5,96	5,17	-0,80	-51.173.460,44
ÇİPURA	57.514.069	65.865.111	4,66	4,35	-0,31	-20.627.869,18
ORKİNOS	4.461.897	7.818.695	14,19	12,45	-1,74	-13.598.060,79
KAYA LEVREĞİ	665.654	899.789	8,00	7,47	-0,53	-474.441,44
TÜRK SOMONU	4.694.614	4.859.374	5,79	5,98	0,19	924.558,25
TOPLAM	143.271.274	166.227.815	5,56	5,22	-0,34	-81.000.200,93

Tablo 1 İhracatçılar Birliği rakamları kullanılarak hazırlanmıştır.

■ ■ Ülkemizde balık yemi üreten 23 fabrika bulunmaktadır. Ancak 6 tanesi üretim ve satış kapasitesi nedeniyle sektöre hizmet eden öncü kuruluşlardır. Diğerleri ya kendi entegrasyonları için üretim yapmakta ya da küçük ölçekli bölgesel fabrikalardır.

sömürülmesine yol açmaktadırlar. Yabancı sermaye ülke kaynaklarımıza göz dikip sektörümüzün değerli firmalarını ucuzaya satın almadan önce, firmalarımız ülkemiz ve sektörümüz ve kendileri adına birlikte ortak bir çözüm üretmek zorundadırlar. Bu çözümler, ortak satış stratejileri geliştirilmesi, üretimin azaltılması (sürdürülebilir, planlı üretim), yurtdışı tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve ulusal marka geliştirilmesi olabilir.

2 yılda gerçekleşen 190 milyon dolarlık değer kaybı firmalarımızın boynunda asılı iken 2 milyar dolarlık hedefe ulaşmak için gerekli yatırımların yapılabileceğini sanmıyorum. Çünkü mevcut üretimlerinde riskli hale geldiğini; sürdürülebilir olmadığını görmek zorundayız. Burada devletin finansman olanaklarını artırma çabası tek başına yeterli

olmayacaktır. Ancak sermayelerinin erimesini engellemek adına firmalarımız; aralarındaki yıkıcı rekabeti ve fiyat savaşlarını durdurmalıdırlar.

5-YEM TEMİNİNDEKİ ZORLUKLAR. BALIK YEMİ SANAYİNİN KARMA TEKEL (OLİGOPOL) YAPISI.

Su ürünleri sektörünün ana girdisi diğer hayvancılık kollarında da olduğu gibi yemdir. Yem balık yetiştiriciliğinde, özellikle besi faaliyetinin maliyet tablosunda %60-75 oranlarında etkili olmaktadır. Böylesine sektör için stratejik konumdaki bir girdinin % 80 i ithal hammaddelerden imal edilmekte ve satış fiyatı USD olarak hesaplanmaktadır. Balık unu ve balık yağının birkaç ülkenin tekelinde olması nedeniyle uygulanan kota, fiyat politikaları ve sürdürülebilirlik endişeleri

nedeniyle sektör için risk haline gelmektedir.

Ülkemizde balık yemi üreten 23 fabrika bulunmaktadır. Ancak 6 tanesi üretim ve satış kapasitesi nedeniyle sektöre hizmet eden öncü kuruluşlardır. Diğerleri ya kendi entegrasyonları için üretim yapmakta ya da küçük ölçekli bölgesel fabrikalardır.

Yem fabrikaları sektörümüzün tarihsel gelişiminde en önemli role sahip tedarikçiler olagelmışlerdir. Özellikle sektörün büyüme yıllarında vadeli yem temin ederek sektöre bir anlamda finansman sağlamışlardır. Su ürünlerinin bir tarım faaliyeti olmasının getirdiği riskler (canlı olması, hastalık, afet, depolama ve pazara sunulma zorunluluğu) nedeniyle önemli zararlar yaşadığı ve bu nedenle yem fabrikası sahibi firmaların borç tahsilatı zorlukları nedeniyle yem sattığı çiftliklerin bazılarını devraldıkları ve üretici konuma geçtikleri bir süreç yaşanmıştır. Hazır sermaye birikimine sahip olan

bu sanayiciler ihracat entegrasyonlarını da çok hızlı bir şekilde tamamlayarak sektörel büyüme hızının üzerinde büyüme temposu yakalamışlardır.

Yem, sektör için bu kadar stratejik öneme sahip iken balık yemi sanayinin rekabetten uzaklaştığı ve yıllar geçtikçe karma tekel (oligopol) yapısının daha da belirginleştiği bir gerçektir. 2018 Ağustosunda gerçekleşen kur dalgalanmaları döneminde yem fabrikalarının yem satışını kendilerini koruma refleksi ile durdurmaları ve üretime ara vermeleri; bundan daha ciddi bir krizde yem sanayinin nasıl bir refleks göstereceğini ortaya koymuştur. Firmaların bu davranışını anlamak mümkündür. Ancak sektör yem fabrikaları üretime ara verdiğinde, kendi yemini üreten birkaç büyük firma dışındaki ülke üretimi duracaktır. Bu nedenle öncelikle bakanlığın üretimin sektöre uğramaması için tedbir alması gerekir.

2018 Yılında yem fabrikalarının ayakta kalmak için aldığı tedbirler sonrasında ve üretim maliyetlerin daha da ağırlaşması nedeniyle küçük ve alt-orta ölçekli üreticiler yem bulma güçlüğü yaşamışlardır. **Bu dönemde küçük ölçekli üreticilerin çoğu yem fabrikalarından yem almadıkları için üretime ara vermişler veya fason üretim modeline geçerek kendi çiftliklerinde ürettikleri balıklar üzerinde söz ve karar haklarını kaybetmişlerdir.** Artık günümüzde küçük işletmelerin birçoğu fasoncu konumundadır. Fason üretim küçük üreticiler için sürdürülebilir değildir. **Gerçek şu ki; küçük üreticiler bundan böyle çıkacak ilk krizde üretimden uzaklaşacakları gerçeğini bilerek üretime dört elle sarıl-**

2018 Yılında yem fabrikalarının ayakta kalmak için aldığı tedbirler sonrasında ve üretim maliyetlerin daha da ağırlaşması nedeniyle küçük ve alt-orta ölçekli üreticiler yem bulma güçlüğü yaşamışlardır.

malı ve geç kalmadan kolektif satış ve alımlar için bir araya gelmelidirler. Birliklerin küçük üreticileri bir araya getirerek organize toplu satış ve toplu tedarik yapmalarını sağlamaları kuruluş amaçlarının en önemli maddesidir.

“Albirlik “ böyle bir organizasyon için birliğimizin kurduğu bir iktisadi işletmedir. Albirlik gibi kuruluşlar; tekelleşmenin serbest rekabet piyasa koşullarını ortadan kaldırması ve tüm koşulların birkaç büyük firma yararına fiilen yeniden düzenlenmesi nedeniyle, küçük işletmelerin aleyhine oluşan bu rekabet edememe durumunun dengelenmesi için, küçük üreticilerin birleşeceği tek araçtır.

6- ATIL VE YETERSİZ KAPASİTE KULLANIMI

2018 yılında su ürünleri üretiminin 314.537 ton/yıl olarak gerçekleşmesi sonucu mevcut olan 486.786 ton/yıl kapasitenin %64,6 ‘sı kullanılmıştır. Deniz de

kurulu işletmelerimizde kapasite kullanımını %82,2 , İç sularda ise %45,2 düzeyindedir.

Avcılık ürünlerinin istihsalinin ihracata etkisinin sabit kalacağını varsaydığımızda görülen o ki, öncelikle kapasite kullanımımızın %100 e yaklaştırılması önemli hale gelmektedir. Ancak bu yeterli değildir. Çünkü kapasite kullanımları deniz ve iç sularda %100 bile olsa kilosu 3,2 dolar ortalama değere sahip balıklarımızdan 114bin ton/yıl kapasiteye sahip ek proje alanının tahsisine ihtiyaç bulunmaktadır. Yani 2 milyar dolarlık ihracatın gerçekleşmesi için toplam 600bin ton/yıl üretim kapasitesinin kullanılmasına ihtiyaç vardır. Bu hedefin gerçekleşmesi için 2018 de gerçekleşen kapasite kullanımımızın %100 den fazla artması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu mümkün müdür? Mümkünse nasıl bir yol haritası olmalıdır?

Yavru temini, yem ve diğer üretim koşulları, emek ve sermaye ihtiyacının karşılandığını varsa-

Su Ürünleri Yetiştiricilik Tesislerinin Kapasite Kullanımı (2018)

	Mevcut Kapasite (ton/yıl) 2018	Kapasite Kullanımı (ton/yıl) 2018	Kapasite Kullanımı %
Deniz	254.430	209.370	82,2
İçsu	232.356	105.167	45,2
Toplam	486.786	314.537	64,6

Kaynak : BSGM Su Ürünleri İstatistik verileri

hedefleri açısından iki sorunun çözülmesi gerekiyor. Birincisi mevcut kapasitelerin maksimum verimlilikle üretime dahil edilmesi ve yeni üretim alanlarının açılması. İkincisi ise pazarlamanın yüksek öncelikli bir faaliyet haline gelmesi.

1- Mevcut kapasitelerin verimli kullanımı ve yeni üretim alanları ihtiyacı: İç sularda kapasite kullanımını %45 düzeyinde olduğundan atıl kapasiteyle çalışan firmaları teşvik edici önlemler alınması gerekiyor. Yeni açılacak alanların denizde kapasite kullanımının yüksek oluşu nedeniyle denizde açılması ve iç sularımızın bu alanları destekleyecek yavru ve lojistik imkanlar sağlaması uygun olacaktır.

2- ***İhracat büyümenin artmasında en önemli destekleyici faaliyettir. Özellikle ihracatın teşvik edilmesi ihracatçının rekabet edebilme kabiliyetinin desteklenmesi gerekir. Ayrıca üreticilerimizin birleşerek ya da ayrı ayrı ihracat yapabilmeleri için teşvik edilmeleri, böylece ihracatın tabanda yaygınlaşan bir satış etkinliğine dönüşmesi sağlanmalıdır.***

Aksi halde üretim ve ihracatta tekelleşen büyük firmalarımız ülkenin sektörel kaderini ellerinde tutmaya devam edeceklerdir. Oysa ihracat bu firmalarımıza da aralarındaki yıkıcı rekabet nedeniyle kan kaybettiren bunaltıcı bir faaliyet haline gelmiştir. Bu firmalarımızın rekabet anlayışlarına ve birbiriyle olan ilişkilerine (sektörün kaderini ellerinde tuttuklarının bilinciyle) yön vermeleri günlük firma çıkarlarının üzerinde sektör ve ülke çıkarları için daha hassas ve kollektif bakış açısı ile birlikte tek yumruk olarak hareket etmeleri gerekmektedir. Firmalarımızın iş işten geçmeden bunun

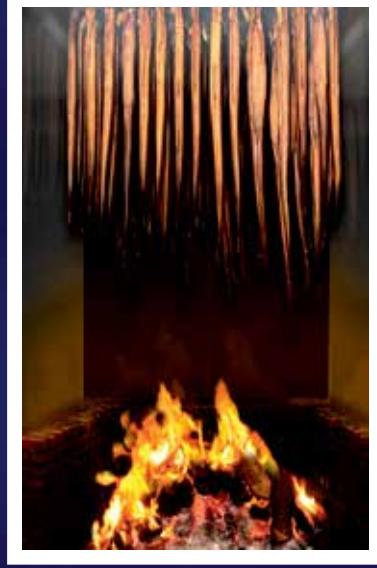
yolunu bulacaklarına inanıyorum. Benim ülkemiz, sektörümüz ve üreticilerimiz adına inancım da, talebimde budur.

7-İÇ PIYASADA BALIK TÜKETİMİNİN DÜŞÜK OLMASI:

Ülkemizde 5-6 kg düzeyinde bulunan ve yıllar içerisinde gerileyen kişi başı balık tüketiminin artırılması için temel olarak balığın temel besin olarak tercih edilmesinin yaygın hale gelmesi gerekmektedir. Bu amaçla Bakanlık birimleri, üretici örgütleri ve su ürünleri tanıtım grubu tarafından bir çok etkinlik düzenlenmektedir. Bakan Sayın Bekir Pakdemirli tarafından da şahsen gerçekleştirilen etkinlikler olmuştur. Bu değerli çalışmaların sonuçları mutlaka alınacaktır. Tüketim miktarını, halkın gelir seviyesi, beslenme alışkanlıkları, kişisel tercihler gibi faktörler etkilemektedir. Diğer taraftan balık tüketiminin yük-

sek olduğu illerimizin en önemli özelliği halkın bu balıklara kolay ulaşabildiği iller olmasıdır. Konya, Aksaray ve Ankara da alabalık tüketiminin Örnek Muğla, İzmir ve İstanbul dan daha fazla olması halkın bu balığı tercih etmemesinden kaynaklı değildir. Sorun, bu kentlerin halkının bu balığa ulaşacak satış noktalarına yeterince sahip olmamasından kaynaklıdır. Diğer yandan alabalık fiyat esnekliği düşük bir balık olduğu için şehirlerde daha yüksek kar vadeden diğer su ürünlerinin satışını domino edeceği endişesiyle restoran ve pazarlarda tercih edilmemektedir. Kısacası alabalık kırsal kesimde daha fazla tüketilir durumdadır. Bu balığın şehirlere indirilmesi ve şehirli halka sunulması için projeler gerçekleştirilmelidir. Tüketim alışkanlığının geliştirilmesi için balığın ucuz ve taze olmasının yanında ulaşılabilir olması da çok önemlidir.

GELENEKTEN GELECEĞE DEĞİŞMEYEN LEZZET

www.dersubalik.com.tr

📍 Seydiler Mahallesi Merkez Sokak
No: 154/1 Doğançam
07600 Manavgat/Antalya/Türkiye

@ info@dersubalik.com
☎ +90 242 748 78 18 - 19
📠 Faks: +90 242 748 78 24

Kapak Dosyası

ALABALIĞIN GELECEĞİ İLE İLGİLİ

KİM NE DİYOR

ü

İlkemiz son yıllarda su ürünleri yetiştiriciliği, işleme ve ihracat alanlarında çok büyük mesafeler kat etmiş durumda. Her geçen yıl bir önceki yıla oranla daha büyük hedefler belirleyebilen sektörümüz gerek iç sularda balık yetiştiriciliği konusunda gerekse deniz balıkçılığında çok büyük başarılar imza atıyor. Peki su ürünleri sektörünün en önemli bileşenlerinden biri olan alabalıkta gerek üretimde gerekse ihracatta bizleri neler bekliyor? Akademisyenler

bu konuda ne söylüyor? Sektörün güçlü aktörleri alabalığın geleceği ile ilgili neler düşünüyorlar? Ülkemizin farklı bölgelerinde faaliyet gösteren üretici birliklerimizin yetkin isimlerinin alabalığın geleceğiyle ilgili öngörülerini ve beklentilerini nelerdir? İşte tüm bu sorulara yanıt bulabileceğiniz görüşleri bu yazının içerisinde bulabilirsiniz. . .

Kütahya İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Birliği Başkanı Ahmet Ateştepe;

SEKTÖRÜN GELECEĞİ KARADA BULUNAN TESİSLERİN KORUNMASIYLA MÜMKÜN OLACAKTIR

2000’li yıllarda yalnızca akarsularımızda devam eden üretim göller ve barajlarda kafes sistemi uygulanarak yüksek kapasitelere ulaşmış bulunmaktadır. Günümüzde göllerde ve barajlarda üretim için yapılan kafesler de yeterli olmamış bu nedenle denizlerde de büyük alabalık üretim kafesleri inşa edilmiştir.

Tesislerin koruma altına alınması gerekmektedir. Bunun yapılması ve Üretimin sürdürülebilmesi aşağıdaki şartların yerine getirilmesi ile mümkün olacaktır.

1-Kuluçkahanelerin acil olarak ıslah edilmesi, hastalıklardan arındırılması, damızlıkların ıslah edilerek tripoli yumurta üretimine geçilmesi gerekmektedir. Yumur-

ta ithalatına son verilmeli sağlığa uygun şartlarda yılın her ayında yumurta üretimi yapılmalıdır. Bu konuda ar-ge birimleri kurularak üreticilerle üniversitelerimiz birlikte hareket etmeli, yavru, yumurta üretimine devlet desteği verilmelidir.

2-Akarsularımızda üretim yapan işletmelerimiz çevre şartlarından korunmalı, akarsu boy- larında sularımızı kirleten gerek belediyeler, beldeler, köyler, özel işletmeler kontrol altına alınmalı suları kirletmelerine müsaade edilmemelidir.

3-Şu anda büyük ölçüde kapalı olan küçük işletmeler buldukları bölgelerdeki büyük işletmeler tarafından kontrol altında tutulup teknik destek verilerek yavru, yumurta üretmeleri sağlanarak

tedarikçi konumuna getirilmelidir.

4-Balığın sağımdan itibaren tüm aşamaları belgesel tadında filme alınarak ulusal kanallarda yayınlanmalı, halk bilgilendirilmiştir.

5-Sektör kanunlarla koruma altına alınmalıdır. Geçici bir iş olarak görülmemeli, işimizi sağlam ve karlı bir iş olarak gelecek nesillere aktarmalıyız. Garanti iş olmazsa gelecek nesillerin üretim yapması mümkün değildir.

Özetle sektörün geleceği karada bulunan tesislerin korunmasıyla mümkün olacaktır. Altyapı olmadan yol almamız mümkün değildir. Bu şartların oluşması durumunda geleceğimize garanti olarak bakmamız mümkün olacaktır.

Tunceli İli İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birlik Başkanı Nizami Ünlü;

İÇ PİYASADA DA TÜKETİMİ ARTIRMAK İÇİN GEREKLİ FAALİYETLERDE BULUNMALIYIZ

Alabalık yetiştiriciliği ülkemizde önemli ekonomik girdi ve istihdam sağlayan iktisadi faaliyet alanı haline gelmiştir. Her geçen gün modernleşen tesislerimiz ile Avrupa ve dünya da sektörde lider olmaya doğru ilerliyoruz.

Alabalık üretiminde devletin üreticilere kuruluş aşamasında ve modernleşmesinde sağladığı teşvikler ve üretim desteklemeleri ile daha da ileri gidecektir.

Dünya pazarı dışında iç piyasada da tüketimi artırmak için

gereklili faaliyetlerde bulunmalıyız. Biz yetiştiricilerin sudaki hazinesi alabalık iç sularda yetiştirilen en önemli balık türüdür. Tüm bu tespitler ışığında asıl söylemek istediğim şey şudur; alabalık gerek iç pazarda gerekse dış pazarda sektör olarak büyümeye devam edecektir. Üretici birliklerimizin gelişen teknolojik altyapılarla sürekli olarak kendilerini yenilemeleri, kaliteli üretim sahalarını oluşturmaları ve sektörün dünya ölçeğindeki gelişim ve değişimini

takip ederek kendilerini konumlandırmaları özellikle ihracatımıza çok olumlu yansıyacaktır. Son dönemde birbiri ardına atılım yapan alabalık sektörü 2023 hedeflerini şimdiden tutturmuş olup yeniden hedef büyütürken her zamankinden daha aktif bir sektör olacağını kanıtlamıştır. Ben bundan sonraki süreçte alabalık sektörünün önünün çok açık olduğunu düşünüyorum.

Sinop-Samsun Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği Başkanı Osman Parlak

BU YIL YAKLAŞIK 100 MİLYON DOLAR CİVARINDA BİR İHRACAT BEKLİYORUZ

Türk Somonu 12 yıl önce Kuzey Su Ürünleri tarafından yurtdışından triplait yumurta olarak getirilerek üretime başlanmıştır. İlk olarak üretilen bu balıklar 4-5kg olarak pazara sunulmuştur. Türk Somonu projesi Karadeniz'de uygulanmakla birlikte Türkiye'nin 22 vilayetini ilgilendirmektedir.

Bu proje kapsamında 2500 işçi, 250 'ye yakın Su

Ürünleri Mühendisi ve Su Ürünleri Teknikeri istihdam edilebilecektir.

Proje dünya denizlerinde ağ kafeslerde kurulan en çevreci tesislerdir. Nedeni 6 ay üretim yapıp yer değiştirilerek 6 ay deniz dinlendirilmesidir. Yine bu projede karaya uzaklık en az 0.6 mil olup Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığının yönetmeliklerine uygundur.

Her yıl Ağustos ayında denizden su analizleri için numuneler alınmakta olup, bu numuneler alınırken analizi yapan akredite laboratuvar yetkilisi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı personeli ve tesisin sahibi hazır bulunmaktadır. Bunlar Bakanlığın yetki verdiği laboratuvar da analiz ediliyor. Sonra bir üniversitede rapor haline getiriliyor. Böylece suların her yıl analizleri yapılarak kirliliğin olup olmadığı ya da

Malatya İli İç Su Alabalık Yetiştiricileri Üretici Birliği Başkanı Turgay Özdemir

İMKAN VE FİNANSMANI OLAN ÜRETİCİLERİMİZ İÇİN OLDUKÇA İYİ BİR DÖNEMDEYİZ

1989 yılı 24 Nisan'ında Sürgü Su Ürn. Kooperatifinin yönetim kurulunda görev aldığım günden itibaren alabalık ile serüvenim başladı. Doğu Anadolu'da Van'dan ilk anaçları getirerek kültür balıkçılığının büyümesi ve gelişmesi konusunda lokomotif olarak faaliyetimizi sürdürdük. Ancak o tarihlerde iki milyon yumurta sağıp iki yüz bin yavruyu elde ettiğimiz dönemler; yine bölgede balıkçılığa gönül vermiş bir abimizin sakız ağacından yaptığı cımbızla yumurta seçtiğimiz dönemler. Bölgedeki restoran gibi balık tüketen iş yerlerine açtığımız küçük havuzlara küçük kamyonetlerle canlı balık taşıdığı-

mız dönemler. Bu günümüze yani barajlarda ve göletlerde gelişen kafes balıkçılığı serüveni ile bütün ameliye işleri ortadan kalkmış her şey makineleşmiş büyük çaplı üreticiler ihracat ve işletme tesisleri ile doruğa ulaşmıştır. Her ilde her ilçede hatta hemen hemen her beldede canlı alabalığa ulaşabiliyoruz. Yine 2014 yılında Malatya İli Alabalık Üreticileri Birliği Başkanlığı'na seçildim. O tarihte 71 üyemiz ve 14.300 ton kapasitemiz mevcuttu. Şu anki aktif üyemiz 22, yıllık üretimimiz 1500 ton ile 2000 ton arası.

Bölgede alabalık üreticiliği için gerekli tüm ekip ve ekipmanlar kullanılmaya başlandı. Teminini sağlayabilenler sistemlerini

kurdular, geride kalanlar hala eski sistemle ayakta kalmaya çalışıyorlar. Az üretip yüksek maliyetli ürün elde ettikleri için Pazar rekabetinde kaybeden oluyorlar. İmkan ve finansmanı olan üreticilerimiz için oldukça iyi bir dönemdeyiz. Finansman bulamayan üreticilerimiz teker teker çöküşler. Maalesef bu çöküşte olan tesislerimiz büyük çapta yetiştiricilik yapan işletmecilerimize ham madde üreten (her boyutta yavru balık) temin eden tesislerdir. Eğer bu çöküşü durduramazsak biliyorumki bu altın çağımı süren sektörde yetiştirecek balık bulamayacağı korkusunu yaşıyorum.

düzeyi kontrol ediliyor. Herhangi bir kirlilik izine rastlandığında kirlilik kaynağı tespit edilerek gereken uyarılar yapılıyor. Ama 12 yıldan beri Karadeniz de biz bu işi yapıyoruz. Ve şu ana kadar sularda herhangi bir kirliliğe rastlanmadı. Bunu özellikle belirtmek istiyorum. Çünkü birçok insan bunu yanlış algılıyor. Dolayısıyla Karadeniz de uygulanan ve adı Türk somonu olan bu projenin denizde herhangi bir kirlilik yapmadığını ayrıca kıyıda uzaklığı nedeniyle herhangi bir rahatsız edici görüntüye neden olmadığını belirtmek istiyorum. Aynı zaman da Karadeniz’de yetiştirilen Türk Somonları Dünya’nın en

lezzetli somonlarıdır. Nedeni Karadeniz’in sularının mineral zenginliği ve tuz içeriğinden kaynaklanmaktadır. Karadeniz de yapılan bir levrek nasıl dünyanın en lezzetli levreğiyse, Karadeniz’de yapılan Somon’da dünyanın en lezzetli somonudur. Bu bizden ziyade Karadeniz’in sularından kaynaklanıyor. Bundan dolayı da bir dünya markası olmayı hak etmektedir. Karadeniz’de üretim yapan üreticiler, yem ve işleme firmalarıyla özellikle Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü ve Birliklerimizin de katkılarıyla, hep beraber el ele vererek somon da bir dünya markası oluşturabiliriz. Aynı zaman da

somondan beklediğimiz başka bir şey daha var. Karadeniz’deki somonun bugün belirlenen üretim alanları 100 bin ton civarındadır. Bu 100 bin tonluk ürünler işlediği takdir de 400-500 milyon dolarlık bir ihracat değeri oluşturabiliriz. Bu yıl 20-25 bin ton civarında yaklaşık da 100 milyon dolar civarında bir ihracat bekliyoruz. Karadeniz’deki bu Türk Somonu’ndan Dolayısıyla ihracatımıza çok ciddi katkı olacak. Tarım ve Orman Bakanımızın 2023 hedeflerinde gösterdiği 600 bin ton üretim ve 2 milyar dolar ihracata da Karadeniz’de üretilecek Türk Somonunun çok önemli bir katkı sağlayacağına inanıyorum.

Burdur Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği Başkanı Hakan AÇAR

MONOPOLLEŞME VE TEKELLEŞME SEKTÖRÜ BEKLEYEN EN BÜYÜK TEHLİKELERDEN BİRİSİDİR

Yıllardır bu işin üretimi ve toptan satışı dışında, hem deniz balıklarının hem de tatlı su balıklarının perakende satışını yapan birisi olarak gözlemim şudur; alabalık hamsiden sonra bilinirliği en yüksek balık türüdür. Kırsal kesimin bile ekonomik olarak hamsiden sonra tercih ettikleri ilk balık türü alabalıktır. Zaman zaman tezgâhta alabalık yoksa balık almadan giden birçok müşteriye gördüğüm anlıyorum ki alabalık gerçekten kendisine güvenen ve vazgeçmeyen bir müşteri kitlesi yaratmıştır. Yaz kış demeden, her mevsimin balığı olması onu perakende sektöründe, hem satıcısının hem alıcısının vazgeçilmezi durumuna getirmiştir.

Kültür balıklarına karşı insanların önyargıları olsa bile, alabalığa karşı böyle tutum takınmamaları, güvenle tüketmeleri gerçekten sevindiricidir. Gelecekle ilgili en büyük endişem; sektörün paydaşlarının sektöre paralel büyümesidir. Bu duruma ilaveten şu hususların da sektörün geleceği açısından risk taşıdığını düşünüyorum: Yetişmiş ve yetişmekte olan teknik personelin azlığı; birçok üniversitede sektörle ilgili bölümler olsa bile çağa ve teknolojiye uygun bir eğitim sisteminin olmaması; yavru ihtiyacını karşılamak için ithalata öncelik verilmesi; kuluçkahane ve ıslah edilmiş damızlıklara gereken önemin verilmemesi; ham madde ihtiyacında

dışa bağımlılıktan dolayı, dövizdeki dalgalanmalarda yem kalitesinin ve fiyatının değişmesi vb. sebepler sektöre ileriki dönemlerde zarar verebilecek en büyük tehlikeler olarak görmekteyim.

Tüm bunların yanında özellikle küçük üreticilerin korunması, ayakta kalması için desteklenmesi ve çoğalması sektörde yaşanabilecek her türlü sıkıntıda emniyet görevi görecektir. Monopolleşme ve tekelleşme sektörü bekleyen en büyük tehlikelerden birisidir.

Bu saydığım olumsuzluklara önem verilip, arz talep dengesi belirlenip ona göre bir üretim miktarı ve politikası devlet ve üretici birlikleri kanalıyla belirlenirse alabalık sektörü daha iyiye gidecektir.

Batman İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği Başkanı Aydın Akkurt

TÜRKİYE, DÜNYADA BALIK PAZARINDA İLK SIRADA OLMAYA EMİN ADIMLARLA YÜRÜMEKTEDİR

Türkiye ve dünyadaki nüfus artışından dolayı avcılık yoluyla doğadan alınan balıklar ihtiyacı karşılamamaktadır. Bu yüzden su ürünleri sektörü artan nüfusun balık ihtiyacını giderebilmek için iç su ürünleri üretimine yönelmiş ve bu gün gerek iç pazarda gerekse ihracatta çok büyük başarıların altına imza atmıştır. İç sularda ürettiğimiz balıklar bu gün dünyanın birçok ülkesinde pazar bulmakta ve her geçen gün daha çok talep edilmektedir. Ülkemiz iç su ürünleri üretimi için oldukça elverişli koşullara sahiptir. Şahsen ben bu potansiyelin

iyi değerlendirilmesi halinde balıkçılık sektörüne damga vuracağımıza inanıyorum.

Bizler de Anadolu'nun müteşebbis girişimcileriyle 2008 yılında Batman İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği'ni kurduk. Batman Barajı'nda küçük tesisler tarafından alabalık yetiştiriciliği devlet destekleriyle her geçen yaygınlaşmaya devam ediyor. Gelecek adına büyük ümitlerimiz var ancak gerçekleri dile getirmeden, öz eleştirilerimizi yapmadan geleceğe sağlam adımlarla yürümemiz de mümkün görünmüyor. Maalesef ekonomik nedenlerden dolayı alabalık sektörü güneydoğuda sekteye

uğradı. Yem fiyatlarının pahalı olması alabalık üreticilerini her geçen gün daha da zorlamaktadır. Türkiye yavru balık ve yeminin birçok aşamasını kendi öz kaynakları ile üretmektedir. Türkiye'de yeni açılan barajlarla alabalık üretimi gün geçtikçe artmaktadır.

Türkiye alabalık pazarında dünyada ilk üçte yer almaktadır. Verilen destekler ve Türk üreticilerinin kendilerini geliştirmesiyle alabalık önemli bir ihracat kaynağımız olacaktır. Gelecekte Türkiye, dünyada balık pazarında ilk sırada olmaya emin adımlarla yürümektedir.

Trabzon İç Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği Başkanı İlker Yıldırım

HASAT VE İŞLEMEYLE ANCAK TÜRK SOMONUNU DÜNYADA BİR MARKA HALİNE GETİREBİLİRİZ

Son yıllarda artan dış talepler çerçevesinde irileştirilmiş Gökkuşuğu Alabalığı (Türk Somonu) yetiştiriciliği, Orta ve Doğu Karadeniz bölgelerimiz için cazip hale gelmiştir. Gökkuşuğu Alabalığını irileştirip 4-5 kg ağırlığa çıkarabilmek için beslemenin belirli evrelerinde su sıcaklığına uygun yerlerde büyütme devam etmek bir zarurettir. Bu bakımdan Karadeniz Bölgesi çok elverişlidir. Çünkü iç sularda denize yakın

baraj gölleri vardır. Kışın 15-20 gr'a kadar büyütülen Gökkuşuğu yavruları havaların ısınması ile yazın iç sulardaki baraj göllerinde 700-800 gr'a kadar büyütülme ve sonbaharda tekrar denize indirilip nisan ayına kadar 5 kg'a çıkarılabilmektedir.

Özellikle son yıllarda ciddi talep gören Türk Somonunun üretimi için Karadeniz Bölgesinde ciddi yatırımlar vardır. Norveç'te 1.500.000 ton, Şili'de 900.000 ton ve dünya somon üretiminin 2,5 milyon ton olduğu düşünülür-

günde somon pazarının ne kadar önemli olduğu ve birçok ülkenin milli gelirine ciddi katkısı olduğu görülmektedir.

Bakanlığımız tarafından Türk Somonu ismiyle dünya marketlerinde yerini alan ve ihracatın parlayan yıldızı olan Türk Somonu; üreticilerimizin levrek ve çipurada olduğu gibi başarılı olmaları, milli gelirimize ve istihdama katkıda bulunmaları en büyük gururumuzdur.

Birkaç yıl öncesine kadar somonla alakalı rakam da ver-

Kahramanmaraş İç Su Ürünleri Üretici Ve Yetiştiricileri Birliği Başkanı Mehmet Aras SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR ÜRETİM MODELİ İÇİN ÇABA GÖSTERİLMESİ BÜYÜK ÖNEM ARZ ETMEKTEDİR

Su ürünleri yetiştiriciliği gerek iç tüketim gerekse ihracatta son yıllarda peş peşe atılımlar yapan önemli sektörlerden biri haline gelmiştir. Küresel düzeyde gıda güvenliği, istihdam ve ekonomik kalkınma açısından da önemli rollere sahip olan iç su ürünleri yetiştiriciliği sürekli olarak hedef büyütmektedir. Su ürünleri yetiştiriciliğinin daha büyük hedeflere ulaşabilmesi için yönetim, ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarıyla incelenip desteklenmesi önemlidir. Gelecek adına umut veren bir gelişim trendi yakalamış olan su

ürünleri yetiştiriciliği hem sağlıklı beslenmede hem de ekonomik kazanımlar noktasında stratejik bir sektör haline gelmiştir.

Bilim insanlarının sıklıkla dile getirdiği hususlardan biri de dünyada doğal kaynakların hızla tükendiği noktasındaki tespitleridir. Su ürünleri yetiştiriciliği ise her geçen gün kendini yenileyerek hızla büyümeye devam etmekte ve yeni türlerle gelişimini sürdürmektedir. Bu hızlı büyüme sektördeki balık yemi hammaddesini de beraberinde getirmektedir. Ülkeler bu açığı kapatmak için alternatif yem kaynakları üzerinde yoğun bir çaba sarf

etmektedirler. Bizim de ülke ve sektör temsilcileri olarak mevcut veya muhtemel problemlerimizin çözümü için birlik ve beraberlik içerisinde alternatif kaynaklar üretmemiz gerekmektedir.

Tüm bunların yanında şahsen su ürünleri sektörünün de gelişen ve değişen teknolojik gelişmeler, iklim koşulları ve ticari fırsatları da göz önünde tutarak kendisini güncellemesi gerektiğini düşünüyorum. Bunun yanı sıra su kaynaklarının verimli kullanımı ve sürdürülebilir bir üretim modeli için çaba gösterilmesi sektör açısından büyük önem arz etmektedir.

mek istiyorum. 2014'te 6107 ton, 2015'de 8176 ton, 2016'da 4320 ton, 2017'de 3000 ton ithal ettiğimiz somon balığında ithalat oranımız düşmekle beraber 500 tonlarda başladığımız somon üretimi bu yıl Karadeniz'de 25.000 ila 30.000 ton arasında beklenmektedir. Hedefimiz, gerekli destekler sağlandığı takdirde önümüzdeki 10 yılda bu üretimi 100.000 ila 150.000 tona çıkarmaktır.

Bahsettiğim bu hedeflere ulaşmak için somon çiftliklerine hastalıklardan ari yavru ve somon adayı sağlayacak kapalı devre üretim çiftliklerinin bir an önce hayata geçmesi ve Bakanlığımız tarafından da desteklenmesi olmazsa olmazımızdır. Aksi takdirde üretilecek somonlar için gerekli aday bulmada ciddi sorun-

lar yaşanacaktır.

Sadece üretmekte yetmiyor; kaliteli yavru, kaliteli yem ve en önemlisi soğuk zincirin bozulmadan yapılabilmesi gerekmektedir. Hasat ve işlemeyle ancak Türk Somonunu, dünyada bir marka haline getirebiliriz. İşletmelerimiz bu alanda oldukça tecrübe kazanmışlar ve dünya piyasasını da yakından takip etmektedirler.

Pazarlamayla alakalı da ciddi sıkıntılarımızda vardır. Özellikle dünya'da en büyük üretici olan Norveç ve Şili gibi ülkeler, birçok ülkeye sıfır vergiyle ürün satarken ülkemiz de bu durum farklı işlemektedir. Gerek İhracatçılar Birliği gerekse Bakanlık nezdinde gerekli düzenlemelerin yapılmasıyla bu konu ile alakalı

ciddi çalışmalarımız vardır.

Ürettiğimiz ürünler başta Japonya almak üzere; Rusya, Vietnam, Avrupa Birliği ülkeleri, ABD ve birçok ülkeye ihraç edilmektedir. 2023 yılında hedeflenen 1 milyar dolar geliri sektörümüz 2019 yılında yakalamış olup, yeni koyulan 2 milyar dolar hedefe ulaşmamız için Türk Somonunun önemi ortadadır.

Bu manada özellikle Tarım Bakanlığımız, Su Ürünleri Genel Müdürlüğümüz ve diğer kurumlarında gerekli hassasiyette olduklarını ve sektörümüzün önünü açacak destek ve teşviklerin uygulanmasıyla alakalı hassasiyetleri ve uğraşları için tekrardan teşekkür ediyor saygılarımı sunuyorum.

Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği Başkanı Faruk COŞKUN

TÜM BARAJ VE GÖLLERİMİZİN MEVSİMLERE GÖRE SU KOŞULLARINA GÖRE YENİ OLANAKLAR YARATILMASI

ÜLKEMİZ YARARINA OLACAKTIR

Alabalık üretimi ülkemizde ilk ele alınan ve başarıyla uygulanan bir yetiştiricilik yöntemidir. Ülkemizde ilk alabalık çiftliği 1969 yılında basit toprak havuzlarda gökkuşağı alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*) ile başlamış gelişen teknoloji ile günümüzde son derece modern üretim teknikleri ile devam etmektedir. 1970'li yıllarda alabalığı soğuk sulara yetişen nadir bir balık türüdür diye tanıyan halkımız, bugün her pazar yerinde, tezgâhlarda neredeyse en ucuz satılan balıklar arasında görmesi bu konuda sağlanan gelişmenin bir işareti sayılmalıdır.

Alabalık üretimi başlangıçta sadece toprak havuzlarda ve tatlı sulara yapılmıştır. Toprak ve beton havuzlardaki yetiştiricilikten başka, son yıllarda toprak ve beton kanallarda, tanklarda ve kafeslerde endüstriyel alabalık yetiştiriciliği hızlı bir gelişme göstermiştir.

Dünyadaki ilerlemeye paralel olarak ülkemizde de yetiştiricilik sektöründe önemli gelişmeler yaşanmış, 1990'lı yıllarda iç sulara ve denizde ağ kafeslerde gökkuşağı alabalığı kültürü hızlı bir gelişme göstermiştir.

Ülkemizde tatlı su balıklarını içinde en önemli yeri tutan alabalık hem üretim miktarı bakımından hem de pazardaki tercih edilme bakımından deniz balıklarına önemli bir alternatif

olarak göze çarpmaktadır. Hem karada hem de denizlerimizde yetiştiricilik, son 20 yıldır giderek artan bir eğilime sahiptir.

2002 yılında 34 bin ton olan üretim 2018 yılında 115 bin tona ulaşarak %235 oranında bir artış göstermiştir.

Yetiştiricilik yoluyla elde edilen türlerin üretim miktarlarında alabalık iç sulara %33 (104.887 kg) ve denizlerde %3 (9.610 kg) oranıyla, toplam miktarın %36'sını oluşturmaktadır.

Alabalık ülkemiz ekonomisine giderek artan bir ivme ile katkı sağlamaktadır. Ülkemiz Avrupa da alabalık üretiminde 1. sırada olup 2018 yılı alabalık ihracat tutarı yaklaşık 130 milyon dolar civarındadır.

Alabalık yetiştiriciliği üretiminde öne çıkan illere baktığımızda 1. sırada %16,6'lık oran ile Muğla, %15,7'lik oran ile

Elazığ 2. sırada ve %4,8'lik oran ile Trabzon takip etmektedir.

Alabalık yetiştiriciliği için kaynak, akarsu, göl ve yeraltı suları kullanılabilir. En uygunu kaynak sularıdır. Suyun berrak olması istenir. İçilebilir temiz sular tercih edilir. Su sıcaklığının yılın her mevsiminde 14-15°C dolayında olması en uygundur.

Son yıllarda ülkemizde Karadeniz'de tuzlu suda alabalık yetiştirilmesi yaygınlaşmış bulunmaktadır. Alabalıklar su sıcaklığı uygun olduğu takdirde %20 tuzlu deniz sularında da kolayca yaşayabilmektedir. Bu nedenle kış aylarında su sıcaklığının 17-18°C'den daha az olduğu dönemlerde Karadeniz de ağ kafeslerde alabalık yetiştirilebilmektedir.

Karadeniz bölgesinde yetiştiriciliği yapılmaya başlanan büyük alabalık günümüze bakıldığında başarılı ve kendinden emin bir şekilde ilerleme kaydetmiş ve su ürünleri yetiştiricilik sektörüne farklı bir yön vermeye başlamıştır. Bu konu da tüm baraj ve göllerimizin mevsimlere göre su koşullarına göre yeni olanaklar yaratılması ülkemiz yararına olacaktır.

Sürdürülebilirliği sağlandığı takdirde bu oran giderek artacak ve gelecek nesiller için de önemli bir ekonomik faaliyet olarak sektörde yerini korumaya devam edecektir.

Van SUYBİR Yönetim Kur. Başkanı Sait ÖZTÜNÇ ÜRETİM YAPARAK ÜLKEMİZİN KALKINMASINA KATKIDA BULUNACAĞIZ

2010 yılında 16 üye ile kurulan Van Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliğimize 2014 yılında yönetim kurulu başkanı olarak seçilmiş bulunmaktayım.

Başkan olarak göreve geldiğimde Van ilinde yıllık toplam üretim 1050 ton civarındaydı. İl Tarım Müdürlüğü Su Ürünleri Şubesi çalışanları ile ortaklaşa çalışmalar sürdürerek ve aynı zamanda Yüzüncü Yıl Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Öğretim Üyeleri ile sahada eğitim seminerleri, bilgilendirme çalışmaları ile üreticilerimizin nerede hangi yanlışları yaptıklarının tespiti ve bu tespitler hakkında gerekli önlemleri alarak üretim yaparak günümüzde neredeyse

2 katına çıkan bir üretim ve yetiştiricilik tonajı başarısını elde etmiş bulunmaktayız. Van ilimizde hali hazırda 36 üye üreticimizle toplam kapasitemiz 3500 ton olmasına rağmen yaklaşık 2000 ton civarında olan üretimin tam kapasiteye ulaşması için çeşitli planlama ve projelerimiz halen devam etmektedir.

Bunun için en büyük giderimiz olan alabalık yemi içinde çeşitli alternatifler araştırılarak uygulanacaktır. Son yıllarda gerek ilimizde ve gerekse ülkemizdeki su ürünleri yatırımlarının ve satışlarının yüksek ve hedeflenen rakamlara ulaşması bizleride heyecanlandırmakta ve işimizi daha bir önemseyerek dün olduğundan daha fazla motivasyonla yapmamızı sağlamakta. Ülkemize milli gelir olarak artış

sağlanması için elbette elimizden gelenin en iyisini yapmamız gerektiği bilinciyle yeni üreticiler ve yeni pazarlar oluşturma çabası içerisinde olduğumuzu belirtmek isterim. İlimizde sınır komşumuz İran ile ticari anlamda ilişkilerimizi güçlendirmek için görüşmeler devam etmektedir. Aynı zamanda Azerbaycan, Gürcistan, Nahçıvan ve Irak pazarları araştırılmaktadır. İlimizde şu an için üretilen ve yetiştirilen tüm alabalıklar yine ilimiz ve çevre 5 ilimizde tüketilmektedir. Endemik tür olan Van Gölü İnci Kefali balığının son günlerde avlanabilirliğinin artış göstermesi ve yaklaşık 5000 ton civarına çıkması yine ilimiz ve ülkemiz için sevindirici bir haberdir.

Ülkemizde su ürünleri alanında yapılan yenilikler, gelişen teknoloji, yeni üretim teknikleri ve yeni pazarlarla bizlerde kendi ilimizde ve bölgemizde çok kısa süre içerisinde tam kapasite üretim yaparak ülkemizin kalkınmasına katkıda bulunacağız.

Saygılarımla.

İsparta İç Su Ürünleri Yetiştiricileri ve Üretici Birliği Başkanı Mustafa Aydemir

10-12 KG/YIL KİŞİ BAŞINA ÇIKARDIĞIMIZ ZAMAN SEKTÖR RAHATLAYACAK

1970'li yıllarda ülkemizde emeklemeye başlayan sektörümüz 2000'li yıllardan sonra atağa geçmiştir. Bugün 2500'e yakın tesisle yaptığımız üretim 150 bin ton/yıla yaklaşmıştır. 130 milyon doları aşkın alabalık ihracatımız vardır. Yeni yeni pazarlar da devreye girmektedir.

Ben burada ihraçlardan ziyade iç Pazar konusunu irdeleyeceğim çünkü 83 milyon gibi muazzam nüfusumuz var ve balık tüketimiz çok

az, kişi başı yaklaşık 5-6 kg/yıldır. Dünya ortalamasına baktığımızda 20kg/yıl kişi başı tüketime yaklaşmış durumdadır. Bizim ürettiğimiz balığı çoğunluğu AB ülkeleri olmak üzere dünyanın birçok ülkesi çok uygun fiyatlara bizden temin ediyor ve halklarını besliyorlar. Biliyoruz ki bunlar bizden aldıkları ürünlerin en ince ayrıntısına kadar laboratuvarlarında inceliyor, analiz ediyorlar ve öyle alıyorlar. Bu şu demek oluyor; bizim ürettiğimiz, yetiştirdi-

ğimiz alabalıklar sağlıklı bir besin ve protein kaynağıdır.

Ben de diyorum ki ilk etapta balık tüketimini 10-12 kg/yıl kişi başına çıkardığımız zaman hem sektör rahatlayacak hem halkımız sağlıklı beslensin. Bu seviyeye çıkabilmek için devletimizin, sektörümüzün, merkez birliğimizin, il birliklerimizin tanıtım faaliyetlerini arttırması ve halkımızı bilinçlendirmesi gerekmektedir.

**Group Sagun Yönetim Kurulu Başkanı
A.Tuncay Sagun**

Group Sagun Yönetim Kurulu Başkanı A.Tuncay Sagun

2023 HEDEFLERİNİ BİZ BUGÜNDEN YAKALADIK

alabalık, ülkemiz iç sularında yetiştirilen en önemli balık türlerinden birisidir. Lezzetli bir balık türü olması sebebiyle birçok dünya pazarında beğenilerek tüketilir. Yapısı gereği soğuk ve bol oksijenli suları severler, hızlı büyümesi sebebiyle ülkemizde ve dünyada yetiştiriciliği en çok yapılan balık türleri arasında yer almaktadır.

Türkiye Alabalık üretiminde oldukça başarılı olup Avrupa’da birinci dünyada ise ikinci sırada yer almaktadır. Yavru üretiminden tüketilen yeme kadar birçok aşama ülkemizin öz kaynakları ile yapılmaktadır. Ülkemizde Alabalık üretimi başlıca Muğla, Kayseri, Elazığ, Burdur olmak üzere birçok şehirde yapılmaktadır. Üretilen Alabalıkların büyük çoğunluğu Avrupa birliği ülkeleri başta olmak üzere Rusya, Japonya gibi dünyanın birçok ülkesine ihraç edilmektedir.

Alabalık çipura levrekten sonra ikinci sırada yer almakta 25.290.640 kg ihracat ile ülkemize 130 milyon dolar döviz girdisi sağlamaktadır. Dünyada ve ülkemizde artık avcılık yoluyla doğadan toplanan balıklar ihtiyacı karşılayamamaktadır, bu sebeple su ürünleri yetiştiriciliği daha da önem kazanmaktadır, özellikle son yıllarda Dünya genelinde çiftliklerde üretilip tüketilen balık miktarı avcılık

■ ■ Verilen destekler ve Türk üreticisinin kendini geliştirmesiyle birlikte Alabalık önemli bir ihracat kalemi olmaya devam edecektir. Türk üreticiler Alabalığın bir türü olan Karadeniz Somonu yetiştiriciliğine de adım atmış ve bu balık dünya pazarında büyük beğeni kazanmıştır. Ülkemiz, kısa süre içerisinde renk, doku, tat, işleme özellikleri ile birçok yurtdışı pazarında Aynı türün uzun yıllardır yetiştiriciliğini yapmakta olan rakip ülkeler ile yarışır seviyeye ulaşmıştır.

yoluyla tüketilen balık miktarını geçmiştir. Geçmişten günümüze bir kıyaslama yapmak gerekirse Türkiye’nin su ürünleri ihracatı 2015’ten 2019 kadar yaklaşık %15 civarında bir artış göstermiştir. Su ürünleri ihracatında hedefimiz 2023 yılında 1 milyar dolar seviyesinde ulaşmaktı ancak, biz bu rakamları tahmin ettiğimizden çok önce yakaladık ve 2023 yılı hedefimizi revizeye ederek 1,5 milyar dolar seviyesine çıkardık.

Verilen destekler ve Türk üreticisinin kendini geliştirmesiyle birlikte Alabalık önemli bir ihracat kalemi olmaya devam edecektir. Türk üreticiler Alabalığın bir türü olan Karadeniz Somonu yetiştiriciliğine de adım atmış ve bu balık dünya pazarında büyük beğeni kazanmıştır. Ülkemiz, kısa süre içerisinde renk, doku, tat, işleme özellikleri ile birçok yurtdışı pazarında Aynı türün uzun yıllardır yetiştiriciliğini yapmakta olan rakip ülkeler ile yarışır seviyeye ulaşmıştır.

Karadeniz somonu özellikle Rus ve Uzak doğu pazarında payımızı arttırmak için önemli bir balık olma özelliği taşımaktadır. Biz de, Group Sagun olarak müşterilerimizin taleplerini karşılayabilmek için Kayseri ve Kırşehir’de alabalık, Sinop ta da Karadeniz somonu üretimi yapmaktayız. 2016 Yılında açılışını yaptığımız, 2019 yılında ise büyük bir başarı ile Türkiye’nin en hızlı büyüyen firmaları arasında birinci olmuş Biomar Sagun yem fabrikamız ile alabalık üreticisi firmalarımızın ihtiyaçlarını yerinde analiz edip kendilerine özel yem üretimi hizmeti ile daha kaliteli ve hızlı bir biçimde alabalık yetiştirmelerine yardımcı olmaktayız.

Ülkemiz üreticileri olarak gelişen teknolojiyle birlikte markalaşmayı da doğru kullanırsak şu anki üretim ve ihracat rakamlarımızın çok daha üzerine çıkacağımıza inancım tamdır.

KAYNAKLARIMIZI ÇEVRESEL FAKTÖRLERE UYGUN KULLANMALIYIZ

İHSAN BOZAN

K

ılıç, dünyanın en büyük çipura ve levrek üreticisi unvanını taşıyan, bu sektörde ülkemizin ve Avrupa'nın lideri konumunda bulunan bir kuruluş. Yıllık toplam 450 milyon adet yavru balık üretim kapasitesiyle dünya lideri olmayı başaran Kılıç, çipura, levrek, kaya levreği(granyöz), alabalık, somon alabalık ve hiramе üretimi ile birlikte orkinos yetiştiriciliği yapmaktadır.

Su ürünleri sektörü ülkemizde hızlı gelişen, hem ekonomik etkileri hemde insan sağlığı açısından pozitif özellikleri bulunan önemli bir sektördür. Halkın hayvansal besin ihtiyacının karşılanmasında ve gıda güvenliğinin temininde, istihdam oluşturmada, Makro ve mikro düzeyde ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır.

Yetiştiricilikte devletten alınan destekler ile her yıl yaklaşık yüzde 20'lere varan bir büyüme göstermektedir. Ülkemiz özellikle iç sulara yönelik çok büyük bir potansiyele sahip ve özellikle alabalık yetiştiriciliği, üretimi alanında da çok modern işletmelerimiz bulunmaktadır.

Akarsularımızın toplam uzunluğu 177714 km, adalar dahil toplam kıyı uzunluğumuz 8.333 km'dir. Sahip olduğumuz bu değerli kaynaklarda, yaşam alanlarını ve su ürünlerini koruyarak, kullanma dengesini gözeterek tesisleri işletmek, kaliteli bir denetim sistemi oluşturarak alabalık üretiminin sürdürülebilirliğini sağlamak önemlidir. Soğuk, berrak ve bol oksijenli sulara yetiştirilen alabalık hem çok lezzetlidir, hemde dünyada ve ülkemizde çok tercih edilen, getirisi yüksek bir balık türüdür. Alabalık üretimi için oldukça fazla kaynağımız da mevcuttur.

Ülke olarak günümüzde, alabalık sektöründe, Avrupa'da lider konumdayız. Bunun sürdürülebilirliğini sağlamak, üretimi artırmak ve sağlığa yararlı olduğunun bilincinde olmak önemlidir. Resmi kaynaklara göre de Avrupa Birliği ülkeleri ile su ürünleri yetiştiriciliğimiz karşılaştırıldığında, AB

ortalamasının üzerindeki bir seviyede olduğumuz görülmektedir. Bunun sürekliliğini sağlamada önümüzdeki tek ve en önemli engelin iklim değişikliği olduğu gerçektir. Mersin üniversitesi ve WWF işbirliği ile, yakın dönemde bir oturumunu daha yapacağımız, iklim değişikliğinin yaratacağı tehlikeler ve çözümleri için CERES ve FF2 proje çalışmalarını gerçekleştiriyoruz. İklim değişikliği son yıllarda, gerek atmosferde gerek su kaynaklarında kaydedilen sıcaklık artışı ile belirgin hale gelmiştir. Bu ısınma hem karasal hemde sucul ortamlarda gerçekleşmektedir. İç sular ile denizlerin yüzey sularında sıcaklık artışının yanı sıra, denizlerin su seviyesinin yükselmesi, gün geçtikçe artan doğa olayları, deniz bilimi ile ilgili değişimler ve iç sularımızın tuz oranının artması önemli iklim değişikliklerinin başında gelmektedir. Diğer taraftan ülkemizin yer aldığı Akdeniz havzası potansiyel olarak iklim değişikliğine açık hassas bir bölgedir. Dolayısıyla iklim değişikliği ekosistemi etkilediği gibi mevcut su ürünlerimiz ile yetiştiriciliğimizi de büyük oranda etkileyecektir. Bu bağlamda esnek politika izlenmeli ve iklim değişikliğine uyumlu strateji üretilmelidir. Özellikle iç sularımızın verimliliğinin azalması riskine karşılık, alabalık yetiştiriciliğinin tehlikede olması, alternatif çözüm yollarının belirlenme konusunu öne çıkarmaktadır. Buna, kapalı devre sistemlerinin kullanılması örnek olarak gösterilebilir. Kapalı devre sistemlerde su,

belli bir miktar taze su ilave edilerek sistem içinde dolaşır. Kapalı devre sistemlerin kullanılmasıyla, alabalık sektörü, iklim değişikliğine bağlı, denizlerimizde ve iç sularımızdaki sıcaklık değişimlerinden olumsuz etkilenmeyecektir. Bu yöntemle alabalık sektörünün geleceği için, tüketim arzı oluşturulacak, üretim talebi de yükselecektir. Bu da alabalık sektöründe ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğini koruyacaktır.

Yetiştiriciliğini yaptığımız çipura ve levreğe ek olarak farklı türlerin de AR-GE çalışmalarını yaparak, ürün çeşitliliğini sağlayabiliriz. Bu noktada hem ekonomik olması hemde Avrupa'da da talep görebilecek bir ürün olması nedeniyle karadeniz somonu üretim ve yetiştiriciliğine yönelik çalışmalar da hız kazanmıştır.

Karadeniz bölgesindeki somon alabalık yetiştiriciliği de sektörün kapasite artışında önemli bir yer tutacaktır. Su sıcaklığının düşük olduğu ekim haziran periyodunda dönemsel yapılan üretimle, hem çevre etkisi daha az olacaktır hemde önemli kapasite artışlarına imkan sağlayacaktır.

AR-Ge ve ıslah çalışmalarıyla yüksek sıcaklık dayanımı yüksek hatların, geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Dünya ekosistemine yönelik sorumluluk bilinciyle, kaynaklarımızı çevresel faktörlere uygun kullanarak, doğal balık stoklarını koruyabilir, bu yolla balıkçının gelirini, refahını arttırabilir, aynı zamanda ileriki yıllarda gıda kıtlığının önüne geçmek adına, ekonomik anlamda yetiştiriciliğe de önemli oranda destek sağlayabiliriz.

Cem Kadeş
Su Ürünleri Mühendisi

SU ÜRÜNLERİ MÜHENDİSLİĞİNDE SORUNLAR VE ZİRAAT MÜHENDİS- LERİ ODASI İLİŞKİSİ

Sorunlarımızı çözebilmemiz için öncelikle sorunlarımız konusunda mutabık kalmalıyız. Tek sorunumuz maaşlar değildir. Çalışma şartları, mesai saatleri, sosyal haklar, izinler, mesleki risk primi, erken emeklilik hakları, yetkisizlik, mobbing, boş bekleyen ancak atama yapılmayan kadrolar gibi daha onlarca sorunumuz var. 5.000 TL maaş alsak sorunlarımız çözülecek mi hayır. O sadece işin bir ayağı.

ncelikle unutulmamalıdır ki bizler kanun önünde yetkinliğe sahip personeliz. Tarım bakanlığının zorunlu istihdam gibi güzel bir uygulaması olmasına rağmen sadece proje onayı sırasında bir SÜM diplomasının projeye eklenmesi ve sorumlu müdür atan-

ması yeterli. Sonrasında herhangi bir denetim yok. Bu eleman orada çalışıyor mu? SSK'sı yatıyor mu? Kontrol eden yok. Çünkü böyle bir talep yok. Bu talebi kim oluşturacak bizler?

Bu durumda örgütlü mücadele gerekiyor mutlaka. TMMOB'ne üye odalar ve üye sayılarını veriyorum resimde. Görüldüğü gibi, birlik içinde en fazla üye sayısına sahip 5. meslek odası Ziraat Mühendisleri Odası'dır. ZMO'nun toplam 27 tane şubesi bulunmaktadır. Su Ürünleri Sektörünün gelişmiş olduğu hemen tüm illerde ZMO'nun şubesi vardır. Her şubenin kendine ait bir binası, orada mesai saatleri içinde ulaşabileceğiniz daimi personelleri, gerektiğinde kullanabileceğiniz toplantı odaları, teknik ekipman ve olanakları mevcuttur. Ayrıca çeşitli mesleki haklarla ilgili yasal süreçlerde destek amacıyla kurum avukatları da merkez şubede vardır.

ZMO adı üzerinde Ziraat Mühendisleri Odası olmasına rağmen, kanunen Ziraat Mühendisleri, Su Ürünleri Mühendisleri, Balıkçılık Teknolojisi Mühendisleri, Su Bilimleri Mühendisleri ve Tütün Teknolojisi Mühendislerinin odasıdır. Ve bu oda içerisinde tüm meslek grupları aynı haklara sahiptir. Yani ZMO bizim odamızdır.

Ancak ZMO aynı zamanda bizim odamı da değildir. Çünkü 40 binin üzerinde üye sayısına sahip bu büyük topluluğun içinde bin civarı SÜM veya BALTEK üye bulunmaktadır ve bun-

ların da sadece 100 kûsur civarı aidatlarını düzenli ödediği bildirilmiştir. Dolayısıyla kanunen bizim odamız olsa da biz o odanın içinde değiliz, yani oda bizim değil.

Şimdi su ürünleri ile ilgili çıkacak olan yeni yasalardan, yönetmeliklerden kaçımızın haber var? Peki ZMO'nun haberi var mı? Elbette var. Peki, ZMO'nun nasıl haberi oldu? ZMO içindeki cefakar meslektaşlarımız sayesinde. Hatta son çıkan bir yönetmelik ile artık bilimsel çalışma yapmak için veteriner hekim bulundurma zorunluluğu kaldırıldı. Eski yönetmelik çok saçma olmasına rağmen iptal davasının açıldığı günden bugüne 6-7 sene geçti. Bu süre içinde şu an ismini vermeyeceğim birkaç meslektaşımız ve hocamız yıllarca kapıları aşındırıp durdular. Kendi ceplerinden uçak bileti alıp, işleri takip ettiler.

Ancak bu konuyu meslektaşlarımıza anlatmaya kalksalar dinletebilecekleri bir platform yok. Daha doğrusu platform var ama içinde SÜM yok. Hâlbuki ZMO içinde Su Ürünleri ve BALTEK Meslek Ana Dal Komisyonu (MEDAK) ve bu komisyona bağlı birkaç şubede de MDK (Meslek Dalı Komisyonu) kuruldu. Ancak bu komisyonlara üye SÜM sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Bakıyorum, örgütlü mücadelenin içinde yıllardır hep aynı hocalar var, yıllardır hep aynı meslektaşlar var. Hiçbir mecburiyetleri olmamasına rağmen yıllardır mücadele ediyorlar.

Peki, bizler ne yapabiliriz? Haddim olmayarak bazı fikirlerimi beyan etmek istiyorum.

Öncelikle kafanıza göre iş bırakamazsınız, 3 gün işe gitmeyin, tazminatsız kapıda bulursunuz kendinizi. Yerinizi de biri mutlaka

TMMOB'ne üye odalar ve üye sayılarını veriyorum resimde. Görüldüğü gibi, birlik içinde en fazla üye sayısına sahip 5. meslek odası Ziraat Mühendisleri Odası'dır. ZMO'nun toplam 27 tane şubesi bulunmaktadır. Su Ürünleri Sektörünün gelişmiş olduğu hemen tüm illerde ZMO'nun şubesi vardır. Her şubenin kendine ait bir binası, orada mesai saatleri içinde ulaşabileceğiniz daimi personelleri, gerektiğinde kullanabileceğiniz toplantı odaları, teknik ekipman ve olanakları mevcuttur.

alır. Onun yerine örgütlenin. Mühendislerin yasal olarak örgütlenebileceği platform TMMOB'dir. Bizim de kanunen üye olabileceğimiz oda ZMO'dur.

Dolayısıyla öncelikle ZMO çatısı altında birleşeceğiz.

Sonrasında ZMO altında kurulmuş olan Su Ürünleri ve BALTEK Meslek Dal Komisyonlarına üye olacağız. Bu komisyon sadece meslektaşlarımızdan oluşmaktadır. Eğer o şubede komisyon yoksa siz kendiniz kuracaksınız.

Sonra o komisyonlarda toplantılar gerçekleştireceksiniz, maaşlar, sosyal haklar, mesleki haklar, meslek kanunu... Hangi konu olursa olsun, tüzel bir yapı altında konuşup, bir fikir birliğine varacaksınız. Sonra da bu yazılı bir doküman haline getireceksiniz. Bu yazılı dokümanı da yerel ve ulusal medya aracılığıyla duyuracaksınız. Konuyla alakalı kamu kurum ve kuruluşlarına, milletvekillerine, bakanlara, bildirilerinizi göndereceksiniz. Bildirilerinizi gerekçelendireceksiniz tabii ki. Daha sonrasında da eğer bir sonuç alınamazsa hukuki kanallara başvuracaksınız. Bunun için de ZMO'nun avukatları yardımcı olacaktır. Sonra da ses getirmesi açısından, ZMO adı altında çeşitli yasal eylemler yapacaksınız. Yürüyüşler, basın açıklamaları vs.

her şey yasal çerçevede ve sabır ile adım adım olacak. Bu bildiri-leri, fuarlarda, panellerde, sempozyumlarda, toplantılarda dile getireceksiniz.

Örneğin, balık sağlığı konusunu ele alalım. Yıllardır tartışılıyor ve veteriner hekimler de haklı olarak kendi tezlerini savunuyor. Biz ise ancak bir veteriner hekimler odasına bağlı şubeye (yani tüzel kişiliğe) sosyal medyadan veya başka kanallardan saydırıp duruyoruz. Aslında sadece havanda su dövüyoruz. Çünkü veteriner hekimlerin hakları kanunla belirlenmiştir. Her ne kadar bizler kendi tezlerimizde haklı olsak da kanun önünde onlar haklılar. Peki, biz kendi tezimizi nasıl anlatacağız? Daha da önemlisi, bizim tezimiz ne?

Balığı en iyi biz biliriz, bu konuda en donanımlı eğitimi bizler aldık. Balık sağlığı konusunda da keza en donanımlı meslek dalıyız ancak kanunen reçete yazma yetkisi veteriner hekimlere verilmiştir.

Ancak su ürünleri kadar geniş bir alan, çoğunlukla karasal hayvancılık üzerine yoğunlaşmış bir meslek dalının yetkinliğine bırakılamaz. Su Ürünleri Mühendisliği bu devasa sektörün ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeteneğe ve yetkinliğe doğal olarak sahiptir. Ancak kimse de bir Veteriner He

Su ürünleri kadar geniş bir alan, çoğunlukla karasal hayvancılık üzerine yoğunlaşmış bir meslek dalının yetkinliğine bırakılamaz. Su Ürünleri Mühendisliği bu devasa sektörün ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeteneğe ve yetkinliğe doğal olarak sahiptir. Ancak kimse de bir Veteriner Hekimin elinden reçete yazma yetkisini alamaz.

kimin elinden reçete yazma yetkisini alamaz. Burada bir orta yol, bir uzlaşma alanı bulunmalıdır. Şahsen bu konuda uzun zamandır kafa yoran birisi olarak bazı fikirlerim olmasına rağmen, bu fikirlerimi anlatamıyorum. Çünkü beni dinleyecek meslektaşlarım ve kanunen temsil edecek bir tüzel kişilik yok ortada. Sadece SÜMDER ve oradaki birkaç değerli hocanın gayretleriyle olacak iş değil bu. Binlerce olmalıyız.

Hali hazırda 10 bine yakın SUM ve BALTEK mezunu vardır. Buna rağmen kanunen kayıt olmaları gereken meslek odası ZMO'ya kayıt olan SUM ve BALTEK sayısı 1000 bile değildir. Ayrıca düzenli aidat ödeyen SUM ve BALTEK sayısı da 100 bile değildir. Bu şartlar altında siz bir oda kursanız şube masraflarınızı (ofis kirası, mobilyalar, sarf malzemeleri, sekreter, personel, elektrik, su, telefon vs.) nasıl karşılayacaksınız? Komisyonlarda, yönetimlerde görev alan SÜM ve BALTEK sayısı bir elin parmağı-

nı geçmiyor. TMMOB bir miktar yardım yapıyor ancak, Türkiye genelinde en az 5 şube kurmak gerekiyor. Her şubenin masrafını birlik karşılayamayacaktır. Bu durumda kurulacak olan oda sürdürülebilir değildir. Bu nedenle SUM ve BALTEK, ZMO çatısı altında toplanmaya devam etmelidir.

İşte arkadaşlar, hayaller ve gerçekler.

Şimdi de bu durumun iyi mi kötü mü olduğuna kendimiz karar verelim. ZMO'nun 27 tane şubesi var, hepsi emrimize amadedir. Gidin toplantı yapın, komisyon kurun, yönetime katılın. Kimse size neden geldiniz demeyecektir. Hatta çok da memnun olacaklardır. Aylık üyelik aidatı sadece 10 TL'dir. Cebinize koyduğunuz sigara parası bile değil. Ben aidatını ödeyemem demeye bahaneniz yok yani.

Bakın değerli meslektaşlarım bu tartışma bir başlangıç noktası olsun. Şu an bu meslekte çalışıp para kazanıyorsanız eğer iyi-kötü bir şekilde 450 TL ve sonrasında

ayda 10 TL'yi ödeyebilirsiniz. Şu küçücük grupta bile 250 kişiyiz. Şu an 1000 civarı bir üye sayımız var. 1-2 ay içinde bu rakamı 1250 ye sonra da 2000-3000 rakamına çıkartalım. Sonra da her şubede bir MDK (Su Ürünleri ve BALTEK Meslek Dal Komisyonu) kuralım. En azından ayda bir odada bir araya gelelim. Çay kahve bile içsek olur ama bir araya gelelim. Sorunlarımızı karşılıklı konuşalım ve kağıda dökelim. Hatta 2. Su Ürünleri Mühendisliği Çalıştayını da bizler yapalım. Bu kez binlerce kişi katılarak ses getirelim.

Sonra bu kâğıda döktüğümüz bilgileri o büyük tüzel kişiliğin kimliğini kullanarak eyleme dökelim. ZMO ve TMMOB genel merkezlerini ayağa kaldıralım. Biz burada 3000 kişiyiz, bizim sesimizi duyurun diyelim. Toplantılar, basın açıklamaları, bildirimler, gerektiğinde o tüzel kişilik adı altında yürüyüşler yapalım. Ama kanunları çiğnemenin ve hak alırken başkasının hakkını da gasp etmeden... Yani anlayarak, anlatarak, konuşarak, uzlaşarak...

ALABALIK KULUÇKA DOLAPLARI

www.alabalikkulucka.com

Bir Alabalık Yetiştiricisinin Olmazsa Olmazı Olan Kuluçka Dolabında Hem Yurt İçi, Hem de Yurt Dışında Bugüne Kadar Sizlere En İyi ve En Kaliteli Hizmeti Sunduk.

Bundan Sonrada Yeni Teknoloji ve Kalite Artırıcı Sistemlerle Sunmaya Devam Ediyoruz.

TRIPLOID SİSTEM
KULUÇKA DOLABI

ISITMALI KULUÇKA DOLABI

K-1/10
100.000 lik
Kuluçka Dolabı

K-2/10
200.000 lik
Kuluçka Dolabı

Horozluhan Mah. Şehit Ahmet Tekin Sk. No: 2 Selçuklu/KONYA

Tel: 0332 350 49 16 - Fax: 0332 351 46 17 - Gsm: 0532 614 76 77 - 0542 326 99 99

www.alabalikkulucka.com • www.fetelektronik.com.tr

sener@fetelektronik.com.tr

Prof. Dr. Metin KUMLU

Çukurova Üniversitesi,
Su Ürünleri Fakültesi Yetiştiricilik Bölümü

TÜRKİYE'DE KARİDES YETİŞTİRİCİLİĞİ ARTIK YAPILABİLECEK Mİ?

a

slında
1990'lı
yıllardan
itibaren,
ülkümüzde

karides üretimine yönelik gerek Akdeniz gerekse Ege Bölgelerimizde bazı girişimlerde bulunmuş ancak çeşitli sebeplerden dolayı bu girişimler ne yazık ki uzun soluklu olamamıştır. Bazı durumlarda yüksek bütçeli ve son derece modern yatırımlara rağmen yaşanan başarısızlıklar, Türkiye koşullarında karides yetiştiriciliğinin yapılamayacağına yönelik bir algının oluşmasına ve yerleşmesine neden olmuştur. Peki bu algı ve inanış doğru mudur? Ülkemizde karides yetiştiriciliğine yönelik bir yatırım başarısızlığa mahkûm mudur? Elbette ki bunun en güzel yanıtı, öncü bir firmanın elini taşın altına koyup başarılı bir örnek oluşturması ve havuzlarda üretilen karideslerin market raflarında sergilenmesidir.

Karides yetiştiriciliği dünya'da ağırlıklı olarak tropik ülkelerde (Tayland, Vietnam, Endonezya, Hindistan vb.) ve açık sistemler olarak tanımlanan akışkan (flow-through) büyük toprak havuzlarda ve daha çok yarı-entansif veya entansif (yoğun) stoklama koşullarında yürütülmektedir. Ancak, ılıman (ABD, Çin, Japonya, İspanya, İtalya ve Yunanistan) ve hatta soğuk ülkelerde (Almanya,

Hollanda, Belçika vb.) üretim çok daha küçük sera/kapalı binalar (indoor) içerisinde resirküle (kapalı-devre) sistemlerde yapılmaktadır. Bu tip yetiştiricilik sistemlerinde başarıyla kullanılabilen en yaygın karides türü Pasifik beyaz karidesi olarak bilinen *Penaeus (Litopenaeus) vannamei*'dir.

Son 15-20 seneden beri sürekli olarak ıslah edildiği için yüksek stoklama yoğunluklarında bile hızlı büyüyebilmesi, pazarlama boyutlarına 3.5 ay gibi çok kısa bir sürede ulaşabilmesi, kanibalistik davranışlarının son derece düşük olması, hastalıklara dirençli (SPR/SPF/SPT) varyetelerinin mevcudiyeti ve düşük proteinli yemleri iyi değerlendirebilmesi gibi özellikleri bu karides türünün doğal yaşam alanlarından tüm Dünya'ya (ABD'den Brezilya'ya, Çin'den Endonezya'ya, Hindistan'dan Tayland'a kadar 60'tan fazla ülke) yayılmasına neden olmuştur. Şu anda karides yetiştiricilik sektörünün yaklaşık %80'ni ıslah edilmiş olan Pasifik beyaz karidesi oluşturmaktadır.

Peki, global ölçekte bu kadar yaygın üretilen karidesin ülkemizde halen ticari boyuta taşınmamasının nedeni/nedenleri nedir? Bu hususta şu ifadenin altının net olarak çizilmesi çok önemlidir; 25 yıldır yürüttüğümüz tüm bilimsel araştırmalar ve bazı ticari girişimler göstermiştir ki, sularımızda yakalanan karides türleri düşük yaşama, zayıf büyüme ve yem tüketim performanslarına sahiptirler. Bu karides türlerinden herhangi birisi kullanılarak, ülkemizin iklimsel özellikleri de göz önüne alındığında, yılda tek hasat hedefi üzerine oturtulacak olan

TÜBİTAK 1003 projemiz sonunda 2018'de ürettiğimiz Pasifik beyaz karideslerinin hasat anından çekilen bir görüntü (*Penaeus vannamei*).

bir üretim modelinin başarılı olma ve yatırımcıların ilgisini çekme potansiyeli son derece düşüktür. Ülkemizde daha önceki başarısız yetiştiricilik girişimlerinde ne yazık ki bu üretim modeli ve ağırlıklı olarak yerli türler kullanılmıştır. Net olarak ifade edilmelidir ki, başarı artık daha hızlı büyüeyebilen ve hastalıklara direnç yönünde ıslah edilmiş türlerle çalışmaktan geçmektedir. Peki sadece ıslah edilmiş Pasifik beyaz karidesi ile üretim yapmak ticari başarı için yeterli midir? Elbette değil! Örneğin; AR-GE ekibimizin de desteğiyle, yurtdışından getirtilen Pasifik beyaz karidesi post-larvaları (PL12) ile Çukurova Bölgesi'nde 2007 yılında bir firma teknik olarak pilot üretim aşamasında toprak havuzlarda 6 ton karides üretebilmiş, ancak finansal, yönetsel ve vizyon karmaşaları ve sorunları nedeniyle yatırımının %50'sini dahi tamamlamadan (kuluçkahane, kışlatma serası ve ön-büyütme ünitelerinin inşasına bile girilemeden) daha ilk yılda sahnedan çekilmek zorunda

kalmıştır. Bilindiği üzere, teknik üretim başarısı ile ticari başarı bambaşka şeyler olup, ikincisi pek çok farklı firma içi ve firma dışı etkenlerin optimizasyonu ile ilgilidir.

Yeni bir türün akvakültür sektöründe alternatif bir ürün olarak yer alabilmesi için öncelikli olarak ulusal bazda AR-GE çalışmalarının yerinde yapılmış ve her yönüyle tamamlanmış olması ve ilaveten de pilot üretim çalışmalarının da yapılmış olması çok önemlidir. İyi bir bilgi ve tecrübe birikimi, düşük maliyetli ve sürdürülebilir bir üretim modeli ve iyi bir pazar ve pazarlama stratejisi yeni türlerde başarının anahtarlarıdır. Geçmiş dönemlerde faaliyet göstermiş olan firmalar aslında teknik olarak kullandıkları karides türlerinde üretimi başarmış ancak o zaman ki sektörel konjonktür nedeniyle ticari başarı için hedefledikleri diğer pek çok kriteri (hedeflenen tonaj, birim alandan yüksek ürün

alınabilmesi, yılda çok sayıda hasat, yüksek satış fiyatları vb.) tutturamadıkları için üretimleri sürdürülebilir olamamıştır. Takdir edileceği üzere, ülkemizdeki akvakültür sektörü 25-30 yıl öncesine göre kıyas götürmeyecek şekilde değişmiş, gelişmiş ve büyümüştür. Her açıdan kuluçkahanelerimiz yabancı rakipleri ile rahatlıkla rekabet edebilecek teknolojik gelişmişlik düzeyine erişmiş ve ticarete global piyasalarda büyük deneyimler kazanmışlardır. Bu süreçte Dünya karides yetiştiricilik sektörü de müthiş gelişimini sürdürmüş ve güncel üretim tonajı 4 milyon tonlara yaklaşmıştır. Gerek bugüne kadar yürüttüğümüz AR-GE çalışmalarından elde ettiğimiz çıktılar, gerekse ulusal akvakültür sektöründeki olgunlaşma ve ayrıca Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nün Pasifik beyaz karidesinin ülkemizde üretilebilmesine yönelik izin taleplerine (kapalı-devre üretim modelini kullanmak şartıyla) olumlu yaklaşması ve desteklemesi sayesinde artık Türkiye'de karides yetiştiriciliğinin ticarileştirilebilmesinin önü açılmıştır.

Ülkemiz yarı-tropik iklim koşulları, uzun kıyasal bölgeleri (özellikle Akdeniz kıyıları), temiz suları ve Avrupa piyasasına yakınlığı ile karides yetiştiriciliğine uygun koşullara sahip bir coğrafya üzerinde yer almaktadır. Tropik ülkelerde mevsim sınırlaması olmadığı için karides yetiştiriciliği yılın herhangi bir döneminde (iklimsel sınırlama ve zorlama olmaksızın) yapılabilmektedir. Oysa ülkemizde sezon sınırlaması vardır ve büyütme aşamasının ekonomik olabilmesi için karides yavrularının suların ısındığı Nisan/

2007 yılında, Çukurova Bölgesi'nde, ticari bir firmanın pilot üretim aşamasında yurtdışından getirttiği Pasifik beyaz karidesinin (Penaeus vannamei) üretiminin 4. ayında hasat anından bir görüntü.

Mayıs aylarında havuzlara stoklanmaları ve Ekim/Kasım gibi hasat edilmeleri (5-6 aylık bir büyütme periyodundan sonra) gerekmektedir. Bu esnada 10-15 mg ağırlıkta (Post-larva 10-15) havuzlara stoklanan karideslerin ortalama 20-25 g ağırlığa ulaşmaları beklenir. Sezon sınırlamasının temel sebebi karideslerin biyolojik gereksinimleriyle ilgilidir; karidesler en hızlı büyümeyi 28-30°C su sıcaklığında gösterirler, ancak sıcaklığın 20°C'nin altına inmesi ile büyümeleri yavaşlar ve 11-12°C'nin altına inmesi ise ölüm riskini beraberinde getirir. Sezon sınırlaması ve yılda sadece tek ürün elde edilmesi üzerine oturtulan model ülkemiz gibi yarı-tropik ülkelerde karides çiftliklerine yatırım yapmanın cazibesini azaltmakta ve piyasaya yıl boyu ürün sunulabilmesine engel olmaktadır. Oysa bir üreticinin piyasa koşullarında rekabetçi olabilmesi hem eko-

nomik bir üretim yapabilmesi hem de piyasaya düzenli olarak ürün sürebilmesine bağlıdır. Bu sorunların önemli bir kısmı örtü-altı veya bina içi kapalı-devre üretim modeli ile ortadan kaldırılabilen, karideslerde büyüme yılın büyük bir bölümü veya tamamı boyunca sürekli hale getirilebilen ve ayrıca temiz su kullanımı ve çevre kirliliği çok önemli oranlarda azaltılabilmektedir.

Karidesler 3.5-4 ay gibi kısa bir sürede hızla büyüyerek pazarlama boyutlarına (20-25 g) kadar ulaşabilen su ürünleridir. Ancak, tropik kökenli olmaları itibarıyla kış ayları süresince soğuklarda üretimlerine devam edilebilmesi veya kışlatılabilmeleri için örtü altında ekonomik ısıtma sistemleri (solar enerji, rüzgar enerjisi vb.), yeraltı ılık su veya jeotermal enerji kaynakları kullanılarak en ekonomik şekilde üretilebilmeleri büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle ülkemizde ticari ölçekte üretimlerine girilir-

ken karideslerin bu tip sistemlerde yüksek stoklama yoğunluklarında ve kapalı-devre üretim modeli kullanılarak yetiştirilmeleri, bu esnada beslenmelerinde kullanılacak olan yapay pelet yemlerin yüksek stabilitede ve düşük maliyetli yerli hammaddelerle üretilmiş olması avantaj sağlayacaktır. İşte üstte bahse konu olan tüm bu hususlar son 25 yıl içerisinde araştırma ekibimiz tarafından masaya yatırılmış ve neticede Türkiye koşullarında hangi türün, hangi üretim tekniği, modeli ve stratejisi ile üretilmesi gerektiği hususları netleştirilmiştir. Bu amaçla çok sayıda proje desteği (Üniversite Bilimsel Araştırma Projeleri, TAGEM, TÜBİTAK ve KOSGEB projeleri) alınmış ve başarı ile tamamlanan projelerin çıktılarını ticarileştirilebilecek seviyeye taşınmıştır. Yaşadığımız bu uzun süreçte elde ettiğimiz bilgi birikimi ve tecrübeler neticesinde artık ülkemizde teknik olarak karides yetiştiriciliğinin başarılı bir şekilde yapılabileceğini rahatlıkla ve özgüvenle söyleyebiliriz. Ancak bunun için doğru tür tercihi, iyi bir ekip ve üretim modeli en önemli ön koşullar arasındadır.

Karides yetiştiriciliğindeki başarı temelde birim alandan elde edilecek üretimin arttırılmasına yönelik teknolojiyi kullanma ve havuz su kalitesinin sürdürülebilirliğine bağlıdır. Bilindiği üzere, bir ürünün piyasada kabul görmesi, sürdürülebilirliği ve yüksek fiyatlarla pazarlanabilmesi için yıl boyu ve istenen kalitede arzı çok önemlidir. İşte örtü altında resirküle sistemlerde yapılan üretimde piyasaya yeni bir ürün olarak karidesin yılın her döneminde aynı kalite ve boyutta ve taze (dondurulmamış)

olarak verilebilmesi mümkündür. Geleneksel üretim yöntemlerine göre kapalı-devre sistemlerin gerek ilk yatırım gerekse işletim maliyetleri daha yüksek olduğu için birim alandan olabildiğince yüksek ürün alınabilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarının (solar veya rüzgar) sisteme entegrasyonu büyük avantajlar sağlayacaktır. Akdeniz'in Çukurova ya da Ege'nin Milas Bölgelerinde düşük tuzlulukta ve 21-24°C sıcaklıkta çıkan yer altı suları karides yetiştiriciliği için (özellikle de örtü altında bulunan toprak veya beton havuzlarda) uygun fırsatlar sunmaktadır.

Gelişmiş batı ülkelerinin aksine Çin gibi bazı ülkelerde kapalı-devre üretim sistemleri çok daha basit ve ucuz malzeme ve ekipmanlar

kullanılarak tasarlanabilmektedir. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve alternatif enerji kaynaklarının kullanımının kıs- men ucuzlayarak yaygınlaşmaya başlaması, akvakültür sektöründe yaygınlaşan sera sistemleri, basit tanklar ve ucuz tank kaplama materyallerinin (HDPE vb. jeomembran) ve endüstriyel atık sıcak su/solar/rüzgar/jeotermal enerji kaynaklarının kullanılması büyük avantajlar sunabilir. Yenilenebilir enerji imkanlarının bolca bulunduğu ülkemizde, düşük maliyetlerle kurulacak ve işletilecek sistemler kullanarak karides gibi çok değerli yeni ürünleri rahatlıkla su ürünleri sektörümüze kazandırabilmemiz mümkündür.

Sonuç olarak;

Ülkemizde karides yetiştiriciliğinin geliştirilebilmesi ve sürdürülebilir bir sektör haline dönüştürülebilmesi için

a) ıslah edilmiş hızlı büyüyen ve hastalıklara dirençli karides varyetelerinin kullanılması,

b) düşük maliyetli ve su stabilitesi yüksek yapay yemlerin üretilmesi,

c) ekonomik ve basit bir kapalı-devre sistemi kullanılması,

d) süper-entansif stoklama yoğunluklarında güvenli bir üretim tekniğinin tercih edilmesi ve

e) yenilenebilir enerji kaynaklarından (solar enerji vb.) birinin üretim modeline entegrasyonu büyük katkılar getirecektir. Ancak önerdiğimiz örtü altında kapalı-devre üretim sistemlerinin ülkemiz koşullarında ilk yatırım ve işletim maliyetlerinin her halükârda yine de yüksek olacağı unutulmamalıdır.

Halen Milas Bölgesi'nde modern bir karides kuluçkahanesi ve 2 adet büyütme tesisinin inşaat aşamaları tamamlanmak üzere olup sofralık karides üretim faaliyetlerinin Nisan/Mayıs 2020 gibi başlatılması ve ilk hasadın Temmuz/Ağustos, ikinci hasadın ise Kasım/Aralık gibi alınması hedeflenmiştir. Üretim Pasifik beyaz karidesi ile örtü altında ve kapalı-devre üretim modeli ile gerçekleştirilecek ve yılda 2 ürün alınacaktır.

AR-GE ekibimizin de bizzat içinde bulunduğu kuluçkahane tesisi ileri vadede ülkemizde geliştirilmesi hedeflenen karides yetiştiricilik sektörüne yavru ve teknik destek sağlayacak ve böylece ülkemiz için döviz girdisi ve istihdam da yaratabilecek olan yeni bir gelir kaynağı oluşturulacaktır. Ülkemize ve sektörümüze hayırlı olması dilekleriyle ...

somon füme

f

üme ya da tütsüleme, ilkçağlardan beri gıdaların daha uzun süre muhafaza edilebilmesi arayışı içerisinde olan insanoğlunun keşfettiği belki de en lezzetli yöntemlerden birisidir.

Füme, gıdaların duman altında hazırlanma işlemidir.

Fümeleme işleminin temel prensibi balık ya da ette su aktivitesinin düşürülmesiyle birlikte dumanın bileşiminde yer alan ve

bakteri ve mantarların üremesini durdurup öldüren bazı maddelerin ete geçmesini sağlayarak ette mikrobiyal gelişmeyi durdurmak ya da engellemektir.

İşin özü balığa ateş göstermeden dumanla pişirmektir.

Somon füme, sahip olduğu soğuk denizlerle somon için ideal bir yaşam alanı olan Norveç'te yetişen en kaliteli somonlardan üretilmektedir.

Son yıllarda ülkemizde üretimi gittikçe artan büyük alabalıklardan yapılan fümelerin de kalitesi Norveç somonundan üretilen fümelerden aşağıda olmayıp giderek Norveç Somonu fümünün yerini doldurmaktadır.

Tedarikçiler tarafından hasat edilen somonlarda biyolojik ölüm katılığı başlamadan önce fileto yapmak için doğru zamanı kesinleştirme amacıyla geliştirilen teknikler, somon fümelerin de en kaliteli, en taze, sıfır kontaminasyona uğramış, en iyi et kalitesine sahip filetolardan füme yapmanın önünü açmıştır.

Çünkü üstün kaliteli füme üstün kaliteli hammaddeden yapılır.

Tütsüleme ekipmanları olarak hem klasik "kara fırın"lar hem de son teknoloji ürünü ısı ve duman kontrollü fırınlar kullanılabilir. Klasik kara fırınlarda ısı, nem ve duman kontrolü tamamen ustalık gerektirse de kara fırınlarda da somon füme yapılabilir.

Fümeye asıl tadını veren ise yazarın "Çok eskiden Akdeniz Torosların tam eteğinden başladılar" diye bahsettiği Toros dağlarının eşsiz meşe ağaçlarından elde edilen talaştır. Torosların havasını fümelerimizin her diliminde hissetmek mümkündür.

Somon Füme İşlem Basamakları

1- Füme için en kaliteli somonlar seçilir. Bu somonlardan su ürünleri sektöründe mevcut en ileri teknoloji ürünü modern ekipmanlarla elde edilen filetoların yüzgeçleri, yağ tabakası vb. alınır.

2- Filetolar iri dişli kaya tuzu ile kuru olarak tuzlanır. Kuyruk tarafına yaklaştıkça

tuz oranı azaltılır. Tuz içeriği uygun seviyeye ulaşıncaya kadar 0 °C'de bekletilir.

3- Tuzlama işlemi için gerekli sürenin sonunda filetolar fazla tuzdan arındırılmak üzere yıkanır.

4- Yıkanan ve üzerindeki fazla tuzu uzaklaştırılan somon filetolar, pişirilmek üzere fırına alınır. Toroslarda yetişen eşsiz meşe ağaçlarından elde edilen odun ve talaşla aroma kazandırılan somon filetoları pişirme işleminin sonunda benzersiz bir lezzet kazanmaktadır.

5- Tüm bu süreçlerde uygulanan kalite kontrol yöntemleriyle, somon fümünün tüketici beklentilerini ve gıda güvenliği ilkelerini tam olarak karşılayabilmesi garanti altına alınmaktadır.

6- İnce dilimler şeklinde kesilerek dilimlenen somon füme müşteri isteklerine göre vakum paketlenip etiketlenmekte ve soğuk zincir koşulları altında sevk edilmektedir.

Somon Besin Değeri

Somon Omega -3 yağ asidi zengini bir balıktır. Lezzetli olduğu kadar sağlıklı olan somon balığında beyaz etli balıklara göre yaklaşık 5 kat daha fazla yağ vardır.

Besleyici özelliklerinin yanı sıra lezzeti nedeniyle herkes için düzenli olarak somon tüketimi tavsiye edilmektedir. Kalp damar hastalığı olanlar ile trombüs riski (kısmen ya da tamamen dolaşım sistemine kan akışını engelleyen bir kan pıhtısının oluşumu) olanlar için özellikle tavsiye edilmektedir. Doymamış yağ asidi yönünden zengin olan somon

balığı, dolaşım sistemi ile ilişkili sağlık sorunlarının tedavisinde yardımcı olmaktadır.

Somon, kandaki "kötü" kolesterolü azaltmaya yardımcı olur ve "iyi kolesterolü" de belli oranda yükseltir. Aynı zamanda damar sertliğini de önlemeye yardımcı olur. Yapılan birçok araştırma göstermiştir ki, Salmonidae familyasına ait somon, alabalık gibi yağ oranı yüksek balıkların beslenme rejiminde büyük yer kapladığı topluluklarda (örneğin Eskimolarda) kalp hastalıklarının görülme oranı diğer topluluklara göre çok daha düşüktür.

Füme Somon ve Magnezyum-İyot

Somon füme zengin bir magnezyum ve iyot kaynağıdır. Magnezyum bağırsak, sinir ve kasların işleyişinde yer alır. Ayrıca kemikler ve dişlerin yapısında da yer alır. Bağışıklık sistemini de güçlendiren magnezyum, yatıştırıcı özelliğe de sahiptir.

İyot tiroidin düzgün çalışması için gerekli olup fetal büyüme ve beyin gelişimi için de oldukça önemlidir.

Vitamin B3

Somon Füme, dolaşım sistemi için çok faydalı olan Vitamin B3 yönünden oldukça zengindir. Ayrıca, kolesterolü düşürmeye faydası da kanıtlanmıştır. Yüksek Vitamin B3 oranı, şeker hastalığı, artrit ve kulak çınlaması gibi hastalıklarla mücadelede de önerilen bir gıdadır.

Vitamin D

Somon Füme, cildi ve kemikleri güçlendiren Vitamin D yönünden de oldukça zengin olup bağışıklık sistemini güçlendirmekte ve bazı kanser türlerini önleyici etki göstermek-

Prof. Dr. Atilla ALPBAZ

ÜLKEMİZDE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİNİN GELECEĞİ VE ALABALIK YETİŞTİRİCİLİĞİ

Ben hayatım ilk alabalığı 1963-64 üniversite yıllarında Ankara'da Necatibey caddesindeki bir restorandaki akvaryumda görmüştüm. Asistan olduktan sonra İngiltere

■ ■ ■ Bakıcı ile sohbete başladık, nasıl yetiştiriyorsunuz diye sorduğumda hayatıma yön verecek bir cevapla karşılaştım. Verdiği cevap çok basitti. 'Like chicken , just live in the water.' Tavuk gibi sadece suda yaşar diyordu. Hayvan yetiştiriciliğinden farkı yok diyordu. Haklıydı.

de idim. Leeds üniversitesinin deneme çiftliğinde çalışıyorum, Bir öğle vakti 500a - 600 metre kadar uzakta uzun havuzlardan oluşan bir yer gördüm. Zaten çocukluğumdan beri balık meraklısıyım. Acaba balık var mı diye bu havuzlara gittim. Havuzlara yaklaştım, ne göreyim, havuzlarda binlerce alabalık, bir kişi elle yem atıyor. Balıklar yemlere saldırıyor. Şaşkınlıyım. Bu kadar çok canlı balığı hiç görmemiştim. Ne kadar yetiştiriyorsunuz diye soruyorum, yılda 500 ton dedi. Müthiş bir rakam..

Bakıcı ile sohbete başladık, nasıl yetiştiriyorsunuz diye sorduğumda hayatıma yön verecek bir cevapla karşılaştım.

Verdiği cevap çok basitti. 'Like chicken , just live in the water.' Tavuk gibi sadece suda yaşar diyordu. Hayvan yetiştiriciliğinden

farkı yok diyordu. Haklıydı. Zaten İngiltere ye gitmeden artık su ürünleri yetiştiriciliği konularında Türkiye de bazı ön çalışmalar da başlamıştı. Ben de bu konuya ilgi duyanlardan biri idim.

Amacım hayatımı anlatmak değil. Benim gibi diğer öğretim üyesi hocalarımız 1970 li yıllarda hepimiz aynı idik. Balık yetiştiriciliği konusuna meraklıydık ama fazla bir şey bilmiyorduk.

Aklımda olan bir konuya o an karar vermişim ege bölgesinde hiç bulunmayan bir konu, su ürünleri yetiştiriciliği konusunda çalışmalıydım. Aynı akşam Sayın Hocam Prof Dr Resit Sönmez'e 'Hocam ben çalışma konumu değiştirmek ve Su ürünleri yetiştiriciliği konusunda çalışmak istiyorum' diye yazdım. Olumlu haber gelinceye kadar ben üniversite kütüphanesinde ki bütün yayınları

karıştırmıştım. Ülkemizde hiç olmayan bir konu hakkında pek çok kitap ve çalışma vardı.

Bu hatıraları neden yazdım. Su ürünleri yetiştiriciliğine gönül vermiş bir kişi olarak günümüzde ulaştığımız başarılı sonuçlardan gurur duymamak mümkün değil. Bunu başaran yetiştiricilerimiz, bizlerin hayal ettiğinden çok daha güzel sonuçlara ulaşmaları mutluluk verici bir olay.

Ülkemizde mevcut 2000 den fazla alabalık işletmesinde sağlanan üretim ile ŞİLİ'den sonra Dünyada ikinci ülke durumuna gelmemiz çok sevindirici. 1970 li yıllarda sıfır düzeyinde olan üretiminin nereden nereye geldiğini vurgulamak için kısa hatıralarıma değinmek istedim.

1970 li yıllarda sıfır olan bir konuda, günümüzde üretilen alabalıkların %80. oranında ihraç edilmesi de bir gurur konusu olmakla beraber, halkımızın balık tüketimi konusunda çok geride olması da üzerinde düşünülmedi gereken bir husus. Evet eski günleri de hatırlıyoruz, ihracatın olmadığı ilk yetiştiricilik yıllarında ilk üreticilerin bile alabalık pazarlama konularında çok zorlandığını gördük. Örneğin 1970 li yıllarda Denizli de ilk alabalık işletmesini kuran rahmetli Ömer Yavuz ürettikleri alabalığı halka anlatabilmek ve satabilmek için eşek sırtına yükledikleri balıkları kilo kilo satabilmek için emek verdiklerini gözlerimle görmüş olan bir kişiyim. O günlerden bu günlere gelinceye kadar alabalık üretiminin artmaya başladığı 1980-90 lı yıllarda ihracat tam olarak gelişmediğinden alabalığın birçok balık yanında o günkü fiyatlara göre hamsi fiyatına satıldığı dönemleri de biliyoruz. Ne yazık ki ülke

■ ■ 1970 li yıllarda sıfır olan bir konuda, günümüzde üretilen alabalıkların %80. oranında ihraç edilmesi de bir gurur konusu olmakla beraber, halkımızın balık tüketimi konusunda çok geride olması da üzerinde düşünülmedi gereken bir husus.

halkımız, balık tüketimi konusunda genel olarak tüketim kültürüne sahip değiliz. Eğitim bu konuda çok önemli. Balık tüketim talebini artıracak çalışmalar yapılması da devletimizin çok önemli görevleri arasında. Halkımızın sağlıklı beslenmesi açısından televizyonlarda, bir sürü dandik program arasında, zorunlu kısa ilanların yer alması yetiştiricilerin ticari düşüncelerinden daha önemli olarak, gelecek nesillerin sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi için hayati bir konu.

Gelecek konusunda; çok olumlu olduğumuzu belirtmek isterim. Son yıllarda, iç sularda belli bir boya ulaştırılmış alabalıkların kış döneminde deniz kafeslerinde besiyeye alınmasıyla yapılan 'Yerli somon' adıyla yapılan üretimin, sektörün geleceğini çok olumlu yönde etkileyeceği kesindir. Burada Türkiye alabalığına yeni bir kimlik kazandırma bakımından organik alabalık üretimine geçebilen İşletmelerin kazançlarını arttırabileceklerine inanıyorum. Bu nedenle üretimde kimyasal kullanımını azaltacak önlemler mutlaka yararlı olacaktır.

Alabalık yetiştiriciliğinde kullanılan ve balık etinin pembeleşmesini sağlayan astaxantin'in sentetik kimyasal formları yerine doğal renklendiriciler kullanılması, organik alabalık üretimi konusunda yeni gelişmeler sağlayabilir

düşüncesindeyim..

Ülkemize ithal edilen kültür somonlarının sentetik kimyasallar ile etlerinin pembe renkli olmasının sağlanması dünya medyasında tartışılan konulardandır. Bu konuda detaylı bilgi almak isterseniz web sayfamdaki (www.atillaalpbaz.com) SOMON BALIĞI GERÇEĞİ isimli yazımı detaylı okumanızı öneririm. Böylece ülkemizde benzer yanlışların yapılmaması yolu ile daha sağlıklı yerli somon yetiştirme olanakları araştırılabilir inancındayım

Türkiye su ürünleri üretimi 2018 yılında 628.631 ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimin yaklaşık %50 si avcılıktan ve %50'si yetiştiricilikten sağlanmıştır. Bu çok önemli bir başarı hikayesidir. Miktar olarak %50 olmakla beraber parasal olarak ise gelirin %70'nin su ürünleri yetiştiriciliğinden sağlanması oldukça önemlidir. Gelecek açısından beklediğimiz verimi yıllık 500 bin ton olarak ön görmek ve hedef olarak belirlemek gerçekçi olacaktır. Daha ileriki 10 yıllarda ise üretimin 1 milyon tona çıkması ise bir hayal olarak görülmelidir. Bu üretimde alabalık yetiştiriciliğinin önemini koruyacağı da kesindir.

ANTALYA 8.Su ürünleri yetiştiriciliği çalıştayının çok yararlı sonuçlar getireceğine yürekten inanıyor, başarılar diliyorum. Tüm katılanlara SAYGILAR.

SU ÜRÜNLERİ

Doğa'dan gelen lezzeti, **doğal şartlarla,**
doğal üretim zinciri ile yumurtadan yavruya,
yavrudan yetişmiş alabalıklara...

SU ÜRÜNLERİ

T.(0252) 676 3033

hfbalik@hotmail.com

Sahilceylan Mah. Seydikemer-Muğla

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ GELECEĞİ NASIL ETKİLİYECEK?

i İklim değişken bir şeydir. Hep değişmiştir ve değişecektir. Dünyanın iklimi yaklaşık 150 bin yılda bir derece ısınıp bir derece soğumuştur. Sanayi devrimi ile birlikte 1850'den 2000 yılına kadar yani son 150 yılda 1 derece ısındık.

Eskiden 150 bin yılda olan olay şimdi 150 yılda oldu. Problem iklim değişikliği değil bunun ani, hızlı olmasıdır. Ekolojik sistem buna uyum sağlayamıyor, su ürünleri de dâhil. Bu durumun sebebi ise bizler, yani insanlar. Karbon emisyonlarıyla iklimi değiştiriyoruz. Karbondioksit miktarı, metan, azot oksitler son yıllarda tırmanışa geçiyor. İklim değişikliği %80 fosil yakıtlarından, %20'si de arazi örtüsünün değişikliğinden kaynaklanıyor. Ormanları kesip tarla yapıyorlar, bataklıkları kurutuyorlar. Ağaçların kesilmesi havadaki karbonun yutulmasını engelliyor. Ağaç karbondioksiti alıyor, karbonunu odun yapıp asidi geri veriyoruz.

Önümüzdeki 100 yılda 4-5 derece daha ısınmayı bekliyoruz. Isınma hızı giderek artıyor. Isınma en çok kutuplarda meydana geliyor, ekvator ise daha az ısınıyor. Kutuplar ve ekvator arasındaki sıcaklık farkı değiştiği hava hareketleri de değişiyor. Sıcaklık farkı fırtınaların yörüngelerini değiştirdi. 2100 yılına kadar Ege Bölgesinde sıcaklık artacak ve balıklar için uygun bir ortam olmayacak. Yazın Türkiye'de hava sıcaklığı 4-7 derece artacak ve hava sıcaklığının artması sula-

rın ısınmasına, buharlaşmasına ve toprağın kurummasına neden olacaktır. Hava sıcaklığı 1 derece arttığı zaman bakteriler artıyor ve ishal vakaları %20 artıyor. Havuzlarda bakteri miktarı ne kadar artar bunu sizler daha iyi bilirsiniz. İklim değişikliğinden sıcaklık arttığında kültür balıkçılığı nasıl değişir bunu araştırmamız gerekiyor.

İklim değişikliğine göre arazi planlaması Türkiye'de olmayan bir şey. Ülkemizde iklim değişikliği ile bazı sularımız balıkçılık için elverişsiz hale gelirken, yeni alanlar ortaya çıkacak. Bu alanları şimdiden belirlemede fayda vardır. Isınma turizmi de olumsuz etkileyecek. Isınma devam ettikçe yaz aylarında fazla sıcaklar nedeniyle turizm yapılamayacak. Buzullar eridiği zaman alttan çıkan toprak, kaya, su gelen ışını %80-90 oranında yutuyor. Bu durumda havanın ısınmasını arttırıyor. Ne kadar çok buzul erirse o kadar çok hızlı ısınıyoruz.

Deniz su seviyesini en çok yükselten şey deniz suyunun ısınmasıdır. Isınma genleşmeye neden oluyor ve böylece su yüksekliği artıyor. Akdeniz'de yılda yaklaşık 1,2 mm deniz suyu yükseliyor. Son 10 yılda 20 cm yükselmiş durumda. Burun kuralında deniz su seviyesi 1 birim değişirse yataydaki etkisi 100 birim oluyor. 60 cm su seviyesi yükselirse 60 m kıyı yok olacak anlamına geliyor. Isınma ile birlikte balık ve ölümleri ve göç zamanları değişti, yabancı tür istilaları arttı. Isınma ile birlikte soğuk hava depolarına

Prof. Dr. Mikdat
KADIOĞLU
İTÜ Öğretim Görevlisi

harcadığınız enerji de artacaktır. Soğuk su balıkları giderek azalacak ve sıcak sularda yetiştiricilik artacaktır. Sularımız yarı tropikal bir hale gelecek. Sıcaklıkta değişim tür değişimini de beraberinde getirecektir.

Yağışlara bakarsak Türkiye yağışların azaldığı bölgede yer alıyor. Karadeniz'de yağışların artması beklenirken Akdeniz'de yağışlar azalacak. Akdeniz ısınıyor ve kuruyor. Boran dediğimiz fırtına bulutları var. Gök gürültülü sağanak yağış, dolu, yıldırım, hortum bir arada oluyor. İklim değişikliği kışın yağışları azaltırken, ilkbahar ve yaz aylarında da boranların sayısını arttırıyor. Ani yağışlarla birlikte seller artacak. Türkiye kültür balıkçılığında iklim değişikliğiyle beraber orta şiddette etkilenecek ülkeler arasında yer alıyor. Meteorolojiyi bilimsel kullanarak önümüzdeki ilkbaharda yağışlar nerede fazla olacak, nerede az olacak buna bakarak planlama yapmanız gerekiyor.

Prof. Dr. Taçnur BAYGAR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi / E-posta: baygar@mu.edu.tr

Muğla'dan Dünyaya Balığın Yolculuğu

MUĞLA'MIZI "DÜNYANIN DENİZ KÜLTÜR BALIĞI ÜRETİM MERKEZİ" HALİNE GETİRMİYİ HEDEFLEYEREK, MUĞLA BALIĞINI DÜNYADA MARKA DEĞER YAPMAK İSTİYORSAK AKADEMİSYENİ, ÜRETİCİSİ, İŞVERENİ, ÇALIŞANI, ÖĞRENCİSİ VE TÜM PAYDAŞLARI İLE EKMEĞİNİ SU ÜRÜNLERİ ALANINDA MUĞLA'DA KAZANANLAR OLARAK MUĞLA'MIZIN BALIĞINA SAHİP ÇIKMALIYIZ.

muğla, dışarıdan farklı bir gözle bakıldığında birçok kişi tarafından bir turizm cenneti olarak görülmesine rağmen aynı zamanda dünya çapında da bir balık üretim merkezidir. Dünyada hızla büyüyen ve insanlığın gıda ihtiyacının karşılanmasında alternatif olmaya aday üretim sektörü olan su ürünleri sektörü ilimiz için olduğu kadar ülkemiz için de yükselen bir yıldızdır.

Bir ucu Seydikemer' den, diğer ucu Bodrum-Milas' a kadar uzanan su ürünleri sektörü, binlerce aileye iş kapısı olmasının yanı sıra ülkemize önemli döviz girdisi sağlaması, ilimizde faaliyet gösteren tek holdingin su ürünleri sektöründe olması, ilimiz gelir vergisi sıralamasında ilk 10 içinde devamlı 3-4 su ürünleri firmasının olması açısından da oldukça önem arz etmektedir. 2018 yılı itibari ile gerçekleştirilen 177.000 ton su ürünleri ihracatı ile ülkemiz 2023 yılı hedefi olan 1 milyar doları yakalamış ve 2023 yılı hedefini de 2 milyar dolar olarak yenilemiştir. Bu başarının 65.000 ton ve 350 Milyon \$lık kısmında Muğla ilimiz pay sahibidir. Bu rakamlara göre Muğla' da üretilen her iki balıktan birisi Hollanda, İtalya, Almanya, İngiltere ve Rusya olmak üzere 70' in üzerinde dış ülke pazarlarına sunulmuştur. Aynı şekilde Avrupa' da tüketilen her dört balıktan birisi Muğla ilimiz başta olmak üzere ülkemizden Türk Balığı olarak ihracat edilmiştir. Gerçekleştirilen ihracatın içeriğine bakıldığında % 80' ini Çipura/Levrek, % 20' sini ise

Alabalık olmak üzere taze soğutulmuş/dondurulmuş fileto/temizlenmiş/bütün ve füme ürünler oluşturmaktadır.

Dünyanın en büyük balık ve balık ürünleri tüketicisi olarak küresel su ürünleri ithalatının yaklaşık % 75' ini gerçekleştiren ve ilk üç sırada yer alan Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gibi nüfus ve ekonomik anlamda gelişmiş ülkelerin olduğu düşünüldüğünde, su ürünleri pazarının önemi ve önünün ne kadar açık olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Aynı zamanda ülkemizden Avrupa Birliği'ne hayvansal mamuller içerisinde tek ihracat kaleminin su ürünleri olması, Japonya ve ABD gibi zor ve seçici pazarlardaki etkinliğimiz düşünüldüğünde bu başarının büyüklüğü daha da anlaşılacaktır.

Avrupa ve Asya kıtasını birleştiren ülkemizin mevcut konumu itibari ile diğer büyük pazarlar olan Rusya, Ortadoğu, Türki Cumhuriyetler gibi pazarlarda da daha etkin şekilde söz sahibi olması kaçınılmazdır. Deniz levreği üretiminde dünya birincisi, çipurada dünya ikincisi, alabalıkta Avrupa birincisi olan üç tarafı denizlerle çevrili ve adeta bir ada ülkesi konumundaki ülkemiz tarafından gerçekleştirilmiş olan 1 milyar \$lık su ürünleri ihracatı, orkinosun dünya ekonomisindeki 50 Milyar \$ın üzerindeki hacmi ve salmon (yada dilimizde yer etmiş olan somon) balığının sadece Norveç' e 10 Milyar € getirisi (dünya ekonomisi 20 milyar \$ın üzerinde) düşünüldüğünde son derece düşük kalmaktadır. Benzer olarak sadece Polonya' nın Norveç' ten neredeyse bizim su ürünleri ihracatımız kadar salmon balığını ithal etmesi bile bu duruma örnektir. Orkinos balığında dünya ithalat ve ihracatında söz sahibi olan Japonya' nın, salmondada Norveç' in bu büyük rakamlara nasıl ulaştığı önemlidir.

Bir zamanlar Avrupa'daki işçilerin sözleşmelerine, işverenin kendilerine haftada iki kereden fazla doğal salmon yedirmemesi yönünde madde koyduran, yoksulların yiyeceği olan salmon ne oldu da bir anda dünyada her gün 37 milyon öğünde yüksek fiyatlar verilerek lüks sofraların aranır yemeği haline geldi. Nasıl oldu da sadece Norveç' in ürettiği salmon AB başta olmak üzere neredeyse bizim ihraç ettiğimiz ülkelerin iki katı kadar olan 150 ülkeye ihraç edilir hale geldi. Bu durumun kapsamlı bir şekilde tespitinin yapılması ve ülkemize uyarlanması oldukça önem arz etmektedir.

Başta bahsi geçen bu ülkeler olmak üzere, diğer ülkelerin balık tüketim miktarlarına bakıldığında Japonya' da son yıllarda balık

AVRUPA VE ASYA KITASINI BİRLEŞTİREN ÜLKEMİZİN MEVCUT KONUMU İTİBARI İLE DİĞER BÜYÜK PAZARLAR OLAN RUSYA, ORTADOĞU, TÜRKİ CUMHURİYETLER GİBİ PAZARLARDA DA DAHA ETKİN ŞEKİLDE SÖZ SAHİBİ OLMASI KAÇINILMAZDIR.

tüketiminin azalmasına rağmen 45 kg, Norveç 25 kg, İsrail 23 kg, AB 23 kg, dünya ortalaması 19 kg, Afrika ortalamasının bile 11 kglarda olduğu bir durumda ülkemizdeki durumun 6 kglar seviyesinde olması son derece manidardır. Tabiki bu rakamlardaki değişiklik sadece ülkelerin balığı sevmesi ya da tüketmesi ile ilgili olmayıp katma değer kazandırılması ve devlet politikası ile de yakından ilgilidir.

Ülkemizden yapılan su ürünleri ihracat kalemleri içerisinde dikkat edildiğinde taze soğutulmuş balıklar ağırlıklı olmak üzere çok az bir miktarda donuk fileto ve füme alabalık yer almaktadır. Yani daha yüksek kazanç sağlayan katma değerli ürünler bulunmamaktadır. Bugün orkinos ve salmonun, çorbasından fümesine, ızgarasından konservesine kadar yüzlerce değişik şekilde market raflarında ve lokantaların mönülerinde yer aldığı ve ülkelerin yemek kültürü arasında yer edindiği görülmektedir. Bu bağlamda dış pazardaki kendi ürünlerimize yönelik ürün çeşitlerini ne kadar artırabilirsek o derece de kar marjını artırarak ülkemize adına döviz girdisini yükseltebiliriz. Bu durumu sadece özel sektörden bekleyerek olmaz. Aynı zamanda Norveç' in yaptığı gibi ülke politikası olarak desteklenerek öncelik verilerek olmalıdır.

Su ürünlerimizin ülke ve dünya çapında tanıtılması, reklamının yapılması, ulusal ve uluslararası alanda etkin ve tanınır yazar, gazeteci, bilim insanı, doktor, sanatçılardan destek alınması, fuar, etkinlik ve festivaller ile su ürünleri üzerine farkındalıklar yaratılarak tüm toplum açısından

stratejik önem algısı benimsenilerek yapılmalıdır. Kısa, orta ve uzun hedefler belirlenerek oluşturulacak olan su ürünleri politikası ile kısa zamanda önemli pazarlarda Türk balığı daha etkin bir şekilde yer alacaktır. Bu aşamada oluşacak yoğun talep ile daha da büyüyen, yönetmeliklere uygun olarak kalite standartlarını sağlayan/yenileyen/artıran firmalarımız marka değerli milli balığımızı yani Türk balığını en gelişmiş en zor pazarlarda aranır hale getirecektir. Bu talepler sonucunda Milas Levreği/çipurası, Seydikemer alabalığı gibi değerlerimiz dünyada önemli hale gelen coğrafi işaret tescili ile hem korunmuş, sahiplenilmiş hem de uluslararası marka haline getirilmeye başlanacaktır.

Dünya ve Norveç' in en büyük salmon üreticisi Marine Harvest Şirketi' nin 5 milyar \$'ın üzerinde cirosu, yine dünya çapında araba ve soğutucu markası olan Mitsubishi Şirketi ve diğer Japon firması olan Nippon Suisan Kaisha Şirketi' nin

sadece Şili' de salmon ile ilgili 5 milyar \$'ın üzerinde yatırımlarının olması, bizim girişimci Türk müteşebbislerini cesaretlendirecek örneklerdir. Tüm su ürünleri paydaşlarının ortak akıl ile birlikte hareket etmesi, kaliteden dürüstlükten ödün vermemesi durumunda başarının gelmesi yakındır. 2000 yılında 14500 ton olan ülkemiz su ürünleri ihracatını, 2018 yılında 180.000 tonlara çıkararak balıkçımız istedikten sonra yeni başarıların sağlanması kaçınılmazdır.

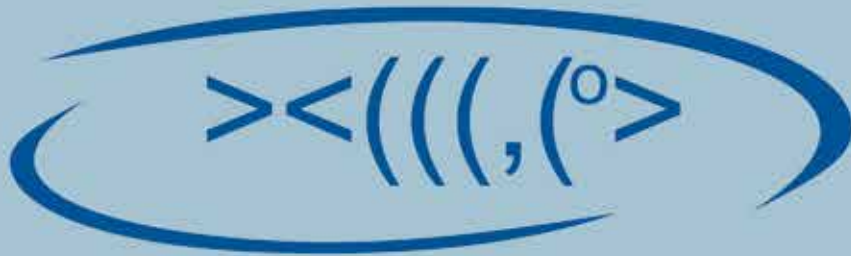
Muğla' mızı “dünyanın deniz kültür balığı üretim merkezi” haline getirmeyi hedefleyerek, Muğla balığını dünyada marka değer yapmak istiyorsak akademisyeni, üreticisi, işvereni, çalışanı, öğrencisi ve tüm paydaşları ile ekmeğini su ürünleri alanında Muğla' da kazananlar olarak Muğla' mızın balığına sahip çıkmalıyız.

Kaynaklar:
ANON (2019). TÜİK Su Ürünleri İstatistikleri. Tarım ve Orman Bakanlığı Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü. s.21.

VETERİNER KLİNİĞİ

- > Antibiyotikler
- > Vitamin
- > Premixler
- > Prebiyotikler
- > Dezenfektanlar
- > Aşı Alet ve Ekipmanları

YILMAZ SU ÜRÜNLERİ

İrtibat: Ferhan Yılmaz
(0536) 554 4078

Cumhuriyet Mah. Kocaçam Cad.
No.4 A/A SEYDİKEMER-MUĞLA
Tel-Faks: (0252) 656 2466

Hüseyin Salihoğlu

Ziraat Yüksek Mühendisi
Trabzon İç Su Ürünleri
Üretici Birliği Genel Koordinatörü

Tarihin Akışı içerisinde Su Ürünlerinin Dünü Bugünü

Saygıdeğer Okurlar, yayına hazırlanan dergi için benden yazı istendiğinde önce ne yazmalıyım diye tereddüt ettim. Konu üzerine bir süre düşündükten sonra su ürünleri sektörünün içinde geçirdiğim 40 yıla yakın zaman bir film şeridi gibi geçmeye başladı zihnimden. Ve en nihayetinde yarım asra yaklaşmış bir deneyim sürecini genç kuşaklara aktarma adına sayfalara dökmenin daha doğru olacağını düşündüm. Tecrübeleri, deneyimleri gelecek nesillere aktarmayı bilmeyen toplumlar sağlam bir gelecek inşa etmeyi nasıl düşünebilirler? İşte ben de bu çerçevede sektörümüzün idari yapı, eğitim ve öğretim ve de su ürünleri mevzuatı gibi hususlarda geçirdiği evreleri genç kuşaklara aktarmak için bu sayfalarda sizlerle buluşmayı tercih ettim. Gelin su ürünleri sektörünün tarihsel seyrini hep birlikte inceleyim...

Cumhuriyet Öncesi Balıkçılık

Cumhuriyet öncesinde, yani 19.yüzyıl sonları 20. yüzyıl başlarında deniz ürünleri üretiminin önemli bir miktarı İstanbul ve Boğazlardan elde ediliyordu. Daha ziyade Rum vatandaşlarımız, yaşadıkları köylerde kurdukları dalyanlarda

üretim yapıyorlardı. İstanbul'da “**Dalyan Balıkçılığı**” çok eskidir, öyle ki halen faaliyette bulunan “**Beykoz Dalyanı**” nın kuruluş tarihi Bizans dönemine kadar uzanmaktadır. Osmanlı'nın son yıllarında balıkçılık Rum ve Ermeni vatandaşlar ile balkan göçmenleri tarafından yapılmakta idi. Yine o dönemde “**Dalyan balıkçılığı**” en önemli dış borç

ödeme kaynaklarından biriydi. Bu nedenle Duyun-i-Umumiye 19.yüzyılın sonunda balıkçılık gelirlerine el koymuştu. 1882 yılında “**Zabıta-i-Saydiye Nizamnamesi**” çıkarılmış, daha sonra da 1971 de 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu çıkarılana kadar bu nizamname ülkemizde geçerli olmuştur.

Fotoğraflar: KARADENİZ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

Cumhuriyet Döneminde Balıkçılık Yönetimi, Eğitimi ve Yasal Düzenlemeler

İdari yapı

Ülkemizde ilk su ürünleri birimi 1934 yılında **Ekonomi Bakanlığı** bünyesinde kurulmuş, daha sonra **Ulaştırma Bakanlığı**'na daha sonra da **Ticaret Bakanlığı**'na bağlanmıştır. Baraj göllerindeki çalışmalar nedeniyle **Enerji Bakanlığı**; orman içi su ürünleri bakımından **Orman Bakanlığı**; gıda kontrolü ve balık halleri yönetimi nedeniyle **Sağlık Bakanlığı**; balık nakli yönünden “**İçişleri ve Sağlık Bakanlığı**” sektörümüzle ilgilenmekte idi. Kısaca özetlersek su ürünleri konusunda yaklaşık 15 ten fazla bakanlıkla ilişkiler söz konusuydu.

Bu keşmekeşliği ortadan kaldırmak için 1969 yılında Tarım Bakanlığı bünyesinde “**Su Ürünleri Şube Müdürlüğü**” kurulur, böylece tüm yetki ve sorumluluk Tarım Bakanlığı'nda toplanır. Daha sonra ise 04.04.1971 tarihinde “**1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu**” çıkarılır, akabinde “**Su Ürünleri Daire Başkanlığı**” ve daha sonra da 03.11.1972'de “**Su Ürünleri Genel Müdürlüğü**” kurulur. Bu genel müdürlüğe bağlı 10 Bölge Müdürlüğü, 7 adet İl müdürlüğü teşkilatlandırılır. 1981-1985 yılları arasında görev yapan Bölge Müdürleri şu isimlerden oluşmaktadır: Trabzon-Hüseyin Salihoglu, Samsun-Ab-

dullah Bozkurt, İstanbul-Salih Çavuşoğlu, Bursa-Osman Tatar, İzmir-Yavuz Geredelioğlu-Metin Sarp-Cemali Çetin, Ankara-Abdülkerim Barutçu-İnci Sarıkaya, Dr. İsmail Mert, Isparta-Şengül Tunalı, Mersin-Ali Mahir Atahan, Elazığ-Metin Varol, Van-Ekrem Gözütok'tur.

Bölge Müdürlüklerine bağlı Giresun, Fatsa, Sinop, Balıkesir, Çanakkale il müdürlükleri ile doğrudan genel müdürlüğe bağlı Antalya, Adana il müdürlükleri açılır. Akşehir, Kocaeli ve Hopa gibi bazı ilçelerde gurup şefikleri vardı. Bu şefikler, il ve bölge müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet gösteriyorlardı. Ayrıca doğrudan

genel müdürlüğe bağlı Ankara-İkizce, Aksaray-Konuklar, Antalya-Kepez, Antalya-Beymelek, Isparta-Eğirdir ve Muğla-Bodrum'da araştırma birimleri vardı.1985 Yılında GTHB'de yapılan reorganizasyon ile tarım il müdürlüklerinde hayvancılık şubesine bağlanan sektörümüz, uzun süre sahipsiz kaldıktan sonra nihayet 2014 yılında GTHB'ne bağlı 43 İl Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan **Balıkçılık ve Su Ürünleri Şube Müdürlükleri**'ne bağlanarak olması gereken idari yapıya büyük oranda kavuşmuştur. Bugün için araştırma konularında da ülke genelinde **Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü(Trabzon); Akdeniz Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü (Antalya); Eğirdir Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü (Isparta); Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü (Elazığ)** olmak üzere su ürünleri konusunda dört adet araştırma birimi GTHB'ne bağlı olarak faaliyet göstermektedirler. Bir nebze de olsa düzene giren idari yapı bu aşamadan sonra muhtemel gelişmeler doğrultusunda devamlı olarak yeniliklere ayak uydurmalıdır. Bilhassa ihracatın çok arttığı günümüzde mevcut kontrol sistemleri **Bilimsel Metotlar**la yapılmalı, dış alıcıların da güvenebileceği **Dünya Standartlarına** uygun bir şekilde yürütülmelidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında alınan araçlar

Biraz da Cumhuriyetin ilk yıllarında alınan araçlardan bahsedeyim. 1931 yılında Reiscumhur M. Kemal Atatürk'ün de imzasının bulunduğu 10746 numaralı kararname ile 40 metre boyunda 371 Grostonluk Balık Araştırma

Gemisi alınmıştır ki bu geminin alınması o dönem için önemli bir aşamadır. Daha sonra 1943 yılında İstanbul Balık Avcıları İstihsal ve Satış Kooperatifi kurulur, 1949 yılında ise **Marshall Yardımları kapsamında** konserve sanayii malzemeleri, balık ağı ipliği, dizel deniz motoru, balıkçı gemisi filosu, araştırma gemisi filosu, hidrobiyolojik araştırma gemisi, soğuk hava deposu malzemesi ve laboratuvar malzemeleri alınır. Bunların toplam tutarı ise **2.698.000 Dolardır.**

Alınan gemilerin dökümü ise şöyledir.

Balıkçı Gemisi: 8 adet (13- 21 metre Boyunda)

Nakliye Gemisi: 8 adet (16-32 metre Boyunda)

Araştırma Gemisi: 4 (11.5- 31.5 metre Boyunda)

İdari yapı ve teşkilatlanma olarak devletin dışında Sivil Toplum Kuruluşları olarak 552 adet avcılık kooperatifi kurulmuştur. Bu dönemde avcılık kooperatifleri birliğinin toplam üye sayısı ise 30817'dir. Yine bu dönemde yetiştirici birliği sayısı 18 olup bir de merkez birliği teşekkülü bulunmaktadır. Bu birliklerin toplam üye sayısı ise 1900 ile 2000 arasında değişmektedir. Bu gün ise birliklere üye olmayan üreticilerle birlikte 2018 verilerine göre Türkiye genelinde karada beton ve toprak havuzlarda, baraj göllerinde, ağ kafeslerde 1860, denizde ağ kafeslerde 426 işletmede toplam 314 bin ton üretim gerçekleştirilmiştir. Avcılıktan elde edilen 315 bin ton ürünle birlikte avcılık ve yetiştiricilikte üretim miktarları eşitlenmiştir. Avcılığın parasal değeri **1.340.000.000 TL**; Yetiştiriciliğin parasal değeri ise **3.239.000.000 TL** düzeyindedir. Yetiştiriciliğin payı **%71**, avcılığın ise **% 29** dur. Bizler bu rakamsal

verileri bu satırlarda yazıyoruz ancak yeni kuşaklar şunu çok iyi bilmelidirler ki sektörümüz bu günlere ve bu seviyelere kolay gelmedi. Bitmez bir azim ve tükenmez bir gayretle ülkemizin ekonomisine katkı sunan sektör temsilcileri bizatihi ortaya konan emeğin canlı tanıklarındırlar.

Eğitim faaliyetleri

Ülkemizde ilk balıkçılık kitabı İstanbul Balıkhanesi Müdürü **Kavakin Deveciyan** tarafından 1915 yılında yazılmıştır. Bu kitap balık avcılığı ve balık istatistikleri olarak önemli bir kaynaktır. 1916 yılında Trabzon'da Hamamizade İhsan Efendi **Hamsinameyi** yazmıştır, bu kitap da hamsinin gıda değeri ve istatistik bilgileri verir. Bilimsel çalışmalar ise İstanbul Üniversitesi Zooloji Enstitüsü içinde ele alınır. İsviçre'den Prof. Andre Naville Balta Limanındaki Damat Ferit Paşa Yalısında enstitüyü kurar.1937 yılında Andre Navillenin ani ölümü üzerine enstitünün başına Ord. Prof. Dr. Curt Kosswig getirilir. Kosswig'in başkanlığında 1938-1942 yıllarında Dr. Bedia Bozkurt, Dr. Recai Ermin, Prof. Dr. Muzaffer Demir, Prof. Dr. Necla Demir, Prof. Dr. Atif Şengül, Prof. Dr. Selahattin Okay ve birçok araştırmacı birlikte çalışırlar.

Bilimsel çalışmalara paralel olarak;1937 yılından 1947 yılına kadar köy enstitülerinin ders programlarında **Balıkçılık ve Su Mahsulleri** dersi müfredata konularak Türkiye'nin su mahsulleri, balıkların üreme zamanları, avlanan balıkların muhafaza ve nakliye usulleri, avlanan balıkların işleme ve değerlendirilmesi enstitü öğrencilerine öğretilmiş, **Balıkçı Başının** gözetiminde avlanma, temizlenme, saklanma ve nakliye koşulları öğrencilere

Sarıyer'de balıkçılar (kaynak: <https://www.kuzubudu.com>)

uygulamalı olarak gösterilmiştir. Balıkçılığın ülke ekonomisindeki yeri, balık çeşitlerimiz, balık göçleri, avcılık, avlanma şekilleri, av araç ve gereçleri ve değerlendirme konuları ayrıntılı olarak işlenmiştir. Ülkemizdeki tüm enstitülerde balıkçılık dersi verilmekle birlikte köy enstitüleri içinde **Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü, Samsun Ladik Akpınar Köy Enstitüsü ve Adapazarı Arifiye Köy Enstitüleri** diğerlerine göre (coğrafi koşulların da gereği olarak) en etkin balıkçılık eğitimini vermişlerdir.

Bilimsel çalışmalara tekrar dönecek olursak; Zooloji Enstitüsü'nün başına 1955 yılında Kosswig'in yerine Prof. Atıf Şengül geçer. Rahmetli İlham Artüz deniz araştırmalarından, Dr. Fethi Akşiray da tatlı su araştırmalarından sorumlu birimleri yönetirler. Yine o dönemlerde Ege Üniversitesi Zooloji Kürsüsünde çalışmalar olur. 1970'li yıllarda Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde su ürünleri çalışmaları başlar, ODTÜ'ye bağlı Erdemli Deniz Bilimleri Araştırma Enstitüsü çalışmaları da önemlidir. Burada Prof. Dr. Mustafa Ünsal ve ekibi önemli çalışmalar yaparlar. Yine 1970'li yılların başında Ankara Ziraat Fakültesi ve Ankara Veteriner Fakültesi'nde su ürünleri kürsüleri kurulur. 1978 yılında

ziraat fakültesinde **Su Ürünleri Bölümü** açılır; bölümün başına da Prof. Dr. Doğan Atay getirilir. 1982 yılında da ilk su ürünleri bölümü mezunu ziraat mühendisleri sektörde hizmet vermeye başlarlar. Daha sonra kurulacak olan Su Ürünleri Yüksek Okulları ve Su Ürünleri Fakültelerinin çekirdeğini Ankara Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Bölümü'nün kadrosu oluşturacaktır. Prof. Dr. M. Salih Çelikkale, Prof. Dr. Muammer Erdem, Prof. Dr. Şevket Büyükhatipoğlu, Prof. Dr. İbrahim Erkoyuncu bunlardan sadece birkaçıdır. 1982 yılında Ankara Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Bölümü Başkanı Prof. Dr. Doğan Atay, Prof. Dr. M. Salih Çelikkale ile o zamanki Deniz Kuvvetleri Komutanı Nejat Tümer'i ziyaret ederek yüksek okulların açılışını talep ettiler, alınan karar gereği, İstanbul, İzmir, Eğirdir, Sinop, Elazığ, Adana Su Ürünleri Yüksek Okulları ve Trabzon Sürmene Deniz Bilimleri Teknolojisi Yüksek Okulu kuruldu. Bu yüksek okulların kurucu müdürleri ise şu isimlerden oluşuyordu: Sürmene-Prof. Dr. M. Salih Çelikkale; Sinop-Prof. Dr. Muammer Erdem; İzmir-Prof. Dr. Atilla Alpbaz; (Ziraat Fakültesi) İstanbul Doç. Dr. Haluk Ergüven; Eğirdir Doç. Dr. Timur Metin; Elazığ-Doç. Dr. Gürkan Ekin-

gen (Veteriner Fakültesi); Adana-Prof. Dr. Ercan Sarıhan. (Fen Fakültesi Biyoloji Böl)

11.07.1992 yılında çıkarılan 3837 sayılı kanunla bu yükseköğretim fakülteye dönüştürüldü. Sürmene'de kurulan Deniz Bilimleri Teknolojisi Yüksek Okulu'nun yer tespit çalışmalarında bizzat kendim de Trabzon Su Ürünleri Bölge Müdürü olarak bulunmuştum. Bu günkü duruma gelince Ülkemizde 17 adet Su Ürünleri Fakültesi, 4 adet Deniz Bilimleri Fakültesi, 4 adet de ziraat fakültelerinin su ürünleri mühendisliği bölümü ile toplam 25 adet fakülte su ürünleri sektörüne kalifiye elaman yetiştirmektedir. Ayrıca Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü, araştırma ve Akademik formasyon veren kurumlardır.

Nizamname ve kanunlar

Zabıta-i Saydiye Nizamnamesi:1882

1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu:1971

3-Tüzük, yönetmelikler, tebliğler

1380 sayılı kanun günün şartlarına uygun bir şekilde en kısa zamanda yeniden düzenlenmeli, tüzük ve tebliğler yeni düzenlemeye göre düzeltilmelidir. Kısaca özetlemeye çalıştığım **Su Ürünlerinin Tarihçesinde** maddi hatalarım olmuşsa özür diler yardımlarınızdan mutluluk duyarım.

Sağlıcakla kalın.

Yararlanılan Kaynaklar:

1- Çelikkale M. Salih Prof. Dr. İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü (Atatürk Üniversitesi Uluslararası Su Ürünleri Stratejileri Konferansı Açılış konuşması/ 30 Mayıs -01 Haziran 2013/ ERZURUM)

2-Arpa Hamdi TMMOB Zir. Müh. Odası (Karadeniz Balıkçılık Çalıştay/ 8 Mart 2017/ TRABZON)

3-Salihhoğlu Hüseyin Eski Bölge Md.-Ür. Bir. Dnş. Kendi Çalışmaları(1981-2019/TRABZON)

4-Zengin Mustafa Dr. (2019 Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü-TABZON)

M.Şükrü Toklu

Antalya İçsu Ürünleri Birlik Başkanı

BALIKÇILIĞIN ESAS MİLADI BİRLİKLERİN KURULMASI İLE BAŞLAMIŞTIR

Y

Yazımın içeriğine geçmeden önce bu olanağı sağlayan Muğla birlik başkanı Hüseyin YILDIRIM kardeşime teşekkür ediyorum. Alt yapısında yurtseverlik, yenilikçilik, yaratıcılık olan kardeşimin bu eserini, kendisi açısından olağan buluyorum. Başarılarının devamını bekliyorum. Ülkemizdeki kültür balıkçılığı yetiştirme

geçmiş bakımından 30 yılı geride bırakan biriyim. İlk çiftlik kurma çalışmalarım sırasındaki heyecanım müthişti. Birkaç tane gayrimenkulümü satıp azda olsa katkı koymam o günlerde çok pahalı bir yatırımdı. Bu yatırımı yaparken çok uzak görüşe sahip değildim. Bu sektörün ülkemiz genelinde ne ifade ettiğini bilmiyordum. İşin içine girince önce ilgili yasaları tanıdım. Yasakları tanıdım, Yetiştiricilik için çok şey bilmediğimi gördüm. Veteriner hekimlere değil, su ürünleri mühendislerine ihtiyacım olduğunu gördüm. Mühendis arkadaşlarımızdan sağımı öğrendim. yumurta bakımını, yavru bakımını, ilaç kullanmayı öğrendim. Birazda kendi yolumuza kendimiz bularak üretime devam ettik. Başka üretici arkadaşlarla iletişim kurup, ortak sorunlarımızın birlikte hareket ederek çözüleceğini paylaştık ve ortak hareket ederek birliğimizi kurduk.

Birliği kurduktan sonra sektörümüzün, ülkemizdeki durumunu, dünyadaki durumunu araştırma gereğini duydum. Dünyada avcılık ve yetiştiricilik üretim oranlarının 2030 yılına kadar eşitleneceğini, yetiştiriciliğin giderek ağır basacağını araştırma ve istatistiklerden anlamak zor olmadı. Bu günlerde ülkemizde yetiştiriciliğin avcılığı geçtiğini biliyoruz.

Üretime başladığım günlerden bu güne kadar, hem insani hemde kanuni boşluklardan kaynaklanan pek çok sorunla karşılaştık. Ülke genelinde her ilde su kiralalarının farklılığı, il özel idareleri ve emlak müdürlüklerinin keyfi tavırları 7-8 yıl önce ciddi sorunlardı. Örneğin Antalya’da su kira bedeli 120 tl./sn iken Isparta, Burdur, Denizli de 5 tl./sn idi. Bazı illerde ücret bile yoktu. Bunlar taşra birlikleri ve merkez birliği çalışmaları ile belli bir formüle alındı. Sulak alanlar sorunu çözüldü. Çiftliklerin iskan sorunu çözüldü. Ormanda yer kira sorunu kısmen, nakil işlemleri kısmen çözüldü. Çözülmüş gibi olan ama halen sıkıntıda olan sorunlarla birlikler vasıtası ile uğraşılıyor. Birlik çalışmalarımızda, kültür balıkçılığının dünyada ve ülkemizde yerinin çok önemli olduğunu gördük. Canlı gıda ihtiyacının önemli kısmının balıkla karşıladığını gördük. Bizdeki tüketim az olsa da durum böyle. Tarım ülkesi olan ülkemizde pek çok tarım ürününün ithal edildiğini hepimiz biliyoruz. Bunun yanında kültür balığı üretimimizle ciddi

bir ihracat yapıyoruz. Canlı gıdada belkide, ihracat yaptığımız tek ürün. Bunda ülkemizde tüketimin az olmasının önemli bir payı olduğunu düşünüyorum.

Birlik başkanı olduğum 2007 yılından bu yana önümüze çıkan sorunları merkez birliğimiz ve genel müdürlüğümüzle işbirliği yaparak çözdük. Çözmeye devam ediyoruz. Dün; su kirası, iskân, sulak alanlar, nakil sorunları vardı. Her sorunu çözünce rahat bir nefes aldık. Çözülmüş sorunun keyfini çıkarmadan hep yeni sorunlarla karşılaştık. Kira artış oranları, basında çıkan olumsuz yayınlar. Sanki en önemli ihracat yapan bu sektörü, birileri önlemek istiyor gibi. Bu, bazen bizleri karamsarlığa itiyor. Japonya ABD, AB ve çok sayıda başka ülkelere ihracat yapılırken onların incelemesinde olumsuz bir şey çıkmıyor. Onlar vatandaşlarına bizim ürettiğimiz balığı tavsiye ederken, bizde kendine "bilimadamı" diyenler televizyona çıkıp olumsuz bilgiler yayıyorlar. Bunlar verdikleri bu yanlış bilgi ile sektöre ciddi zararlar veriyor. Ne onları konuşturan kurum, nede kendileri bu güne kadar bir bedel ödemediler. Genel müdürlüğümüzün ve birliklerimizin itirazları da şimdiye kadar bir sonuç vermedi.

2007 yılında birlik başkanı olduktan sonra sektörümüzde önemli gelişim ve değişimler izledim. Küçük ve orta ölçekli pek çok çiftlik önce yem karşılığı balığını pazarladı. Sonra da özellikle orta ölçekli olanlar çiftliğini yem fabrikasına devretti, ya da devretmek üzereler. Karadeniz bölgesinde kurulan "büyük alabalık üretim" işletmeleri, yavrucu olan çiftliklerin yavrularına ihtiyaç duyunca, piyasa da yavru temin

Gelecekteki sıkıntıyı önlemek için, anaç balık ve yavru balıkta destek politikasının gözden geçirilmesi gerekir.

Ayrıca destek tonaj limitinin artırılması gerekir. Üretimde kontrol de sıkıntı olduğunu biliyoruz. Çözümü de belli; birliklere yetki ve sorumluluk verilerek yardım alınabilir.

sıkıntısı olmaya başladı. porsiyon adayı balıkların, Karadeniz'e gitmesi şimdilik balık fiyatlarını makul seviye ye taşıdı. Ancak, Önümüzdeki yıllar da iç piyasa da makul fiyata balık bulmak zor olacaktır. Bu şu demektir; piyasada balık daha pahalı olacaktır. Gelecekteki sıkıntıyı önlemek için, anaç balık ve yavru balıkta destek politikasının gözden geçirilmesi gerekir. Ayrıca destek tonaj limitinin artırılması gerekir. Üretimde kontrol de sıkıntı olduğunu biliyoruz. Çözümü de belli; birliklere yetki ve sorumluluk verilerek yardım alınabilir.

Ben ülkemizde balıkçılığın esas miladının birliklerin kurulması ile başladığına inanıyorum. Gönüllük esasına dayalı çalışan birlik yöneticileri, pek çok sorunu tespit edip öneri sundular. Genel müdürlüğümüz genelde hep olumlu yaklaştı. Çoğu kez onlarda bizimle beraber yakındılar. Bu çözülmeyen sorunların, önümüzdeki dönemlerde çözülebileceği umudunu veriyor.

Küçük çiftliklerin kendi mekânlarında balığı her türlü pazarlamasına olanak sağlanmalıdır. Pişirerek pazarlama, küçük çiftliklerin temel finans kaynağıdır. Ormanla olan sorunun çözümünde, genel müdürlüğümüz destek olmalıdır. Balık çiftliklerinin amacı; elimize koz verecek şekilde tanımlansa mahkeme yolu ile sorun çözülebilir. Dükkan kiralayıp pe-

rakende balık satanlar aynı ortamda pişirerek balık satabiliyorken çiftlikler bu olanaktan yoksundur. Her türlü yasal ruhsat alınmasına rağmen bu maalesef böyle. Tekelleşmenin, küçük ve orta ölçekli işletmeleri yok etmesi önlemelidir. Anaç ve yavru destek politikası gözden geçirilmelidir. Gelişigüzel, bilimsel araştırma kaynağı verilmeden yayın yapan kurum ve kişiler için yasal tedbir alınmalıdır. Birliklere yetki ve sorumluluk verilmelidir. Yeni açılacak gölet baraj gibi tesis kurulacak alanlarda birliklerle beraber hareket edilmelidir. Bu genel müdürlüğümüzün elini kolaylaştıracaktır.

Baştan bu yana sorunlar yazdım. Çözümleri oldu sevindik. Yeni sorunlar oldu çözüldü sevindik. Bazıları büyüme ve gelişmenin yarattığı, bazıları devam eden sorunlar ...ama bitmeyen bir süreç. Bir abım söylemişti:"Çölde su arayan bir yolcuya suyun kum tepesinin ardında olduğu söylenir, önündeki kum tepesinin ardında hayal eder onu geçer, bir kum tepesi daha, onu geçer bir kum tepesi daha.. Bakalım suyu bulabilecek miyiz"... İyi şeyler hayal etmeye devam edelim. Ben sektörümüzün geleceğini iyi görenlerdenim. İyiyi kavradık kötü şeyler olsa bile devamına mevcut birikimlerimizden dolayı müsaade etmeyiz. En azından öyle umuyorum. Herkese bol kazançlar dilerim...

BALIKTEKNİK

SU ÜRÜNLERİ DANIŞMANLIK VE
MAKİNA SANAYİİ

Balık Boylama Makinaları

Alabalık, Levrek,
Çipura, Sinarit,
Granyöz, Baramondi,
Sazan, Tilapia, vb.
Balıkları
0,3 gr.'dan,
500 gr.'a kadar
boyluyoruz

BALIKTEKNİK
SU ÜRÜNLERİ DANIŞMANLIK VE
MAKİNA SANAYİİ

Tel: +90.532.542 2987 - +90.252.656 3252

Cumhuriyet Mah. Kocaçam Cad. No:48 Seydikemer-Muğla

www.balikteknik.com - balikteknik@yahoo.com.tr

facebook: Balıkteknik Balık Boylama Makineleri

MaviYem

YAVRU ALABALIK YEMİ

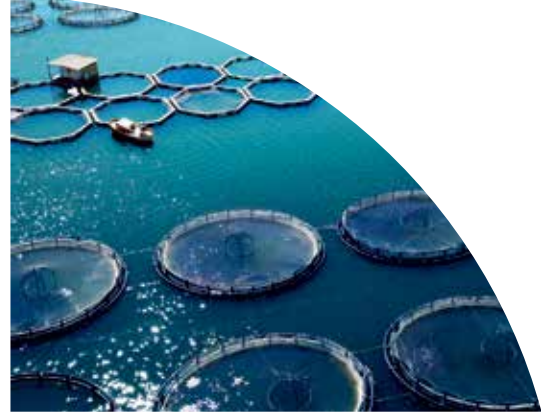
YÜKSEK KALİTE
YÜKSEK VERİM

Mavi Yem bir
HY MaviGrup kuruluştur.

HY Maviyem Gıda San. Tic. Ltd. Şti. Gerişburnu Mah. 4240 Sk. No.5/4 Seydikemer/Muğla
www.hymavibalik.com

İŞLETME KAYIT NO: YK-TR-4800483

Dünya için Türkiye'de üretiyoruz...

Fishark yüksek standartlarda su ürünleri üretmek ve işlemek temeline dayanarak kurulmuştur. 2011 yılında kurulan şirketimiz Türkiye'nin lider su ürünleri ihracatçılarından biri olmak üzere büyümesini sürdürmüştür.

Yıllık 12 bin ton üretim kapasitemiz ile 20'den fazla ülkeye ihracat yapmaktayız. 3000 metre karelik bir alanda kurulan tesisimizin günlük 30 ton dökme ve 20 ton perakende dondurma, paketleme kapasitesi bulunmaktadır.

Üretim tesisimiz ve balık çiftliklerimiz IFS, BRS, ASC ve MSC sertifikalarına sahiptir. BSCI sertifikalı bir firma olarak, üretimimizi tanınan tüm uluslararası insan hakları ve sosyal standartlara uygun olarak gerçekleştirmekteyiz.

www.fishark.com.tr